

Crna Gora
Prijestonica Cetinje

Adresa: Baja Pivljanina 2
81250 Cetinje, Crna Gora

www.cetinje.me

Radna grupa za izradu Nacrta Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje za period 2025 - 2029. godina

Broj: 01-039/24-1241/3

Cetinje, 19.11. 2024. godine

Na osnovu člana 167 Zakona o lokalnoj samoupravi („Službeni list Crne Gore”, br. 2/18, 34/19, 38/20 i 84/22), člana 14 stav 2 Odluke o načinu i postupku učešća lokalnog stanovništva u vršenju javnih poslova („Službeni list Crne Gore - Opštinski propisi”, br. 36/20) i člana 3 Zaključka o utvrđivanju Nacrta Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje za 2024 - 2025. godinu, radna grupa za izradu Nacrta Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje za period 2025 - 2029. godina, objavljuje

PROGRAM JAVNE RASPRAVE

o utvrđivanju Nacrta Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje
za period 2025 - 2029. godina

1. Javna rasprava o Nacrtu Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje za period 2025 - 2029. godina, održaće se u periodu od 19.11.2024. godine do 04.12.2024. godine.
2. Nacrt Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje za period 2025 - 2029. godina biće objavljen na web stranici Prijestonice Cetinje www.cetinje.me.
3. Centralna javna rasprava o Nacrtu Strateškog plana održaće se 04.12.2024. godine, u sali na drugom spratu u zgradi Prijestonice sa početkom u 12 h.
4. Javnu raspravu o Nacrtu Strateškog plana razvoja sprovodi Prijestonica Cetinje – Radna grupa za izradu Nacrta Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje za period 2025 - 2029. godinu.
5. Pozivaju se odbornici u Skupštini Prijestonice, predstavnici lokalne uprave, preduzeća i javne ustanove čiji je osnivač Prijestonica, mjesne zajednice, nevladine organizacije sa sjedištem u Prijestonici, pravna i fizička lica, da uzmu učešće u javnoj raspravi.
6. Prijedlozi, primjedbe, sugestije i mišljenja mogu se dostaviti Sekretarijatu za lokalnu samoupravu i društvene djelatnosti u pisanoj ili elektronskoj formi na adresi Bajova br. 2 ili na e-mail glavni.administrator@cetinje.me i milos.ivanisevic@cetinje.me, sa naznakom za Radnu grupu za izradu Nacrta Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje za period 2025 - 2029. godina.
7. Radna grupa za izradu Nacrta Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje za period 2025 - 2029. godina, će razmotriti primjedbe, prijedloge i sugestije učesnika javne rasprave nakon čega će sačiniti izvještaj o sprovedenoj javnoj raspravi.

KOORDINATORKA

Jelena Radonjić

Crna Gora
Prijestonica Cetinje

Adresa: Baja Pivljanina 2
81250 Cetinje, Crna Gora
Tel: +382 41 231 755
e-mail: gradonacelnik@cetinje.me

www.cetinje.me

Gradonačelnik

Broj: 01- 039/24-1241/2

Cetinje, 19. novembar 2024. godine

Na osnovu člana 125 Statuta Prijestonice („Službeni list Crne Gore - Opštinski propisi“, br. 49/18 i 17/21) i člana 14 Odluke o načinu i postupku učešća lokalnog stanovništva u vršenju javnih poslova („Službeni list Crne Gore - Opštinski propisi“, br. 36/20), gradonačelnik Prijestonice Cetinje, donosi

ZAKLJUČAK

o utvrđivanju Nacrta Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje za period 2025-2029. godina

1. Utvrđuje se Nacrt Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje za period 2025-2029. godina.
2. Javna rasprava o Nacrtu Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje za period 2025-2029. godinu, trajeće 15 dana.
3. Javnu raspravu će sprovesti Radna grupa za izradu Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje za period 2025-2029. godina.
4. Nacrt Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje za period 2025-2029. godina čini sastavni dio ovog Zaključka.
5. Ovaj Zaključak stupa na snagu danom donošenja i biće objavljen na web sajtu Prijestonice Cetinje www.cetinje.me.

Nikola ĐURAŠKOVIĆ
GRADONAČELNIK

Crna Gora
Prijestonica Cetinje

**STRATEŠKI PLAN RAZVOJA PRIJESTONICE
CETINJE za period 2025 - 2029. godina**

Cetinje, _____ 2024. godine

SADRŽAJ

1	UVOD.....	5
2	KONSULTATIVNA GRUPA I METODOLOŠKI PRISTUP	6
3	ANALIZA REALIZACIJE STRATEŠKOG PLANA RAZVOJA PRIJESTONICE ZA PRETHODNI SREDNJOROČNI PLAN 2020-2024.	7
4	ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA.....	8
4.1	Geografske karakteristike	8
4.2	Demografija, tržište rada i društvene djelatnosti.....	8
-	4.2.1 Demografski trend.....	8
-	4.2.2 Tržište rada	12
-	4.2.3 Zdravstvo	14
-	4.2.4 Obrazovanje	15
-	4.2.5 Socijalna zaštita.....	16
-	4.2.6 Sport i fizička kultura.....	27
-	4.2.7 Kultura i kulturno-istorijsko nasljeđe.....	29
4.3	Ekonomsko proizvodni sistem	32
-	4.3.1 Industrija i usluge.....	32
-	4.3.2 Turizam.....	36
-	4.3.3 Poljoprivreda i šumarstvo	40
4.4	Tehnička infrastruktura.....	42
-	4.4.1 Saobraćajna infrastruktura	42
-	4.4.2 Elektroenergetski sistem ¹⁷	45
-	4.4.3 Telekomunikacije.....	48
-	4.4.4 Vodovodni sistem (sistem vodosnabdijevanja) ²⁷	48
4.5	Životna sredina	51
-	4.5.1 Upravljanje otpadom	51
-	4.5.2 Upravljanje otpadnim vodama	55
-	4.5.3 Zemljište i šumski resursi	56
-	4.5.4 Kvalitet vazduha	57
-	4.5.5 Biodiverzitet i zaštita prirode.....	58
-	4.5.6 Zaštićena područja prirode	58
-	4.5.7 Nacionalni parkovi.....	59
-	4.5.8 Spomenici prirode	61
4.6	Administrativni kapaciteti.....	63
-	4.6.1 Organizaciona struktura.....	63

-	4.6.2	Ljudski resursi.....	64
-	4.6.3	Tehnička opremljenost	65
-	4.6.4	Izrada strategija i planova.....	66
-	4.6.5	Kapaciteti za korišćenje sredstava iz EU fondova.....	69
-	4.6.6	Budžet.....	72
5		SWOT Analiza	74
6		OPŠTI CILJ RAZVOJA PRIJESTONICE CETINJE	78
7		SPECIFIČNI STRATEŠKI CILJEVI SA PRIORITETIMA.....	78
8		PROJEKTI	80
9		AKCIONI PLAN SPROVOĐENJA SPR ZA 2025. godinu	92
10		INDIKATIVNI AKCIONI PLAN SPROVOĐENJA SPR ZA 2026. god.....	97
11		PRAĆENJE I KONTROLA SPROVOĐENJA (MONITORING) SPR	102
12		ANEKSI.....	105
12.1		ANEKS 1	106
12.2		ANEKS 2.....	109
12.3		ANEKS 3.....	112
12.4		ANEKS 4.....	115
12.5		ANEKS 5.....	124
12.6		ANEKS 6.....	130

1 UVOD

PRIJESTONICA CETINJE

GRADONAČELNIK

2 KONSULTATIVNA GRUPA I METODOLOŠKI PRISTUP

U skladu sa Pravilnikom o metodologiji za izradu Strateškog plana razvoja jedinice lokalne samouprave („Službeni list Crne Gore, br. 68/16), za potrebe procesa strateškog planiranja, Prijestonica Cetinje je formirala Radnu i Konsultativnu grupu koje su, zajedno sa predstavnicima lokalne uprave, učestvovala u pripremi ovog planskog dokumenta.

Članovi Radne grupe koji su dali značajan doprinos pripremi ovog plana su:

- Jelena Radonjić, glavna administratorica Prijestonice Cetinje - koordinator radne grupe,
- Marko Brnović, zamjenik gradonačelnika;
- Milena Jovanović, šefica Kabineta gradonačelnika;
- Vesna Tomanović, sekretarka Sekretarijata za investicije i održivi razvoj;
- Marija Proročić, sekretarka Sekretarijata za uređenje prostora i zaštitu životne sredine;
- Savo Borozan, sekretar Sekretarijata za finansije i ekonomski razvoj;
- Vladan Radunović, sekretar Sekretarijata za stambeno komunalne poslove i saobraćaj;
- Anđela Cipranić, sekretarka Sekretarijata za kulturu;
- Jelena Milić, sekretarka Sekretarijata za obrazovanje, sport i mlade;
- Marija Mrvaljević, glavni gradski arhitekta;
- Miloš Ivanišević, samostalni savjetnik I za pripremu i implementaciju projekata iz EU fondova;
- Marija Milošević, rukovodilac Odjeljenja za legalizaciju bespravnih objekata u Sekretarijatu za uređenje prostora i zaštitu životne sredine;
- Nikola Jablan, direktor Turističke organizacije Prijestonice Cetinje i
- Draško Kaluđerović, direktor Društva sa ograničenom odgovornošću „Agencija za razvoj i podršku poslovanju" Cetinje.

Članovi Konsultativne grupe koji su dali značajan doprinos pripremi ovog plana su:

- Jelena Radonjić, glavna administratorica Prijestonice Cetinje - koordinator radne grupe,
- Marko Brnović, zamjenik gradonačelnika;
- Branko Nilević, načelnik Direkcije za upravljanje javnim investicijama, Direktorata za upravljanje javnim investicijama i politiku javnih nabavki Ministarstva finansija;
- Mišela Manojlović, generalna sekretarka Zajednice opština Crne Gore;
- Ivana Radoman, samostalna savjetnica I u Odsjeku za praćenje investicija u turizmu Ministarstva turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera;
- mr Milica Dragičević, samostalna savjetnica I u Odjeljenju za praćenje i predlaganje mjera unapređenja i razvoja kulture Ministarstva kulture i medija;
- Miloš Marković, NVO „Aktivna zona“ i
- Jelena Radoičić, šefica Biroa rada Cetinje.

Proces izrade Strateškog plana je obuhvatio sljedeće korake:

- 1) Formiranje Konsultativne i radne grupe za izradu Strateškog plana razvoja;
- 2) Analizu postojećeg stanja;
- 3) Izradu SWOT analize;
- 4) Razvoj strateškog cilja i definisanje ključnih prioriteta razvoja;
- 5) Definisane mjere i projekata;
- 6) Plan monitoringa i finansiranje.

3 ANALIZA REALIZACIJE STRATEŠKOG PLANA RAZVOJA PRIJESTONICE ZA PRETHODNI SREDNJOROČNI PLAN 2020-2024.

Analiza realizacije Strateškog plana razvoja (SPR) Prijestonice Cetinje 2020 - 2024. obuhvata pregled realizovanih aktivnosti (projekata) u okviru definisanih mjera i efekte realizovanih aktivnosti. Ocjena SPR zasnovana je na osnovu:

- procesnih indikatora (faza u kojoj se nalazi realizacija projekta),
- finansijskih indikatora (opredijeljeni i realizovani budžet),
- fizičkih indikatora (podataka o učincima i efektima)

Analiza aktivnosti je realizovana kroz prikupljanje podataka na osnovu izvještaja o realizaciji SPR, koje su opštine dužne da godišnje dostavljaju Ministarstvu ekonomskog razvoja u skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju („Službeni list Crne Gore“, br. 20/11, 20/15 i 47/19). Dopuna i verifikacija podataka iz izvještaja realizovana je kroz konsultacije sa nadležnim predstavnicima lokalne uprave i drugih institucija/organizacija koje su bile uključene u realizaciju ili monitoring SPR. U okviru konsultacija identifikovani su uzroci zbog kojih određene aktivnosti nisu realizovane ili su djelimično realizovane.

Analiza je obuhvatila efekte realizovanih aktivnosti na osnovu dva glavna indikatora za praćenje razvoja opština u skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju (Indeks razvijenosti i Indeks konkurentnosti), kao i osnovnih socio-ekonomskih pokazatelja dostupnih na lokalnom nivou.

Strateški plan za period 2020 - 2024. godine sadržao je prioritete iz sljedećih oblasti:

- Unaprijeđenje i razvoj javne infrastrukture i usluga,
- Valorizacija kulturno-istorijskih potencijala na održiv način,
- Unaprijeđenje i razvoj turizma,
- Unaprijeđenje uslova za razvoj sektora MSP, zanatske djelatnosti, poljoprivrede i preduzetništva,
- Zaštita i očuvanje životne sredine i održivo upravljanje prirodnim resursima.

U ovom periodu najviše projekata je realizovano iz oblasti unaprijeđenja i razvoja javne infrastrukture i usluga.

Za naredni period strateškog razvoja veća pažnja će se usmjeriti i na ostale sektore:

- Putna infrastruktura,
- Vodovodna i komunalna infrastruktura,
- Zapošljavanje,
- Valorizacija kulturno - istorijskih potencijala,
- Unaprijeđenje i razvoj turizma,
- Unaprijeđenje i razvoj agro-turizma,
- Unaprijeđenje uslova za razvoj sektora MSP, zanatske djelatnosti, poljoprivrede i preduzetništva,
- Zaštita i očuvanje životne sredine i održivo upravljanje prirodnim resursima.

4 ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA

4.1 Geografske karakteristike

Prijestonica Cetinje se nalazi na nadmorskoj visini od 670 m i prostire se na brdsko planinskom prostoru podlvoćenske Crne Gore. Teritorija Prijestonice Cetinje obuhvata prostor od Skadarskog jezera do Pustog Lisca i od Lovćena i Boke kotorske do Garča. Položaj Cetinja određen je koordinatama: 18°55'13" istočne geografske dužine i 42°23'19" sjeverne geografske širine.

Ukupna dužina granice Prijestonice iznosi 186 km, od kojih je 11 km duž Skadarskog jezera. Prijestonica Cetinje se graniči sa opštinama: Kotor (40 km), Nikšić (46 km), Danilovgrad (15km), Podgorica (46 km), Bar (26 km) i Budva (13 km). Površina Prijestonice iznosi 910 km² i zauzima 6,6% teritorije Crne Gore. Kopneni dio Prijestonice prostire se na 878,8 km², a površina Jezera i Rijeke Crnojevića obuhvata 22,7 km². Na teritoriji Prijestonice Cetinje nalaze se 2 gradska naselja (Cetinje i Rijeka Crnojevića) i 92 ruralna naselja. Ukupno postoje 24 mjesne zajednice, 3 u gradskom i 21 na prigradskom području.

Prijestonica Cetinje ima umjereno kontinentalnu klimu sa prosječnom godišnjom temperaturom od 11°C i godišnjom amplitudom od 20,1°C. Cetinje spada u najkišovitije gradove Evrope sa oko 4000 mm vodenog taloga godišnje. Međutim, pored velikih padavina ovo područje je bez površinskih vodotokova i sa rijetkim izvorima, što je posljedica kraške konfiguracije i geološkog sastava terena.

4.2 Demografija, tržište rada i društvene djelatnosti

4.2.1 Demografski trend

Stanovništvo predstavlja osnovni faktor razvoja jedinica lokalne samouprave, posebno sa aspekta brojnosti stanovništva i njegove strukture (starosne, polne, obrazovne, kvalifikacione i sl.). U velikoj mjeri na razvoj stanovništva uticala su kretanja stanovništva, koja su u posljednjih dvadesetak godina pruzrokovana ekonomskim i društvenim promjenama.

Tabela 1: Kretanje stanovništva i domaćinstava (1971 - 2023.) - izvor Monstat

	1971	1981	1991	2003	2011	2023
Stanovništvo	22.024	20.213	20.171	18.482	16.657	14.494
Domaćinstva	6.102	6.086	6.139	5.865	5.747	Nema podatka

Prema podacima popisa iz 2023. godine ukupan broj stanovnika na teritoriji Prijestonice iznosi 14.494, što čini 2,3% ukupne populacije Crne Gore. Gustina naseljenosti iznosi 16 stanovnika/km², što Prjestonicu svrstava u grupu lokalnih samouprava sa najmanjom gustinom naseljenosti. **Ukupan broj domaćinstava prema popisu 2011. godine je iznosio 5.747.**

Tabela 2: Procijenjeni broj stanovnika sredinom godine:

Godina	Broj stanovnika	Godina	Broj stanovnika
2001	18688	2014	16172
2002	18653	2015	15998
2003	18439	2016	15837
2004	18136	2017	15621
2005	18327	2018	15353
2006	17958	2019	15181
2007	17777	2020	15046
2008	17575	2021	14.923
2009	17382	2022	14.538
2010	17248 ¹		
2011	16960		
2012	16658		
2013	16381		

Tabela 3: Osnovni demografski podaci - izvor Monstat

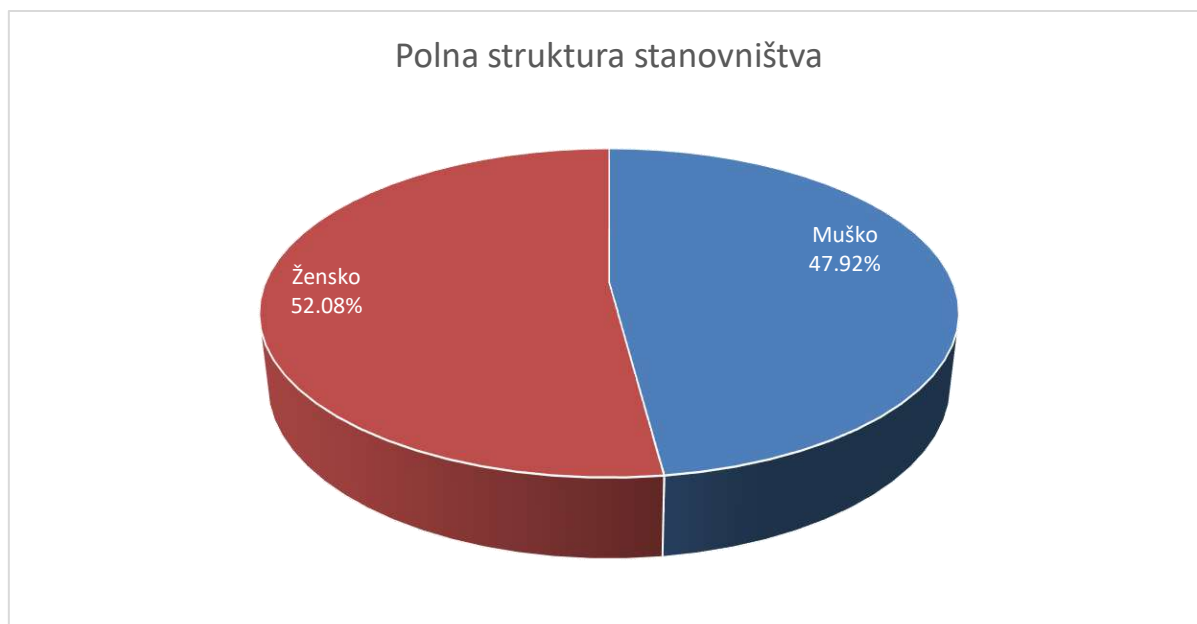
	2011	2022
Broj stanovnika	16.757	14.494
Gustina naseljenosti (st/km ²)	18,3	16
Polna struktura stanovništva		
• Muško	8.031	6.946
• Žensko	8.626	7.548
Broj domaćinstava	5.747	<u>5.747</u>
Broj članova domaćinstva (prosjeak)	2,9	<u>2,9</u>
Prosječna starost stanovništva	40,3	43,3
Prirodni priraštaj	-32*	-6,7*
Stopa nataliteta	9,1*	10,1*
Stopa mortaliteta	11,0*	16,9*
Vitalni indeks na 100 stanovnika	82,6	82,6
Indeks starenja	1,07	<u>1,07</u>
Rast populacije između dva uzastopna popisa	-1.725	-3.988

I

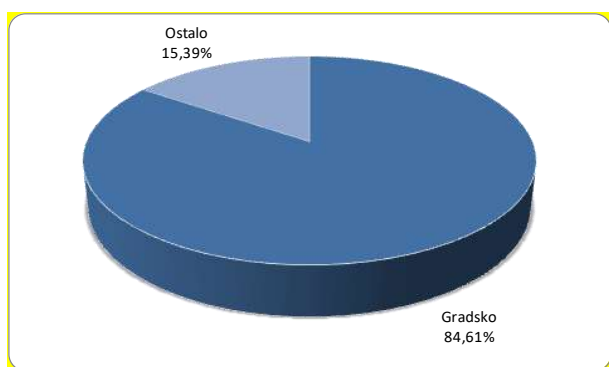
U ukupnoj strukturi stanovništva nešto veće učešće ima ženska populacija koja čini 52,08%, što se može protumačiti kao pozitivan pokazatelj, imajući u vidu da razlika nije toliko značajna i da je polna struktura stanovništva dosta ujednačena. Između dva popisa (2011/2023 god.) nijesu zabilježene značajnije promjene u polnoj strukturi stanovništva.

Teritorijalni raspored stanovništva ukazuje na značajnu koncentraciju u gradskom području, gdje živi 86,61% stanovništva Prijestonice. Ovakav teritorijalni raspored može predstavljati ograničavajući faktor razvoja, pogotovo ako su u pitanju migracije na relaciji selo – grad, usljed čega najčešće nastaje veliki pritisak na gradsku infrastrukturu, dok sela ostaju napuštena. U odnosu na popis iz 2003. godine učešće gradskog stanovništva u ukupnom je veće za 1.5%, što govori u prilog depopulacije seoskog stanovništva.

¹ Podaci iz tabela 1 i 2 – izvor MONSTAT

Grafik 1. Polna struktura stanovništva

Grafik 2. Teritorijalni raspored stanovništva

Izvor: Popis 2023, Monstat

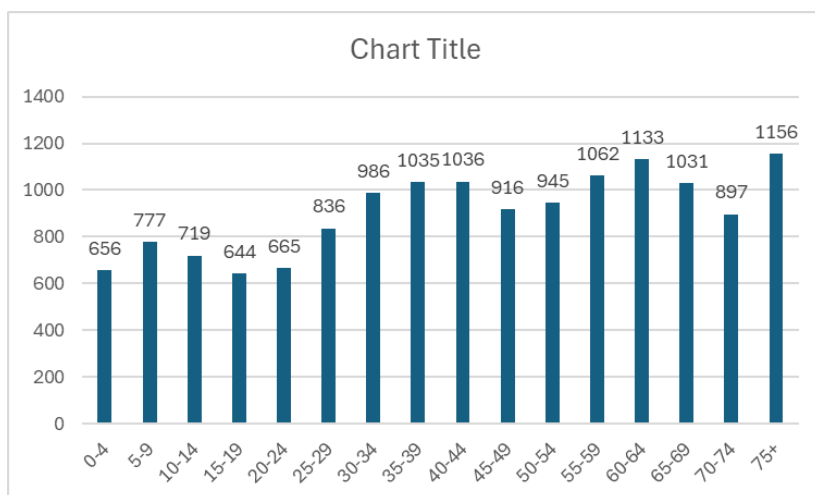
Starosna struktura stanovništva ima veoma važnu ulogu u razvoju jedinice lokalne samouprave, sa aspekta aktivnog stanovništva koje predstavlja osnov za razvoj privrede. Prema popisu iz 2023. godine Prijestonica Cetinje sa prosječnom starošću od 43,3 godine spada u stadijum duboke demografske starosti (Grafik 3). Posebno zabrinjavajuća činjenica je da je u odnosu na popis iz 2003. godine zabilježeno povećanje prosječne stope starosti koja je iznosila 38,1. Indeks starenja populacije² ukazuje da se i u narednom periodu može očekivati nastavak ovog trenda. Indeks starenja populacije je porastao sa 0,77 iz 2003. godine na 1,07 u 2011. godini, što se može tumačiti kao negativan pokazatelj i jedan od mogućih ograničavajućih faktora razvoja Prijestonice. Posmatrajući po polu, negativna komponenta starosne strukture je izraženija kod ženske populacije sa prosječnom starošću 42,0 godine u odnosu na mušku populaciju 38,4 godine. Ujedno,

²Indeks starenja predstavlja odnos broja stanovnika od 60 i više godina i stanovnika ispod 20 godina starosti. Ukoliko je indeks veći, stanovništvo je starije.

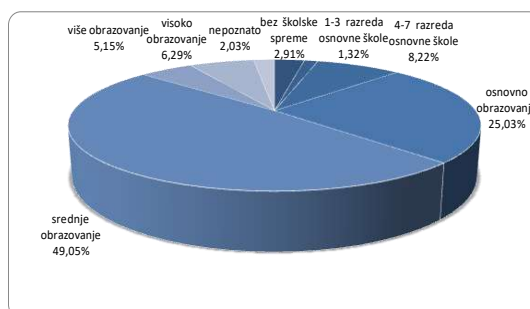

starosna struktura je nepovoljnija u ruralim područjima (sa prosječnom starošću 47,2 godine) u odnosu na gradsko područje (39,0 godina).

Posljednji dostupni podaci o obrazovnoj strukturi stanovništva datiraju iz popisa 2003. godine (Grafik 4). U obrazovnoj strukturi Prijestonice, dominantno je učešće stanovništva sa srednjim obrazovanjem (49,05%), zatim osnovnim obrazovanjem 25,03%, dok je učešće stanovništva sa visokim obrazovanjem 6,29%. Podaci o obrazovnoj strukturi stanovništva pokazuju da muška populacija ima veće učešće u većim nivoima obrazovanja, dok je ženska populacija zastupljenija u nižim nivoima obrazovanja. Isto tako, gradsko stanovništvo ima veće učešće u većim nivoima obrazovanja u odnosu na seoska područja. S obzirom da rezultati o obrazovnoj strukturi stanovništva nijesu dostupni, a između dva popisa su zabilježene značajne promjene u stanovništvu, za očekivati je da je došlo i do promjene u obrazovnoj strukturi stanovništva te je nemoguće dati precizniju ocjenu.

Grafik 3. Starosna struktura stanovništva

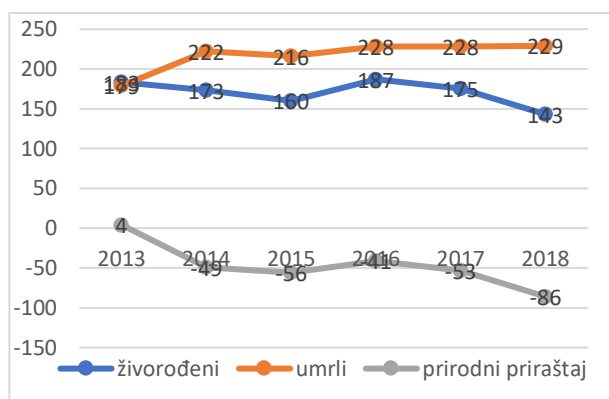
Grafik 4. Obrazovna struktura stanovništva

Izvor: Popis 2003, Monstat

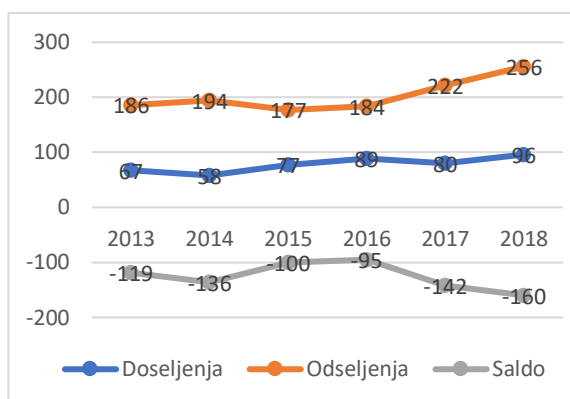
Izvor: Popis 2011, Monstat

Između dva uzastopna popisa (2003/11 god.) zabilježen je pad broja stanovnika na teritoriji Prijestonice i to za 1.725 lica, odnosno 9%. Pad stanovništva nastao je kao posljedica negativnih prirodnih i migracionih kretanja stanovništva. Duži niz godina Prijesticu karakteriše negativan prirodni priraštaj i negativan migracioni saldo. Ovakvo kretanje za posledicu ima depopulaciju i starenje stanovništva. Dok se za prirodna kretanja stanovništva vezuje depopulacija, migracije najčešće uzrokuju i starenje stanovništva koje

nastaju odseljavanjem stanovništva u potrazi za boljim uslovima života i to prije svega mladog i srednjeg stanovništva.

Grafik 5. Prirodno kretanje stanovništva

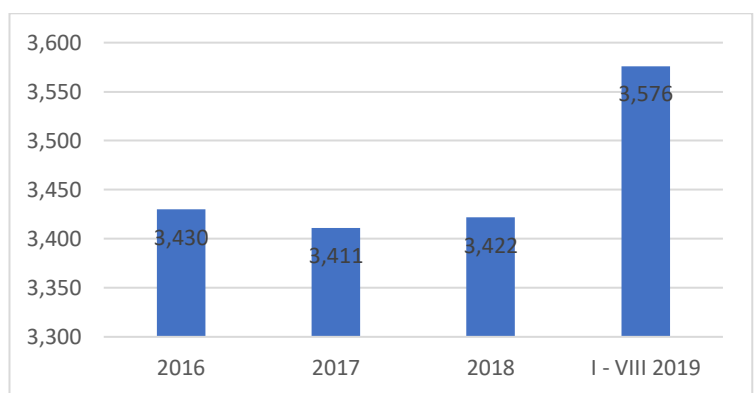
Grafik 6. Unutrašnje migracije

4.2.2 Tržište rada

Prelazak sa centralistički planirane ekonomije na tržišnu ekonomiju uslovio je kolaps velikih javnih preduzeća u Cetinju, koje se uglavnom nijesu oporavile kroz proces privatizacije. Najveći broj tadašnjih vodećih preduzeća danas je zatvoren. Ta preduzeća su zapošljavala najveći broj radnika sa teritorije Prijestonice koji su njihovim gašenjem ostali bez posla. Sektor MSP u nastajanju nije mogao da prihvati raspoloživu radnu snagu, a u isto vrijeme je zahtijevao neke nove vještine i znanja, usljed čega je nastao nesklad između ponude i tražnje na tržištu rada.

4.2.2.1 Zapošljenost

Socioekonomska situacija na Cetinju je izuzetno složena. Na kraju 2018. godine, na Cetinju živi 15.353 stanovnika što je za 3.335 stanovnika manje nego 2001. godine. Broj zapošljenih je 3.411 od čega 1.727 žena. Od 2016. godine sve do 2019. godine, Cetinje stagnira što se tiče zaposlenih lica. Najniži nivo zapošljenih lica u posmatranom periodu zabilježen je u 2010. godini. Pad broja zapošljenih nastavljen je i u 2017. godini. Prosječan broj zapošljenih u prvih osam mjeseci 2018. godine iznosio je 3.576.

Grafik 7. Broj zapošljenih lica

³ Podaci iz grafika 5, 6 i 7 – izvor MONSTAT

U strukturi zapošljenih dominiraju lica zapošljena na neodređeno vrijeme, zatim lica na određeno vrijeme, dok sezonski rad nije zastupljen u značajnoj mjeri.

Na kraju 2017. godine, na Cetinju je živjelo 4.208 penzionera (27% ukupnog broj stanovnika), dok je prosječna penzija iznosila 259,25 eura. Materijalno obezbjeđenje porodice je primalo 521, ličnu invalidninu 91, dok je njegu i pomoć primalo 556 osoba.

4.2.2.2 Nezapošljenost

Biro rada Cetinje je funkcionalno organizovan u okviru Područne jedinice Podgorica - Zavoda za zapošljavanje Crne Gore.

Realizacija programskih zadataka Biroa rada Cetinje odvijala se u skladu sa planom rada, utvrđenim rokovima i finansijskim sredstvima.

Na evidenciji Biroa rada Cetinje na dan 31.12.2023. godine bilo je **1.052** nezapošljenih lica, dok je na dan 31.12.2022. godine bilo **1.391** nezapošljeno lice.

Uporedna statistika strukture nezapošljenih lica u periodu 31.12.2021 – 31.12.2023. izgleda ovako:

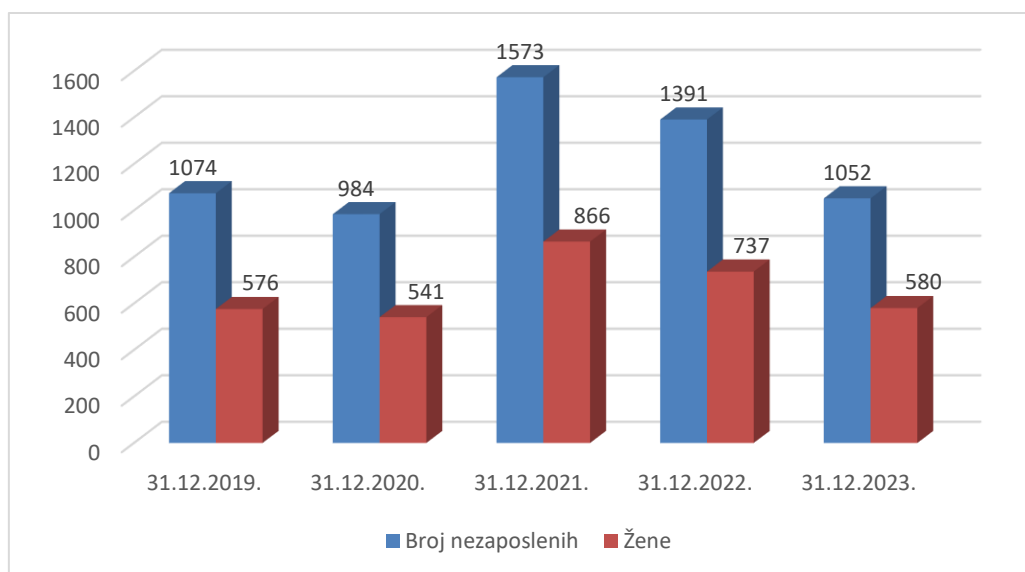
Tabela 4: Struktura nezapošljenih lica po stepenu stručne spreme

Cetinje	Ukupno	I	II	III	IV	V	VI	VII-1	VII-2
31.12.2023.	1052	280	32	170	360	1	11	188	10
Žene	580	127	17	87	208	1	4	128	8
31.12.2022.	1391	349	35	213	468	2	14	292	18
Žene	737	157	18	99	256	1	5	195	6
31.12.2021.	1573	419	47	234	523	2	19	317	12
Žene	866	204	27	116	292	1	8	211	7

U strukturi nezapošljenih lica, kao što se vidi u tabeli, najviše ima lica sa IV stepenom stručne spreme, zatim lica sa I stepenom, dok je najmanje lica sa V stepenom stručne spreme.

Posmatrano po polnoj strukturi među licima koja traže zapošljenje na dan 31.12.2023. bilo je 580 žena (55,13%), dok je na dan 31.12.2022. godine bilo 737 žena (52,98%).

Uporedna statistika - broj nezapošljenih lica u periodu 31.12.2019 – 31.12.2023. godine

Grafik 8. Broj zapošljenih lica

Prema posljednjim podacima, na dan 30.06.2024. godine, broj nezapošljenih je iznosio 1.065, od čega je bilo 572 žene ili 53,71%.

4.2.2.3 Kretanje zarada

Kretanje prosječne bruto i neto zarade u Prijestonici Cetinje za period od 2016. godine do avgusta 2019. godine su prikazane u tabeli 5. Prosječna neto zarada u prvih osam mjeseci 2019. godine je iznosila 490 eura, dok je bruto zarada iznosila 741 euro.⁴

Tabela 5. Prosječne bruto i neto zarade

Godina	Bruto zarade		Neto zarade	
	Cetinje	Crna Gora	Cetinje	Crna Gora
<u>2020</u>				
<u>2021</u>				
<u>2022</u>				
<u>2023</u>				

Izvor: Monstat

4.2.3 Zdravstvo

U Prijestonici Cetinje, postoje dvije zdravstvene ustanove JZU „Dom Zdravlja” i JZU Opšta bolnica „Danilo P”. U okviru prostornih kapaciteta JZU „Dom Zdravlja” nalazi se i služba hitne pomoći. Takođe, u Prijestonici Cetinje postoji jedna državna i pet privatnih apoteka.

JZU OPŠTA BOLNICA „DANILO I“ - Prva državna bolnica u Crnoj Gori pripada bolnicama opšteg tipa, uživa tradicionalno dobar ugled u zemlji ne samo po kvalitetu pruženih zdravstvenih usluga već i po

⁴ Izvor podataka MONSTAT

etičkom odnosu ljekara i osoblja prema pacijentima, naravno u okviru mogućnosti, kapaciteta i opreme koju posjeduju.

U bolnici „Danilo I“ zadovoljni su obimom urađenog posla i kvalitetom pruženih usluga i intervencija u 2023. godini, kako smatraju na zadovoljstvo građana.

JZU Opšta Bolnica Danilo I nema dovoljno stručnog kadra u pojedinim oblastima, ali da bi se prevazišla nastala situacija 12 ljekara već je započelo užu specijalizaciju čime će se značajno poboljšati uslovi i unaprijediti kadrovska struktura bolnice. U narednom periodu će se naći modeli kako da se postojeći i novi ljekari zadrže da rade na Cetinju.

JZU DOM ZDRAVLJA Cetinje kao ustanova primarnog nivoa zdravstvene zaštite u sklopu zdravstvenog sistema Crne Gore u prethodnoj godini izvršavala je sve radnje i aktivnosti predviđene Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i drugim pozitivnim propisima, u cilju pružanja zdravstvene zaštite osiguranicima obaveznog zdravstvenog osiguranja.

JZU Dom zdravlja Cetinje je u sličnoj situaciji kao i bolnica Danilo I i trenutno nemaju dovoljno stručnog kadra da pokriju sve oblasti. S tim u vezi dom zdravlja će raditi na poboljšanju uslova ljekarskog osoblja kako bi u što skorijem vremenu pronašli i zadržali nedostajući kadar.

JEDINICA ZA HITNU MEDICINSKU POMOĆ

Zavod za hitnu medicinsku pomoć Crne Gore je ustanova koja, polazeći od apsolutnog prioriteta života i zdravlja stoji na raspolaganju svim građanima, kao posebna oblast zdravstvene djelatnosti koja se obavlja na primarnom nivou, radi preuzimanja neophodne i neodložne medicinske intervencije pacijentima kojima je zbog prirode oboljenja, stanja ili povrede neophodna hitna medicinska pomoć. Tim u jedinici za hitnu pomoć čine: doktor, dva medicinska tehničara, od kojih je jedan i vozač vozila hitne pomoći.

Problem jedinice hitne pomoći Cetinje je nedostatak ljekarskog kadra. Naime, sistematizacijom je predviđeno pet doktora medicine, ali su trenutno radno aktivna tri, uslijed odlaska na bolovanje jedne doktore i specijalizacije druge. Problem svakako predstavlja nedovoljan prostorni kapacitet, pogotovo u situacijama kada je potrebno istovremeno zbrinuti više pacijenata. Postignut je dogovor sa menadžmentom OB Cetinje da se u sklopu renoviranja bolnice, obezbijedi adekvatniji prostor za potrebe rada hitne pomoći.

Vozni park jedinice Zavoda za HMP u Cetinju sastoji se od sanitetskog vozila marke Lada Niva, koji se koristi za kućne posjete na nepristupačnom terenu i reanimobil Ford tranzit, koji je kompletno opremljen medicinskom opremom za prehospitalno zbrinjavanje.

Edukacija kadra se sprovodi kontinuirano, svi zaposleni redovno pohađaju obuku i treninge u Edukativnom centru Zavoda za hitnu medicinsku pomoć.⁵

4.2.4 Obrazovanje⁶

Obrazovanje je jedna od najznačajnijih oblasti društvene djelatnosti koja direktno utiče na ukupan razvoj lokalne samouprave. Na teritoriji Prijestonice Cetinje postoji:

- jedna predškolska ustanova sa 2 objekta,
- 5 ustanova osnovnog obrazovanja (4 osnovne škole i jedna osnovna muzička škola),
- 3 ustanove srednjeg obrazovanja (Gimnazija, Srednja stručna škola i Srednja likovna škola „Petar Lubarda“) i

---

⁵ Detaljan opis kadrovske i organizacione strukture zdravstvenih ustanova je detaljnije opisan u Aneksu 2

⁶ Detaljan opis u Aneksu 3

- 4 ustanove visokog obrazovanja (Muzička akademija, Fakultet likovnih umjetnosti, Fakultet dramskih umjetnosti i Fakultet za crnogorski jezik i književnost).

Osnovna škola "Lovčenski partizanski odred" već godinama doprinosi obrazovanju i razvoju mladih generacija u našoj zajednici. Međutim, nedostatak adekvatne fiskulturne sale ozbiljno ograničava kvalitet nastavnih i vannastavnih aktivnosti iz oblasti fizičkog vaspitanja.

Izgradnja fiskulturne sale nije samo pitanje sportskih aktivnosti, već i važan korak ka cjelokupnom unapređenju obrazovanja u Prijestonici. Fizičko vaspitanje doprinosi razvoju motoričkih, emocionalnih i socijalnih vještina djece, čime direktno utiče na njihovo zdravlje, samopouzdanje i timski duh.

Ova investicija u školsku infrastrukturu predstavlja ulaganje u budućnost naše djece i bolje uslove za njihov razvoj, tako da će Prijestonica Cetinje, privrednici i obrazovne ustanove u toku 2025. godine, raditi na bližoj saradnji kako bi u budućnosti prilagođavali sistem obrazovanja potrebama privrede i razvoju grada.

4.2.5 Socijalna zaštita

Javna ustanova Centar za socijalni rad za Prijestonicu Cetinje predstavlja instituciju socijalne zaštite koja ima za cilj pružanje efikasnih i visoko-kvalitetnih usluga u oblastima socijalne politike. Svoj rad usmjerava ka podršci kako korisnicima, tako i svim građanima na teritoriji Prijestonice Cetinje.

Centar obavlja djelatnosti i poslove koji su usmjereni na ostvarivanje prava građana i zadovoljenje njihovih potreba, kako su utvrđene zakonom. Ova ustanova posebno se fokusira na oblasti socijalne i dječije zaštite, porodično-pravne zaštite te vrši neposrednu pomoć i zbrinjavanje.

Naglasak na nizu drugih djelatnosti ukazuje na raznovrsnost i sveobuhvatnost pružanja podrške zajednici. Cilj Centra je unapređenje kvaliteta života građana kroz ostvarivanje njihovih prava i pružanje odgovarajuće podrške u teškim situacijama.

Centar obavlja djelatnost, odnosno poslove kojima se obezbjeđuje ostvarivanje prava građana i zadovoljavanje njihovih potreba utvrđenih zakonom u oblasti socijalne i dječije zaštite, porodično-pravne zaštite, vrši neposrednu pomoć i zbrinjavanje, rad sa porodicama budućih hranitelja i usvojitelja, materijalno neobezbjedenim licima, starim i nesposobnim, licima sa bračnim i porodičnim problemima kao i niz drugih djelatnosti u skladu sa zakonom.

Ključni aspekti djelovanja:

1. **Socijalna i dječija zaštita:** Pružanje podrške i zaštite socijalno ugroženim građanima, posebno djeci koja mogu biti izložena rizicima.
2. **Porodično-pravna zaštita:** Intervencije i podrška u situacijama koje se odnose na porodične odnose, zakonske obaveze i prava.
3. **Neposredna pomoć i zbrinjavanje:** Pružanje hitne pomoći i zbrinjavanje osobama u teškim životnim situacijama.
4. **Rad s porodicama budućih hranitelja i usvojitelja:** Pružanje podrške porodicama koje žele pružiti hraniteljski ili usvojiteljski dom djeci koja su u potrebi.
5. **Pomoć materijalno nezbrinutim licima:** Pružanje pomoći u vidu materijalne podrške ljudima koji se suočavaju s ekonomskim izazovima.
6. **Stari i nemoćni:** podrška starijim i nemoćnim osobama, preuzajući im poboljšanje kvaliteta uslova života.
7. **Bračni i porodični problemi:** Intervencije u situacijama bračnih i porodičnih problema, s ciljem očuvanja i poboljšanja odnosa.
8. **Druge djelatnosti u skladu sa Zakonom:** Ova opšta formulacija ukazuje na to da Centar može obavljati različite aktivnosti usmjerene na poboljšanje socijalne egzistencije, sve u skladu s relevantnim zakonodavstvom.

Poslovi definisani zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti posebno se odnose na :

1. Zaštitu djece:

- bez roditeljskog staranja;
- čiji roditelj nije u stanju da se o njemu stara;
- sa smetnjama i teškoćama u razvoju;
- u sukobu sa zakonom;
- koja zlorabljavaju alkohol, drogu ili druga opojna sredstva;
- koja su žrtva zlostavljanja, zanemarivanja, nasilja u porodici i eksploatacije ili kod kojih postoji opasnost da će postati žrtve;
- žrtve trgovine ljudima;
- kojima roditelji nijesu saglasni oko načina vršenja roditeljskog prava;
- koja se zateknu van mjesta prebivališta bez nadzora roditelja, usvojioca ili staratelja;
- sa samohranim roditeljem bez porodične podrške i odgovarajućih uslova za život;
- kojima je usljed posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite.

2. Zaštitu odraslih i starih lica:

- sa invaliditetom;
- koji zlorabljavaju alkohol, drogu ili druga opojna sredstva;
- koji su žrtve zanemarivanja, zlostavljanja, eksploatacije i nasilja u porodici ili kod kojih postoji opasnost da će postati žrtve;
- žrtava trgovine ljudima;
- koji su beskućnici;
- trudnica bez porodične podrške i odgovarajućih uslova za život;
- kojima je usljed posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite.

Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti, te članovima 64-68 uređeno je pravo na porodični smještaj i hraniteljstvo. Na osnovu toga se obezbjeđuje porodični smještaj – hraniteljstvo za djecu i mlade, porodični smještaj za trudnice ili samohrane roditelje sa djetetom do navršene treće godine života, kao i zbrinjavanje odraslih i starih lica, kojima je to neophodno usljed neadekvatnih socijalnih prilika.

Na kraju 2023. godine na evidenciji JU Centar za socijalni rad za Prijestonicu Cetinje nije bilo ni jednog korisnika usluge porodični smještaj, koja se obezbjeđuje licima sa invaliditetom, odraslim i starim licima, trudnicama i/ili samohranom roditelju sa djetetom do tri godine.

Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici koji je donešen 2010. godine (Sl. list RCG br. 46/10) bliže je definisano nasilje kao činjenje ili nečinjenje člana porodice kojim se ugrožava fizički, psihički, seksualni ili ekonomski integritet, mentalno zdravlje i spokojstvo drugog člana porodice; određuju se institucije koje se bave zaštitom i propisuju zaštitne mjere kojim bi se sprečavalo i suzbijalo nasilje i otklanjale posljedice učinjenog nasilja. U 2023. godini Centar je imao dvije prijave za porodično nasilje, upućenu od strane Odjeljenja bezbjednosti..

U 2023. godini obrađeno je 10 prijava nasilja u porodici. CSR u svim slučajevim nasilja djeluje u skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti i Protokolom o postupanju, prevenciji i zaštiti nad ženama i nasilja u porodici. S tim u vezi, stručni radnici su evidentirali svaku prijavu nasilja. Svaka žrtva je informisana o pravima iz domena socijalne i dječje zaštite. Svakoj žrtvi je pružena savjetodavna i psihološka pomoć, i u odnosu na njene potrebe, bezbjednost i sigurnost, procjenu rizika od ponovnog nasilja, omogućeni su adekvatni vidovi zaštite.

Dakle, u okviru ukupno 10 registrovanih prijave nasilja u porodici u toku 2023. godine, bilo je 16 žrtvi, i to: 8 žena, 3 muškarca i 5 djece. Među najzastupljenijim oblicima nasilja koji su prijavljivani bili su fizičko i verbalno nasilje.

Stručni radnici CSR su učestvovali u postupcima za nasilje kod nadležnog Suda, te su predlagali izricanje zaštitnih mjera (udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje; zabrana približavanja; zabrana uznemiravanja i uhođenja; obavezno liječenje od zavisnosti; obavezni psihosocijalni tretman).

U toku 2023. godine nije bilo novih individualnih planova aktivacije izrađenih za žrtve nasilja. Takođe, ni jedan korisnik MOP-a, za kojeg je ranije izrađen plan aktivacije, a koji je žrtva nasilja u porodici nije zaposlen u toku 2023. godine.

Posredstvom CSR za dvije žrtve (1 ženu i 1 dijete) obezbijeden je smještaj u skloništu za žrtve nasilja u porodici u okviru SOS Nikšić.

Problematikom poremećenih bračnih i porodičnih odnosa i zaštitom djece iz takvih porodica bave se psiholozi i socijalni radnici. Shodno Zakonu o socijalnoj i dječjoj zaštiti, posebno se štiti dijete čiji roditelji ne mogu da se dogovore oko vršenja roditeljskog prava. U obavljanju poslova zaštite Centar za socijalni rad u ulozi Organa starateljstva obavlja sljedeće mjere i radnje iz domena svoje nadležnosti:

- po zahtjevu Suda, a shodno Porodičnom zakonu, učestvuje u postupcima i pokreće postupke za zaštitu prava maloljetne djece;

- po zahtjevu Suda vrši procjenu roditeljske podobnosti u postupcima razvoda braka ali i povjeravanja djece rođene u vanbračnoj zajednici, i to putem dostavljanja nalaza i mišljenja Osnovnom sudu, koji se sačinjava na osnovu cjelokupnog savjetodavnog i dijagnostičkog rada sa porodicom.

Stručni tim JU Centar za socijalni rad za Prijestonicu Cetinje koji se bavi porodičnom problematikom u toku 2023. godine je posredovao u 11 slučajeva poremećenih porodičnih odnosa i bračnih sporova. Na 10 zahtjeva Suda, dostavljeni su nalazi i mišljenja u vezi razvoda braka i vršenja roditeljskog prava nad maloljetnom djecom. Osim urađenih procjena potreba djece, kao i kapaciteta i podobnosti roditelja da na iste adekvatno odgovore, Stručni tim je i predlagao najprikladnije i najfunkcionalnije modele po kojima su ostvarivani kontakti djece sa roditeljem sa kojim ne živi.

Shodno Zakonu o izvršenju i obezbjeđenju, Centar za socijalni rad dužan je da pruži pomoć Osnovnom sudu prilikom izvršenja odluka o povjeravanju maloljetne djece odnosno njihovom kontaktiranju sa roditeljem sa kojim ne žive. Takođe, kao savjetodavna ustanova radi na poboljšanju komunikacije roditelja u interesu maloljetne djece, ukazujući roditeljima na njihova prava i dužnosti, a ukoliko procijeni kao potrebno, upućuje roditelje na druge ustanove i savjetovališta u cilju normalizacije odnosa i poboljšanja psihosocijalnog statusa djece.

Oblici zaštite	Broj slučajeva
Razvod braka - izvještaj Osnovnom sudu	6
Poremećeni bračni i porodični odnosi	5
Ukupno:	11

Stručni radnici Centra su u toku 2023. godine, na zahtjev Osnovnog suda u Cetinju, učestvovali u 16 postupaka za djelimično ili potpuno oduzimanje poslovne sposobnosti.

Centar za socijalni rad predstavlja važnu kariku u zaštiti prava i interesa djeteta, pružajući podršku djeci sa poremećajima u ponašanju, obavljajući savjetodavni rad sa djecom i njihovim roditeljima, vršeći nadzor nad njihovim ponašanjem, kao i sprovodeći ostale zaštitne mjere.

Stručni radnici vrše procjenu maloljetnikove ličnosti, njegove duševne razvijenosti, interesovanja i sklonosti, zdravstvenog stanja, njegovog dosadašnjeg života s naglaskom na događaje koji su važni za razumijevanje njegovog sadašnjeg ponašanja. Tokom rada objedinjuju se podaci o eventualnim promjenama sredine, toku školovanja, školskom uspjehu, odnosu prema drugovima, vršnjacima, podatke o porodičnoj situaciji, podatke o roditeljima, bračnim, porodičnim i roditeljskim odnosima, procesu vaspitanja, ekonomskom statusu porodice, eventualnim sociopatološkim pojavama u porodici, recidivizmu, uz prethodno upoznavanje s okolnostima izvršenja krivičnog djela i asocijalnog ponašanja.

Tokom 2023. godine JU Centar za socijalni rad za Prijestonicu prijavljeno je 52 prekršajnih i 7 krivična djela, čiji su počinioci bili maloljetnici. U najvećoj mjeri prijave su dobijene od Suda za prekršaje (52 prijave i zahtjeva za dostavljanje nalaza i mišljenja). Takođe, od Osnovnog državnog tužilaštva u Cetinju dobijeno je 7 prijave / zahtjeva za dostavljanje nalaza i mišljenja i prisustvovanje saslušanjima maloljetnika.

Najveći broj maloljetnika prijavljen je zbog prekršaja u saobraćaju – vožnja bez vozačke dozvole, prekoračenje brzine, vožnja u alkoholisanom stanju, kao i zbog krivično djela krađa, nasilje ili uznemiravanje.

Tabelarni prikaz podnijetih zahtjeva u 2023. godini

MALOLJETNIČKA DELIKVENCIJA	
Podnosioci zahtjeva	Broj slučajeva
Sud za prekršaje	52
Osnovno državno tužilaštvo - Cetinje	7
Ukupno:	59

Takođe, u 2023. godini pod izrečenom mjerom Pojačan nadzor organa starateljstva, od strane Osnovnog suda u Cetinju, praćen je **jedan** maloljetnik.

Ostale realizovane aktivnosti u toku 2023. godine:

- prisustvo saslušanjima maloljetnika u Odjeljenju bezbjednosti, Osnovnom državnom tužilaštvu, Osnovnom sudu;
- intervencije na terenu po pozivu škola, roditelja, i NVO;
- savjetodavni rad.

U procesu socijalne integracije kao jednog dinamičnog procesa interakcije pojedinca, porodice i socijalne sredine, Centar posebnu pažnju posvećuje licima sa smetnjama u razvoju.

Shodno članu 12 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u JU Centar za socijalni rad za Prijestonicu Cetinje formiran je stručni tim koji čine: psiholog, socijalni radnik i pravnik. Tim je od svog osnivanja radio na formiranju precizne evidencije djece i lica sa invaliditetom na teritoriji opštine Cetinje. Takođe, u 2023. godini na mjesečnom nivou vršile su se planirane kućne posjete korisnicima radi utvrđivanja načina postupanja ostalih članova porodice prema istim i do sada nijesu uočene nepravilnosti.

Tabelarni prikaz **djece i mladih sa smetnjama u razvoju** koja preko Centra koriste usluge smještaja u Ustanovama u Crnoj Gori i van Crne Gore na dan 31.12.2023. godine

Ustanova socijalne i dječje zaštite	Broj korisnika	Pol	
		Muški	Ženski
JU Centar za dnevni boravak djece sa smetnjama u razvoju i odraslih lica sa invaliditetom u Prijestonici	26	17	9
Ustanova za decu i mlade "Sremčica"	1	1	0
Ukupno	27	18	9

Tabelarni prikaz **korisnika institucionalnog smještaja** na kraju 2023. godine

Ustanova socijalne i dječje zaštite	Broj korisnika	Pol	
		Muški	Ženski
JU Dom starih "Grabovac" Risan	6	4	2
JU Dom starih "Bijelo Polje" Bijelo Polje	1	0	1
JU Dom starih "Podgorica" Podgorica	2	0	2
JU Zavod Komanski Most	4	2	2
JU Dječji dom "Mladost" Bijela	0	0	0

JU Centar "Ljubović"	1	1	0
SOS Telefon za žene i djecu žrtve nasilja	2	1	1
	16	8	8

U toku 2023. godine ni jedno dijete nije bilo smješteno u JU Dječji dom "Mladost" Bijela.

Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti su uređena osnovna **materijalna davanja iz socijalne zaštite** (materijalno obezbjeđenje, lična invalidnina, dodatak za njegu i pomoć, zdravstvena zaštita, troškovi sahrane, jednokratna novčana pomoć, naknada roditelju ili staratelju – njegovatelju lica koje je korisnik lične invalidnine) i osnovna **materijalna davanja iz dječje zaštite** (naknada za novorođeno dijete, dodatak za djecu, troškovi ishrane u predškolskim ustanovama, pomoć za vaspitanje i obrazovanje djece i mladih sa posebnim obrazovnim potrebama, refundacija naknade zarade i naknada zarade za porodiljsko, odnosno roditeljsko odsustvo, naknada po osnovu rođenja djeteta, naknada po osnovu rođenja troje ili više djece, refundacija naknade zarade i naknade zarade za rad sa polovinom punog radnog vremena).

Tabelarni prikaz rješenja za osnovna materijalna davanja iz oblasti socijalne i dječje zaštite (novi zahtjevi i rješenja donijeta u postupku revizije, prestanci) u toku 2023.godine.

Postupak	Broj donijetih rješenja
Materijalno obezbjeđenje	148
Lična invalidnina	51
Dodatak za njegu i pomoć	862
Zdravstvena zaštita	3
Naknada roditelju ili staratelju – njegovatelju lica koje je korisnik lične invalidnine	18
Naknada za novorođeno dijete	29
Naknada po osnovu rođenja djeteta	32
Dodatak za djecu (korinici MO, DNJP, LI, PS)	108
Dodatak za djecu do 18 godina	197
Pomoć za vaspitanje i obrazovanje djece i mladih sa posebnim obrazovnim potrebama	74
Povlastice na putovanje licima sa invaliditetom	329
Pravo na povlastice na putovanje licima sa invaliditetom	40
Jednokratne novčane pomoći	292
Subvencija za električnu energiju	642
Uplata doprinosa	5
Troškovi sahrane	13
Obeštećenje NŽ	287
Smještaj u Ustanovu	22
Standardni porodični smještaj-hraniteljstvo	2
Starateljstvo	22
Starateljstvo za poseban slučaj	13

Broj korisnika prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite i iznos utrošenih sredstava u 2023 . godini

Tabelarni prikaz isplata za korisnike prava na **Materijalno obezbjeđenje** u 2023. godini

Mjesec	Materijalno obezbjeđenje		
	Broj porodica	Broj članova	Iznos
I	138	399	16.108,37
II	138	402	15.233,89
III	134	386	14.736,00
IV	130	379	14.256,12
V	131	388	14.311,20
VI	132	384	14.521,63
VII	129	370	14.898,20
VIII	125	353	14.408,41
IX	124	348	14.246,84
X	121	345	14.054,78
XI	121	345	14.054,78
XII	125	374	14.612,12
Ukupno:			161.186,22

Tabelarni prikaz isplata za korisnike prava na **Dodatak za njegu i pomoć** u 2023. godini

Mjesec	Dodatak za njegu i pomoć	
	Broj	Iznos
I	1.062	121.605,48
II	1.126	96.155,95
III	1.135	92.291,07
IV	1.120	89.174,40
V	1.231	98.936,03
VI	1.152	91.961,10
VII	1.136	97.036,46
VIII	1.229	115.647,15
IX	1.213	102.292,29
X	1.174	99.668,64
XI	1.137	96.136,20
XII	1.274	128.917,02
Ukupno:		1.229.821,79

Zdravstvene zaštite i troškova sahrane

Zdravstvena zaštita	
Služba	Br. korisnika
Cetinje	20

Troškovi sahrane		
Mjesec	broj	Iznos
I	4	1.962,72
II	1	429,18
III	0	0
IV	3	1.274,44
V	1	500,18
VI	0	00,00
VII	1	421,75
VIII	1	421,75
IX	0	00,00
X	1	421,75
XI	1	421,75
XII	1	421,75
Ukupno	14	6.275,27

Tabelarni prikaz broja nosilaca prava, broja djece i isplate za korisnike prava **Dodatak za djecu** u 2023. godini (MO, DNJP, LI, PS):

Mjesec	Dodatak za djecu		
	Broj nosilaca	Broj djece	Iznos
I	136	233	13.304,59
II	136	235	12.901,13
III	136	230	12.601,99
IV	137	229	12.500,18
V	138	230	12.460,90
VI	139	232	12.613,34
VII	135	226	12.982,54
VIII	133	222	12.882,80
IX	133	219	12.741,97
X	132	218	12.580,81
XI	132	218	12.634,68
XII	132	218	12.600,41
Ukupno:			140.305,16

Tabelarni prikaz broja nosilaca prava, broja djece i isplata prava **Dodatak za djecu do 18 godina** u 2023. godini

Mjesec	Dodatak za djecu do 18 godina		
	Broj nosilaca	Broj djece	Iznos
I	1.453	2.455	74.070,00
II	1.456	2.455	73.710,00
III	1.453	2.453	73.830,00
IV	1.457	2.459	73.770,00
V	1.459	2.466	73.980,00
VI	1.452	2.458	73.830,00
VII	1.458	2.467	74.100,00
VIII	1.459	2.471	74.130,00
IX	1.459	2.465	74.010,00
X	1.455	2.464	75.060,00
XI	1.454	2.463	74.340,00
XII	1.458	2.465	74.850,00
Ukupno:		889.680,00	

Tabelarni prikaz Isplaćenih **jednokratnih novčanih pomoći** u 2023. godini

Mjesec	Isplaćene jednokratne novčane pomoći preko CZSR i nalogu MRSS Cetinje	
	Broj korisnika	Iznos sredstava
I	23	1.290,00
II	0	0,00
III	0	0,00
IV	0	0,00
V	0	0,00
VI	0	0,00
VII	12	2.400,00
VIII	15	1.400,00
IX	10	720,00
X	15	1.780,00
XI	12	1.550,00
XII	16	1.990,00
Ukupno:		11.130,00

Tabelarni prikaz broja korisnika prava i isplate **Naknade roditelju ili staratelju lica koje je korisnik prava na ličnu invalidninu** u 2023. godini

Mjesec	Naknada roditelju ili staratelju-njegovatelju lica koje je korisnik lične invalidnine	
	Broj	Iznos
I	84	21.353,75
II	84	20.456,31
III	85	20.691,44
IV	85	20.691,44
V	87	20.456,31
VI	88	20.691,44
VII	85	21.916,40
VIII	85	21.916,40
IX	86	22.414,50
X	86	22.414,50
XI	85	22.165,45
XII	85	22.165,45
Ukupno:		257.333,39

Tabelarni prikaz broja korisnika i isplate **Naknade za novorođeno dijete** u 2023. godini

Mjesec	Naknada za novorođeno dijete	
	Broj	Iznos
I	122	90.457,08
II	38	30.631,95
III	17	14.669,77
IV	7	6.170,14
V	10	9.000,00
VI	10	9.000,00
VII	8	7.732,16
VIII	10	9.638,72
IX	12	11.439,36
X	6	5.826,50
XI	11	11.545,28
XII	9	8.579,52
Ukupno:	139	214.690,48

Tabelarni prikaz isplaćenih naknada za korisnike **Naknade po osnovu rođenja djeteta** u 2023. godine

Mjesec	Naknada po osnovu rođenja djeteta	
	Broj	Iznos
I	53	4.978,52
II	50	4.675,04
III	47	4.405,70
IV	45	4.152,05
V	41	3.764,23
VI	39	3.520,63
VII	41	3.747,35
VIII	37	3.560,30
IX	36	3.406,90
X	36	3.447,02
XI	35	3.332,44
XII	33	3.182,00
Ukupno:	701 prosjek 58,4	46.172,18

Tabelarni prikaz broja korisnika i isplate **Naknade za rad pružaoca usluge porodičnog smještaja** u 2023. godini

Mjesec	Naknada za rad pružaoca usluge porodičnog smještaja	
		Iznos
I	14	4.968,16
II	14	4.968,16
III	14	4.968,16
IV	14	4.968,16
V	14	4.968,16
VI	14	4.968,16
VII	15	5.839,13
VIII	14	4.968,17
IX	14	4.968,17
X	14	4.968,17
XI	14	4.968,17
XII	12	4.305,07
Ukupno:		49.889,51

Tabelarni prikaz broja korisnika, broja ostvarenih isplata **Povlastica na putovanje licima sa invaliditetom** u 2023. godini

Mjesec	Povlastice na putovanje licima sa invaliditetom		
	Broj korisnika	Broj putovnja	Iznos
I	33	117	6.902,40
II	29	89	5.224,00
III	34	110	5.327,40
IV	26	98	4.567,84
V	46	115	5.596,34
VI	27	129	3.872,40
VII	25	61	2.952,20
VIII	29	126	4.390,60
IX	42	194	10.131,40
X	32	92	4.539,40
XI	34	134	7.485,20
XII	34	84	4.578,60
Ukupno:		57.040,38	

Tabelarni prikaz broja korisnika i isplata **Pomoć za vaspitanje i obrazovanje djece i mladih sa POP - troškovi prevoza** u 2023. godini

Mjesec	Povlastice na putovanje licima sa invaliditetom	
	Broj korisnika	Iznos
I	13	925,20
II	4	421,60
III	15	1.811,60
IV	11	1.169,80
V	10	765,30
VI	10	765,30
VII	5	262,80
VIII	2	122,40
IX	4	338,40
X	17	1.643,60
XI	16	1.676,20
XII	12	828,00
Ukupno:		11.328,1

4.2.6 Sport i fizička kultura

4.2.6.1 Sportski objekti

Analizom stanja u ovom segmentu sportskog djelovanja, činjenica je da sportsku infrastrukturu karakteriše raznovrsni skup građevina, prostora namijenjenih igri, odmoru, obrazovanju, pripremama i takmičenjima sportista amatera i profesionalaca, sa ili bez gledališta.

Veći dio je namijenjen javnom korišćenju, a dio njih je smješten uz školske sadržaje. U Prijestonici Cetinje trenutno postoje tri fiskulturne sale i tri otvorena sportska terena sa namjenom za izvođenje nastave fizičkog vaspitanja. Postojanje sportske infrastrukture je neophodan uslov za bavljenje sportom. Sportski objekti trebaju biti u dovoljnom broju i odgovarajućeg kvaliteta da bi imali svoju funkciju. Izgradnja sportske infrastrukture i održavanje iste zahtijeva značajna sredstva, zbog čega ih treba unijeti u strateške planove, ali i operacionalizovati im budžetska sredstva za svaku godinu.

Stanje sportskih objekata u Prijestonici Cetinje nije na zadovoljavajućem nivou. Tu se prije svega misli na fudbalska i rukometna igrališta, sportske objekte koji su u javnoj upotrebi i na školske sportske objekte. Zbog navedenih problema dolazi do komercijalizacije sportskih objekata u smislu da se privatni investitori sve češće odlučuju na ulaganja, kao što su: balon igrališta, teniski, fudbalski, rukometni tereni, fitnes centri i slično. U cilju kvalitetne analize stanja sportskih objekata u Prijestonici Cetinje u daljem tekstu klasifikovaćemo ih na sledeći način:

- Sportski objekti pod vlasništvom DOO „Sportski centar Cetinje”
- Školski sportski objekti (sale predviđene za izvođenje nastave fizičkog vaspitanja i otvoreni tereni)
- Sportski objekti u javnoj upotrebi pod vlasništvom Prijestonice Cetinje
- Sportski objekti u sastavu državnih institucija
- Sportski objekti pod privatnim vlasništvom.⁷

4.2.6.2 Sportske organizacije (klubovi, savezi, društva)

Na teritoriji Prijestonice Cetinje, postoji značajan broj sportskih organizacija. Registrovane Sportske organizacije u Prijestonici Cetinje na dan 26.11.2024. godine su:

1. POWERLIFTING KLUB “MAKS”
2. STONOTENISKI KLUB OSI " ORLOV KRŠ"
3. RUKOMETNI KLUB "STARS"
4. SPORTSKO REKREATIVNO DRUŠTVO "VICTORY MONTENEGRO"
5. BILJAR KLUB "BILJARDA"
6. ODBOJKAŠKI KLUB „LIBERO"
7. RAGBI KLUB "CETINJE"
8. ŠAHOVSKI KLUB "CETINJE"
9. STRELJAČKI KLUB ZA LETEĆE METE „CETINJE“
10. BICIKLISTIČKI KLUB „LOVČEN"
11. KOŠARKAŠKI KLUB „CETINJE MNE"
12. ATLETSKI KLUB „LOVČEN", CETINJE
13. STONOTENISKI KLUB „LOVČEN 1952“ CETINJE
14. FUDBALSKI KLUB "CETINJE"
15. KOŠARKAŠKI KLUB "LOVČEN 1947"
16. FUDBALSKI KLUB "LOVČEN"
17. ODBOJKAŠKI KLUB "LOVČEN"
18. SPORTSKI PLANINARSKI KLUB KAPETAN ANGEL
19. SPORTSKI PLANINARSKI KLUB “SOKO”
20. RUKOMETNI KLUB "LOVČEN”

---

⁷ Detaljne informacije o sportskim objektima su opisane u Aneksu 4

21. SPORTSKI ALPINISTIČKI KLUB "SLOBODNI PENJAČI"
22. RUKOMETNI KLUB "PERPER HANDBALL"
23. SPORTSKO REKREATIVNO DRUŠTVO "VETERANI"
24. KIK BOKS KLUB "LOVČEN"
25. ŽENSKI KOŠARKAŠKI KLUB „LOVČEN"
26. POWERLIFTING KLUB "LOVČEN"
27. DŽUDO KLUB "CRNOGORAC"
28. SPORTSKI STRELJAČKI KLUB "GAMS"
29. STONO TENISKI KLUB OSOBA SA INVALIDITETOM „FLIP"
30. ŠAHOVSKI BOKSERSKI KLUB "CETINJE"
31. KLUB "CRNOGORAC"
32. ŠKOLSKO SPORTSKO DRUŠTVO „GIMNAZIJA"
33. BICIKLISTIČKI KLUB „NJEGOŠ"
34. PARAGLAJDING KLUB „LOVČEN"
35. BODYBUILDING I FITNES KLUB "HERKUL GYM"

Udruženja:

1. NVU „AKADEMIJA PLUS"
2. NVU „WINNER"

Savez:

POWERLIFTING SAVEZ CRNE GORE

4.2.6.3 Sportske manifestacije

Prijestonica Cetinje - preko Sekretarijata za obrazovanje, sport i mlade, u saradnji sa sportskim organizacijama i školama sa teritorije Prijestonice, kontinuirano organizuje brojne domaće i međunarodne sportske manifestacije i to:

- Školske sportske igre osnovnih i srednjih škola Crne Gore;
- Kik boks turnir "Trofej Prijestonice";
- Sportska manifestacija u sklopu Evropske nedelje mobilnosti;
- Biciklijada u sklopu Evropske nedelje mobilnosti;
- Međunarodna atletska ulična trka "Oslobođenje Cetinja 13. novembar";
- Međunarodni džudo turnir "13. Novembar";
- Izbor najboljih iz oblasti sporta;
- Manifestacije u sklopu Evropske nedelje sporta pod nazivom "Open fun football schools" i "Dječija atletika", u sklopu dana Evropske baštine;
- Ekipno prvenstvo Crne Gore u dječjoj atletici;
- Divizija basket turnir u košarci;
- Lovčenski planinski maraton;
- Auto trka "Lovćen";
- Igre stare Crne Gore;
- Rukometni turnir "Trofej Akademije plus";
- Internacionalna trka "Tri pazara";
- Male igre budućih šampiona.

4.2.6.4 Prijedlozi za strateški plan za naredni period

- Izgradnja atletske stadiona u naselju Humci,
- Nastavak radova izgradnje glavnog fudbalskog stadiona na Obilića poljani,

- Izgradnja sportske dvorane sa minimum 2.500 gledalaca na mjestu postojećeg otvorenog poligona u sklopu zone sporta na Obilića poljani,
- Izgradnja fiskulturne sale u Osnovnoj školi "Lovćenski partizanski odred", dimenzija 42 x 22 m u ulici Peka Pavlovića,
- Renoviranje podloge otvorenog poligona dimenzija 16,5 x 30 m u dvorištu Osnovne škole "Njegoš",
- Renoviranje podloge otvorenog poligona dimenzija 40 x 20 m u dvorištu JU "Gimnazija" i postavljanje dijela ograde koji nedostaje,
- Kompletna unutrašnja rekonstrukcija fiskulturne sale i svlačionica u Stručnoj školi,
- Izgradnja trim staze u određenim lokacijama grada - park,
- Završetak radova na sportskoj hali na Ivanovim koritima kao i svim sportskim terenima koji su u sklopu dječijeg odmarališta,
- Izgradnja balon sale u naselju Humci, dimenzija 44 x 24m,
- Izgradnja dječijeg igrališta u romskom naselju Zagrablje.

4.2.7 Kultura i kulturno-istorijsko naslijeđe

Priestonice Cetinje poznata je po bogatom kulturno-istorijskom naslijeđu. Na teritoriji Priestonice nalazi se Ministarstvo klture i brojne nacionalne i lokalne ustanove kulture: ⁸

Nacionalne javne ustanove i organi kulture

- Uprava za zaštitu kulturnih dobara Crne Gore,
- Državni arhiv Crne Gore,,
- Centar za konzervaciju i arheologiju Crne Gore,
- Nacionalna biblioteka Crne Gore "Đurđe Crnojević",
- Narodni muzej Crne Gore,
- Kraljevsko pozorište "Zetski dom",
- Muzej novca Centralne banke Crne Gore.

Lokalne javne ustanove i organizacije kulture

- JU Narodna biblioteka i čitaonica „Njegoš“,
- JU Centar za kulturu Priestonice Cetinje,
- Kulturno umjetničko društvo „Njegoš“,
- Hor "Luča".

Najznačajniji objekti u kojima se održavaju kulture manifestacije su Kraljevsko pozorište „Zetski dom" i Ljetnja pozornica. Zgrada pozorišta „Zetski dom“ snabdijevana je savremenom opremom koja omogućava nesmetano održavanje svih vrsta pozorišnih predstava. Ljetnja pozornica, koja se nalazi ispod Orlovog krša i rješenjem scene i gledališta, podsjeća na antičke amfiteatre, koristi se za održavanje predstava, koncerata i drugih kulturnih događaja. Kapaciteta je oko 1.500 mjesta.

Kulturni program Priestonice Cetinje upotpunjavaju brojna kulturna dešavanja i manifestacije od kojih su najznačajnije:

- Ljeto u Priestonici (Festival klasične muzike „Espressivo“, Internacionalni festival folklore – CIOFF, Susreti Amaterskih horova Crne Gore; „Montenegro Beer Fest“, Festival izvorne muzike

---

⁸ Detaljan popis kulturnih dobara na teritoriji Priestonice Cetinje se nalazi u Aneksu 7

„Cetinje Fest“, Jazz festival, „MIT Fest“, muzički koncerti, „Međunarodni sajam pršute – MESAP“, tradicionalne kulturno umjetničke manifestacije “Njeguška trpeza“-Njeguši, “Riječka noć“-Rijeka Crnojevića, „Veče sa prijateljima“-Žabljak Crnojevića, “Čeklički susreti,“-Čeklići, “Pošedak u zavičaju“- Kosijeri);

- Proslava 13. novembra–Dana Prijestonice Cetinja (Crnogorski likovni salon “13. novembar”, kulturno-umjetnički program);
- Njegošev dan;
- Proslava 21. maja – Dana nezavisnosti (kulturno-umjetnički program);
- Proslava 13. jula – Dana državnosti (kulturno-umjetnički program);
- Projekat „Razvoj lokalnih zajednica“ – Skadarsko jezero (višednevna kulturno-umjetnička dešavanja);
- Dani evropske kulturne baštine;
- Novogodišnja priča;
- Promocije knjiga;
- Književne večeri;
- Likovne izložbe;
- Koncerti i pozorišne predstave;
- Fluid dizajn forum .

Lokalne ustanove

Narodna biblioteka i čitaonica Njegoš predstavlja javnu ustanovu zaduženu za bibliotečku djelatnost na teritoriji Cetinja, čiji je osnivač Prijestonica Cetinje, koja je osnovana u skladu sa Zakonom, a koja ima 14 zaposlenih. Svoju obrazovnu djelatnost obavlja kao jedinstvena cjelina koja je organizaciono podijeljena na:

- Odjeljenje za odrasle i Američka čitaonica,
- Dječije odjeljenje,
- Odjeljenje periodike sa čitaonicom i referalnom zbirkom,
- Odjeljenje stručne obrade,
- Zavičajna zbirka,
- Matična služba i statistika,
- Legat “Vukomana i Jelisavke Džaković”.

Centar za kulturu Prijestonice Cetinje osnovan je 2022. godine kao kulturna organizacija od javnog interesa koja će se baviti produkcijom, organizacijom i izvođenjem programa iz svih oblasti kulturno-umjetničkog stvaralištva, izdavačkom djelatnošću, organizacijom kulturno-umjetničkih manifestacija i festivala, kao i saradnjom sa drugim ustanovama kulture.

Prioriteti za ostvarivanje ciljeva

Unapređenje zaštite i valorizacije kulturne materijalne i nematerijalne kao i prirodne baštine:

- Sprovođenje programa razvoja kulture Prijestonice Cetinje za period 2022-2026;
- Evidentiranje, dokumentovanje, valorizacija i prezentacija kulturne materijalne i nematerijalne kao i prirodne baštine;
- Ulaganje u obnavljanje, zaštitu i revitalizaciju kulturno-istorijskog nasljeđa;
- Integralna zaštita kulturne i prirodne baštine kroz konstantnu kontrolu lokalnog urbanog razvoja;
- Podsticati i osavremenjavati pristup u domenu primjene ilustrativnog dizajna i vizuelnih rješenja u promociji ponude kulturne baštine i turizma, kao i restrukturirati pristup u građenju savremenog kulturnog identiteta grada;

- Integralno pristupiti planiranju razvoja kulturnog turizma, sa uvezivanjem komplementarnih i drugih interesornih djelatnosti;
- Osmisliti nove kreativne, interpretativne i animacione pristupe i projekte u okviru promocije kulturnog nasljeđa;
- Povezivanje kulture i turizma radi cjelovitijeg korišćenja resursa i razvoja filmske industrije i kreativnih industrija;
- Potrebno je afirmisati jačanje animacionih programa u funkciji edukacije publike i obuhvatiti posebno programe za razvoj publike.

Valorizacija kulturno-istorijskih potencijala na održiv način

- Realizacija projekata sa ciljem obnavljanja, revitalizacije, zaštite i promocije kulturno-istorijskog nasljeđa;

Mjere - aktivnosti za ostvarivanje ciljeva

- Sanacija i adaptacija postojećih objekata kulture;
- Sanacija i valorizacija kulturnih dobara;
- Povezivanje kulturne i turističke ponude;
- Korišćenje kulturnih potencijala za privlačenje inostranih ulaganja u oblasti kulture;
- Nastavak projekta "Beautiful Cetinje" u cilju rekonstrukcije objekata u Istorijskom jezgru Cetinja uz primjenu mjera energetske efikasnosti;
- Izrada Elaborata o opravdanosti osnivanja lokalnih kulturnih institucija (muzej, arhiv, galerija i sl.);
- Razvijanje programa intersektorske saradnje za manifestacije sa institucijama kulture kao primjer strategije komercijalizacije proizvoda i usluga, u cilju prepoznatljivosti manifestacija i širenja njihove ponude;
- Razviti posebnu platformu za promociju kulturnog turizma usmjerene prema širem nacionalnom, regionalnom i međunarodnom tržištu;
- Promovisati godišnji kalendar manifestacija i događaja, koji u svom sadržaju posebno imaju elemente tradicijske kulture ili su mu u potpunosti posvećeni,
- Formirati adekvatne informacione baze kulturnog sistema Prijestonice, razviti nove produkcije vizuelne komunikacije, kao i kvalitetne komunikacijske strategije u funkciji promocije kulturnog sistema i Programa razvoja kulture Prijestonice, te vidljivosti kulture u urbanom i javnom prostoru;
- Promovisati linije podrške Prijestonice Cetinje za kulturu, uz korišćenje izvora finansiranja na nacionalnom, regionalnom i evropskom nivou u saradnji sa drugim subjektima,
- Djelovanje u javnom prostoru ili placemaking javnog prostora kao godišnji program javnog poziva za kreiranje umjetničkih sadržaja i intervencija u javnom prostoru, kako istorijskog jezgra grada, tako i šire okoline kroz izradu smjernica za oživljavanje javnih prostora Prijestonice;
- Standardizacija i kreiranje projekata unapređenja graditeljsko-urbanističkog nasljeđa, kao i izrada projekta ekonomske valorizacije kulturne baštine na teritoriji Prijestonice;
- Planiranje investicija za rekonstrukciju prostora u vlasništvu Prijestonice kao preduslova za razvoj kulture i izradu menadžment plana prostornih aspekata razvoja kulture. Kao pilot projekat navedenog strateškog rješenja može biti obuhvaćena (Ljetnja pozornica, parkovi, zgrada Starog zatvora, Cetinjska pećina, pećina Koronjina, Soko grad, Žabljak Crnojevića i drugo);
- Kreiranje programa godišnjih Art rezidencija kao javnog poziva kroz stvaranje prostornih preduslova za boravak i rad inostranih i domaćih umjetnika u funkciji dodatnog jačanja karaktera Prijestonice kao grada kulture i poželjne internacionalizacije i prisustva na međunarodnoj umjetničkoj sceni. Poseban fokus programa Art rezidencija može biti usmjeren u polju umjetničkog stvaralaštva, kao i razvoja kreativnih industrija i kulturnog turizma;
- Razvoj programa i aktivnosti za dostupnost kulture osoba s invaliditetom poštujući princip jednakosti prava na kulturu koji je proklamovan osnovnim načelima razvoja kulture u Crnoj Gori kroz veću participaciju u kulturi, razvoj specifičnih informativnih sadržaja i stvaranja uslova za kreativni iskaz, kao i zapošljavanje ili angažovanje u sektoru kulture;

- Afirmacija rodne ravnopravnosti u kulturi i eliminisanje rodnih stereotipa u kulturi, osnaživanje ženskih kulturnih identiteta u kontekstu politike promovisanja razlika u kulturi i razvoja kulturnog diverziteta;
- Imajući u vidu da Cetinje raspolaže zavidnim potencijalom kulturno-istorijskog nasljeđa neophodno bi bilo definisati prioritete u uspostavljanju projekata međunarodne kulturne saradnje sa ciljem veće internacionalizacije kulturnog djelovanja i razvoja prepoznatljivosti grada, korišćenjem dostupnih EU fondova.

Kulturni i vjerski turizam predstavljaju veliku razvojnu šansu Prijestonice Cetinje.

Na teritoriji Prijestonice Cetinje nalazi se 235 spomen-obilježja, od toga 120 nepokretnih kulturnih dobara, 258 pokretnih kulturnih dobara i 1 nematerijalno kulturno dobro, među kojima i Ikona Bogorodice Filermose, koja se smatra jednom od najznačajnijih hrišćanskih relikvija, a čuva se u Plavoj kapeli u Vladinom domu. Osim navedenog Cetinjski manastir posjeduje bogatu riznicu, u kojoj se čuvaju Ruka Jovana Krstitelja (ruka koja je krstila Isusa Hrista) i Čestica časnog krsta (dio krsta na kojem je razapet Isus Hrist).

Shodno navedenom neophodno je dodatno iskoristiti resurse materijalne i nematerijalne kulturne baštine kao sredstvo za razvijanje komparativne prednosti u sve konkurentnijem turističkom tržištu. Turizam i kultura, su postali glavni pokretači atraktivnosti i konkurentnosti. Stoga je saradnja između kulture i turizma od suštinskog značaja za kreiranje jedinstvene turističke ponude, uz brediranje lokacija i bolju prezentaciju kulturnih i ambijentalnih potencijala Prijestonice Cetinje.

4.3 Ekonomsko proizvodni sistem

4.3.1 Industrija i usluge

Prirodni, odnosno geografski položaj, demografska struktura, saobraćajna povezanost sa okruženjem i date istorijske okolnosti u najvećoj mjeri su određivale i dalje određuju ekonomski razvoj i vrijednosti Prijestonice Cetinje.

Glavni privredni razvoj Cetinja započet je osnivanjem preduzeća Elektroindustrija „Obod“, koji se postepeno razvijao u velikog proizvođača rashladnih uređaja, sa programom koji je uspješno pratio zahtjeve svjetskog tržišta. Od druge polovine XX vijeka do početka 90-tih godina, na Cetinju je funkcionisao niz velikih društvenih preduzeća, kao što su „Obod“, „Košuta“, „Tara“, „Bojana“, „Sanitas“, „Galenika“, „Trgopromet“, „Montena“, „Boksit“. Međutim, tokom procesa ekonomske tranzicije, došlo je do propadanja i zatvaranja velikih preduzeća, tako da danas od proizvođačkih kapaciteta aktivno rade: Štamparija „Obod“, koja baštini značajnu i bogatu tradiciju štamparstva, preduzeće za izradu kartonske ambalaže „Kartonaža“.

Prema evidenciji Sekretarijata za finansije i ekonomski razvoj, preduzetnici i fizička lica koja se bave privrednom djelatnošću na teritoriji Prijestonice Cetinje, odnosno posjeduju odobrenje za obavljanje djelatnosti izdato od strane ovog Sekretarijata, ili su izvršili prijavljivanje djelatnosti (trgovina i zanatstvo) na dan 01.12.2023. godine zastupljeni su u sljedećoj strukturi:

Vrsta privredne djelatnosti	Godina		
	2023.	2022.	2021.
Ugostiteljska i turistička djelatnost	93	72	38
Trgovinska djelatnost	73	70	75
Zanatska djelatnost	15	16	16
Djelatnost javnog prevoza	7	9	14

Od 93 subjekta koji se bave ugostiteljstvom i turističkom djelatnošću 12 su preduzetnici koji se bave usluživanjem pića i napitaka, a 66 su fizička lica koja se bave pružanjem ugostiteljskih usluga smještaja u domaćinstvu i to smještajem u sobama za iznajmljivanje (37 soba sa ukupno 67 ležaja), turističkim apartmanima (11 apartmana sa ukupno 22 ležaja), stanovima za iznajmljivanje (40 stanova sa ukupno 147 ležajeva), kućama (8 kuća smještajnog kapaciteta 33 ležaja), što ukupno čini 86 smještajnih jedinica sa 269 ležaja. Pet (5) fizičkih lica bavi se pružanjem ugostiteljskih usluga u seoskom domaćinstvu koje se sastoje u degustaciji vina i drugih alkoholnih i bezalkoholnih pića kao i domaćih proizvoda iz sopstvene proizvodnje.

Ukupan broj lica koja obavljaju zanatsku djelatnost je 15, i to: frizeri tri lica, staklorezac jedno lice, vodoinstalatere jedno lice, pranje motornih vozila tri lica, auto - električar jedno lice, opravka i održavanje aparata za domaćinstvo jedno lice, ugradnja stolarije jedno lice, kamenorezac jedno lice, auto - mehaničar jedno lice, usluge pripremanja publikacija za štampanje na računaru jedno lice, izrađivanje barki i jedrilica jedno lice i keramičar jedno lice .

Javni prevoz putnika u drumskom saobraćaju - auto taxi prevoz putnika obavljajuju 7 preduzetnika.

Poslovne jedinice koje posluju u okviru privrednih društava, a posjeduju odobrenje za rad odnosno izvršili su prijavljivanje djelatosti (trgovina i zanatstvo) zastupljene su na sljedeći način:

Vrsta privredne djelatnosti	Godina		
	2023.	2022.	2021.
Ugostiteljska i turistička djelatnost	81	79	71
Trgovinska djelatnost	252	255	247
Zanatska djelatnost	38	30	26
Djelatnost javnog prevoza	4	3	3

U Registre koji se vode kod Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove (podaci iz oktobra 2023. godine) upisani su:

- 21 objekat za preradu mesa;
- 1 klanica i prerada mesa;
- 4 objekta za narezivanje i pakovanje proizvoda od mesa;
- 2 skladišta;
- 1 objekat za preradu ribe;

- 7 objekata za poslovanje hranom neživotinjskog porijekla od čega: 1 objekat za flaširanje prirodne izvorske vode; 4 objekta za proizvodnju vina i 2 objekta za proizvodnju vina i alkoholnih pića.

U Vinogradarski registar koji vodi Ministarstvo poljoprivrede, šumarstava i vodoprivrede, evidentirano 19 proizvođača iz Prijestonice Cetinje, od čega njih 8, osim što se bave proizvodnjom grožđa, proizvode i vino. U Registru poljoprivrednih gazdinstava Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja na teritoriji Prijestonice Cetinje registrovano je 302 poljoprivrednih gazdinstava. Od tog broja porodičnih poljoprivrednih gazdinstava je 294, dok su registrovana 8 gazdinstva pravnih lica.

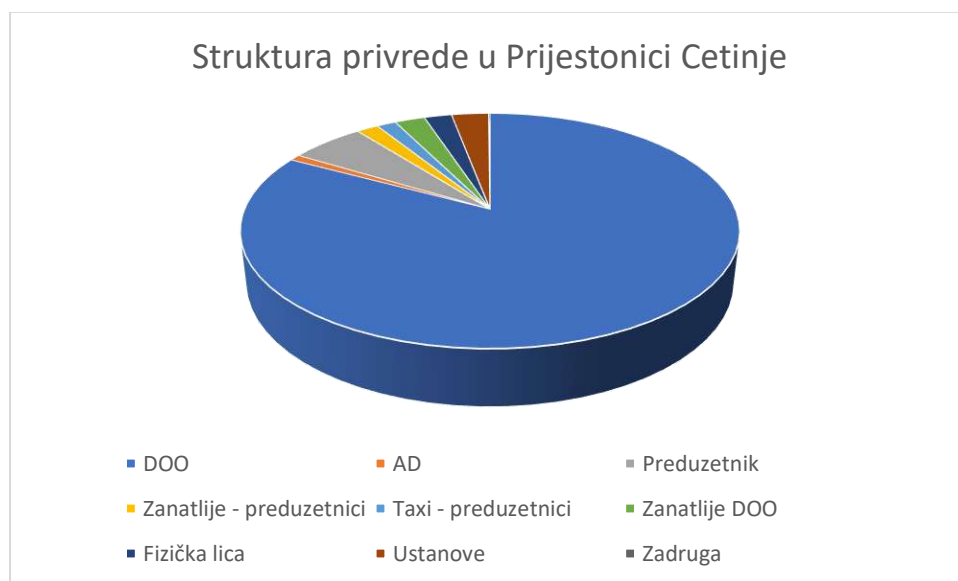
U porodična poljoprivredna gazdinstva upisano je, pored 294 nosilaca gazdinstava, 260 članova njihovih porodica koji se bave poljoprivredom, kod 8 pravna lica prijavljeno je 64 zaposlenih radnika.

U pčelarsko udruženje učlanjeno je 135 pčelara, a procenjuje se da na teritoriji opštine ima oko 6.100 pčelinjih društava.

Poslovanje privrednih subjekata u prijestonici Cetinje

Prema podacima DOO „Agencija za razvoj i podršku poslovanju“ Cetinje, na teritoriji prijestonice Cetinje posluje ukupno 943 privredna subjekta od čega:

- Društvo sa ograničenom odgovornošću (DOO)	781
- Akcionarsko društvo (AD)	8
- Preduzetnik	54
- Zanatlije - preduzetnici	16
- Taxi - preduzetnici	14
- Zanatlije registrovane kao DOO	22
- Fizička lica	20
	(15 soba za iznajmljivanje, 5 usluživanje i degustacija vina)
- Ustanove	27
	(od čega 11 vezanih za stomatološke i medicinske usluge)
- Zadruga	1

Kroz podsticajne mjere, organizovanja treninga i mentorske pomoći, nastojaće se da se unaprijedi poslovni ambijent, kao i pomogne lokalnom stanovništvu u otvaranju novih preduzeća – start-up firmi kako bi se unaprijedila konkurentnost na tržištu i kompletan poslovni ambijent. Prijestonica Cetinje će u narednom

periodu valorizovati nekadašnje biznis zone, kao i inovativno poslovni centar kao direktnu podršku za start-up firme.

4.3.1.1 Privredne zone

Na teritoriji Cetinja nalaze se četiri privredne zone:

- Gornji Obod se prostire na 142.655 m² prostora sa komunalnom infrastrukturom i više od 46.000 m² hala dostupnih investitorima za razvoj biznisa. Površina istih se kreće u rasponu od 2.400 m² do 8.000 m². Ova zona je idealna za razvoj *greenfield* i *brownfield* investicija.
- Industrijsko servisna zona se nalazi neposredno uz magistralni put Cetinje – Budva. Prostire se na više od 300.000 m², i veoma je dobro povezana sa centralnim i južnim dijelom države, međunarodnim aerodromima u Tivtu i Podgorici, Lukom Bar i željeznicom. Ova zona pogodna je za razvoj svih vrsta *greenfield* investicija.
- Servisna zona (prostor bivšeg Trgoprometa) površine 7,8 ha;
- Poslovna zona „Košuta“ - Odlukom o učešću Prijestonice Cetinje u postupku kupovine dijela imovine A.D. „Montenegro modern shoes“ u stečaju, Prijestonica Cetinje i četiri cetinjska privredna subjekta realizovali su projekat formiranja poslovne zone na površini od gotovo 22.000 m², tj. rekonstrukciju infrastrukture na prostoru nekadašnje fabrike obuće „Košuta“, a na kojem će biti uspostavljeni proizvodni, uslužni i drugi sadržaji. U okviru projekta, Prijestonica Cetinje je uz finansijsku podršku Vlade Crne Gore rekonstruisala staru Upravnu zgradu u kojoj je smješten Biznis inkubator. Otvaranje biznis inkubatora na Cetinju početak je jednog šireg projekta koji je vezan za smanjenje nezaposlenosti i razvoj preduzetništva.

Navedenim privrednim zonama raspolaže Prijestonica Cetinje čime je značajno olakšana procedura za njihovo korišćenje i davanje u zakup.

4.3.1.2 Mineralne sirovine

Na teritoriji Prijestonice Cetinje (Izvor: *Prostorno urbanistički plan Prijestonice sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu*, „Sl. list CG, op“, br. 12/14) utvrđena su sljedeća ležišta i pojave mineralnih sirovina i mineralne vode:

- Istražno-eksploatacioni prostor pojave nemetalične mineralne sirovine arhitektonsko-građevinskog (ukrasnog) kamena “Brankov krš” (na udaljenosti od oko 25 km od Prijestonice Cetinje u pravcu sjeverozapada);
- Istražno-eksploatacioni prostor pojave nemetalične mineralne sirovine tehničko-građevinskog kamena "Presjeka" - Gornji Ulići (nalazi se neposredno uz magistralni put Podgorica-Cetinje-Budva na oko 20 km od Podgorice u pravcu jugozapada);
- Ležište nemetalične mineralne sirovine bijelih boksita "Poljane";
- Ležište nemetalične mineralne sirovine bijelih boksita "Ravna aluga";
- Ležište nemetalične mineralne sirovine bijelih boksita „Lazine“;
- Ležište nemetalične mineralne sirovine bijelih boksita „Trebovinski pod“;
- Pojava arhitektonsko-građevinskog (ukrasnog) kamena "Vrela";
- Pojava arhitektonsko-građevinskog (ukrasnog) kamena "Tospude";
- Pojava arhitektonsko-građevinskog (ukrasnog) kamena "Bobik";
- Izvor prirodne mineralne vode "Božja voda" (nalazi se na oko 100 m od magistralnog puta Podgorica – Cetinje u naselju Dobrska Župa i Meterizi, gdje je izgrađena fabrika za flaširanje vode „Montemineral“);

- Istražno-eksploatacioni bunar kod hotela „Grand”;

Imajući u vidu navedene sirovine, može se reći da je teritorija Prijestonice Cetinje obiluje u arhitektonsko i tehničko – građevinskim sirovinama koje se mogu iskoristiti u narednom periodu kao značajan resurs za građevinsku industriju. Takođe, vodni resursi mogu postaviti Prijesticu Cetnje kao značajan lokalitet za sakupljanje i pakovanje visokokvalitetne mineralne vode.

4.3.2 Turizam

Priestonica Cetinje je prepoznala turizam kao jedan od osnovnih pravaca privrednog razvoja i pravu mogućnost za valorizaciju izvanrednih kulturno-istorijskih i prirodnih potencijala koji se nalaze na njenoj teritoriji (kulturna dobra šireg značaja, dva nacionalna parka na teritoriji Prijestonice i dr.).

Prepoznatljiv turistički potencijal Prijestonice je bogato istorijsko nasljeđe, koje se pored Cetinja može vidjeti na Njegušima i Rijeci Crnojevića. Takođe, pored izvanrednih prirodnih ljepota, akvatorijum Skadarskog jezera je bogat kulturno istorijskim spomenicima od kojih znatan broj potiče iz srednjeg vijeka. Međutim, turistički potencijali Prijestonice do sada nijesu dovoljno iskorišćeni. Smještajni kapaciteti nijesu zadovoljavajući za dinamičniji razvoj turizma, a ponuda nije dovoljno razgranata s obzirom na turističke resurse koji postoje. Stoga, potrebno je stvarati raznovrsniju turističku ponudu kroz brži razvoj i povezivanje svih segmenata u turistički proizvod, odnosno razvijati seoski, agro, planinski, kulturni, hodočasni, sportski kao i druge vidove turizma. Takođe, u cilju privlačenja većeg broja gostiju, posebno onih veće platežne moći, potrebno je produžiti turističku sezonu i kreirati kvalitetniju ponudu.

4.3.2.1 Smještajni kapaciteti Prijestonice Cetinje

Evidencija o broju hotela (po kategorijama) i broj smještajnih jedinica:

1. Hotel „Grand“	(3 zvjezdice);	/194 ležaja/
2. Butik hotel „Gradska“	(5 zvjezdica);	/18 ležaja/
3. Mali hotel „Sport In“	(2 zvjezdice);	/26 ležaja/
4. Hotel „Dapčević“	(4 zvjezdice);	/ 18 ležaja/
5. Mali hotel „Ivanov konak“sa depandansom, Lovćen	(4 zvjezdice);	/26 ležaja/
6. Hotel „Monte Rosa“ Ivanova korita, Lovćen	(4 zvjezdice);	/60 ležaja/
7. Etno selo „Bastadur“, Njeguši		/100 ležaja/
8. Hostel „Ivanova korita“, Lovćen		/190 ležaja/
9. Etno selo „Sveti Georgije“, Njeguši		/100 ležaja/

4.3.2.2 Posjete/noćenja

Broj ostvarenih noćenja i izletnika na teritoriji Prijestonice Cetinje iz godine u godinu drastično se mijenja u pozitivnom smislu, o čemu govore statistički podaci koji se nalaze u nastavku ovog dokumenta.

Tabela 9. Posjete za period 2016 - 2023⁹

KOMPARACIJA BROJA IZLETNIKA 2016-2023								
Mjesec	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Januar	1040	7	151	199	100	2	22	19
Februar	317	82	82	478	863	73	40	115
Mart	3264	3236	3362	2554	282	77	1324	3051
April	5873	6792	10332	11445	0	161	5132	9481
Maj	15101	13775	23635	25933	0	1707	15989	22643
Jun	15125	22211	24044	26618	1770	4742	14599	21040
Jul	13149	18338	17944	19924	648	7867	9061	12898
Avgust	16086	19280	18639	22302	1115	8350	11989	14106
Septembar	28402	29465	29300	34929	1536	9014	17069	21886
Oktobar	15941	17531	18615	22773	409	6238	13200	20113
Novembar	5054	4874	5749	4268	19	919	1253	3933
Decembar	3636	3053	2177	1804	4	92	2382	2055
TOTAL	122988	138644	154030	173227	6746	39242	92060	131340

U poslednjih 8 godina (ukoliko izuzmemo 2020. i 2021. godine koju je obilježio drastičan pad posjetilaca zbog Corona virusa) Prijestonicu Cetinje godišnje u prosjeku posjeti nešto preko 135.000 turista/izletnika u okviru organizovanih izletničkih tura. Prema podacima Turističke organizacije Prijestonice Cetinje rekordna posjećenost zabilježena je 2019. godine, kada je cifra iznosila 173227.

Procentualno učešće za 6 mjeseci (glavni dio sezone) u odnosu na ukupan broj izletnika za period 2016.-2023. obrađeni su u tabeli br.10.

Tabela br. 10.

Godina	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
% učešće naj-posjećenijih 6 mjeseci	84.50%	65.70%	85.80%	88%	81%	96%	89%	86%

U tabeli br. 11 nalazi se struktura izletnika opisana prema zemljama iz kojih dolaze. Iz tabele se može zaključiti da je ta ciljna grupa krajnje raznolika i obuhvata izletnike iz cijelog Svijeta.

Tabela br. 11.

STRUKTURA IZLETNIKA ZA 2023. godinu			
SAD	22023	SKANDINAVIJA	867
FRANCUSKA	15874	LETONIJA	786
CRNA GORA	15844	ITALIJA	726
IZRAEL	14510	UKRAJINA	627

⁹ Izvor podataka Turistička organizacija Prijestonice Cetinje (TOPC)

NJEMAČKA	13641	ESTONIJA	516
POLJSKA	10073	BUGARSKA	487
ENGLJESKA	3071	MAKEDONIJA	344
AUSTRIJA	1694	OSTALI	27935
BENELUX	1431	SKANDINAVIJA	867
MAĐARSKA	891	LETONIJA	786
UKUPNO	131340		

Tabela br. 12.¹⁰

BROJ OSTVARENIH NOĆENJA U KOLEKTIVNOM SMJEŠTAJU 2016-2023								
Mjesec	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Januar	2721	3196	3952	4239	3519	287	1800	3181
Februar	1896	1839	1174	2113	2901	339	658	3954
Mart	4735	2516	2314	2641	554	442	1180	640
April	3790	2819	1464	3237	0	418	988	3805
Maj	3884	4943	2668	4285	0	485	3722	1560
Jun	4837	5006	4393	4397	2369	541	1938	3958
Jul	6858	9092	7307	7804	1809	5242	3757	4373
Avgust	5454	7542	8074	9340	2696	3223	4010	2840
Septembar	4498	7646	7897	6753	369	1187	1205	2457
Oktobar	3268	4572	6542	5097	354	3615	897	1031
Novembar	3456	4090	3781	3688	354	1736	346	754
Decembar	3440	3043	2710	3460	408	394	579	564
TOTAL	48837	56304	52276	57054	15333	17909	21080	29117

Napomena: Izletnici su turisti koji posjećuju Prijestonicu Cetinje u dužini trajanja do jednog dana (ne prespavaju). Podaci se odnose na grupne posjete koji dolaze posredstvom turističkih agencija i zadržavaju se do jednog dana. Individualni gosti/izletnici nijesu obrađivani zbog nedostatka preciznih informacija o njihovom broju. Prema procjenama TOPC, ta cifra iznosi neki 15-20% od ukupnog broja.

Tabela br.13.¹¹

Broj ostvarenih noćenja u individualnom smještaju							
Godina	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	6986	9074	8020	7878	15308	21806	42489

Napomena: Obradeni podaci se odnose na ostvareni broj noćenja u kolektivnom i individualnom smještaju. Prema evidenciji Turističke organizacije Prijestonice Cetinje na teritoriji Prijestonice Cetinje nalazi se ukupno 86 smještajnih objekata od kojih 9 čine hoteli to jest objekti sa preko 18 ležajeva.

¹⁰ Izvor MONSTAT

¹¹ Izvor MONSTAT

4.3.2.3 Kulturna ponuda

Kada je u pitanju kulturna ponuda Prijestonice Cetinje navodimo da se na Cetinju nalazi skoro 80% kulturnog pokretnog blaga Crne Gore. U centru gradu smješteno je 5 muzeja (Umjetnički, Istorijski, Etnografski, Muzej kralja Nikole I, Njegošev muzej), pa s pravom nosi ime "Grad-muzej". Prijestonica Cetinje u svijetu je prepoznata kao kulturno-istorijski centar Crne Gore, grad kandidat za ulazak na listu svjestke baštine UNESCO. U Prijestonici Crne Gore nalaze se državne institucije: Ministarstvo kulture Crne Gore, Uprava za zaštitu kulturnih dobara Crne Gore, Državni arhiv Crne Gore, Narodni muzej Crne Gore, Centralna biblioteka "Đurđe Crnojević". Grad je pored kulturnog i duhovni centar Crne Gore, te nailazimo na vjerske objekte od vjekovne važnosti poput Cetinjskog manastira, Crkve na Ćipuru i Vlaške crkve. Takođe u Prijestonici nailazimo na 10 bivših ambasada (Austroougarska, Belgija, Bugarska, Engleska, Francuska, Italija, Njemačka, Rusija, Srbija i Turska), koje danas čine većinom institucije kulture i akademije poput Etnografskog muzeja, Muzičke, Likovne i Dramske akademije, Centralne narodne biblioteke Đurđe Crnojević, muzej NOB-a, Tehnički muzej Crne Gore itd.

4.3.2.4 Prirodni resursi

Prijestonica Cetinje je jedini grad u Crnoj Gori na čijoj se teritoriji nalaze 2 nacionalna parka (Lovćen i Skadarsko jezero).

Lovćen kao vazдушna banja ljeti, bogatom florom i faunom, zimi prekriven snijegom predstavlja idealno mjesto za porodicu. Brojni smještajni kapaciteti, pješačke i biciklističke staze, vidikovci, piknik mjesta, sportski tereni, avanturistički park, dječije i rekreativne ski staze neki su od sadržaja jednog od najmanjih, ali najuređenijih nacionalnih parkova Crne Gore.

U njegovoj blizini nalazi se selo Njeguši, mjesto rođenja najvećeg crnogorskog pisca, vladike Petra II Petrovića Njegoša, poznato je po crnogorskom pršutu i siru, a i mnogobrojnim crkvama.

Sa druge strane Skadarsko jezero, najveći nacionalni park u Crnoj Gori, prostire se na tri opštine (Podgorica, Cetinje i Bar). Cetinjski dio bogat je kulturnom zaostavštinom i jedinstvenom prirodom.

Rijeka Crnojevića, u narodu poznata kao mala Venecija, nekada je bila centar crnogorske trgovine. Čuveni riječki pazar okupljao je trgovce iz gotovo čitave zemlje. Danas na Rijeci Crnojević posluju restorani, caffè barovi, taxi plovila, kajaci, skuteri, smještajni kapaciteti i dr. Sa kulturološkog aspekta na Rijeci nailazimo na Danilov most iz 19. vijeka, zimovnik kralja Nikole, kuću Sv. Petra cetinjskog, ostatke štamparije u kojoj je štampana prva knjiga na Balkanu - "Oktoih". Pored navedenog Rijeka Crnojevića je bogata pješačkim stazama, a tu je i Obodska pećina odakle i izvire.

Žabljak Crnojevića, tvrđava-grad, nekadašnja je Prijestonica Ivana Crnojevića, osnivača Cetinja. Karuč i Dodoši neka su od poznatih i turistički popularnih sela koja se nalaze na teritoriji NP Skadarsko Jezero.

Zaključak i prijedlog mjera: Cetinje je grad sa ogromnim turističkim potencijalima (kulturološkim, vjerskim, prirodnim, sportskim i dr.). U najvećoj mjeri zastupljen je izletnički turizam, dok je evidentan porast stacionarnih gostiju, a time i interesovanje lokalnog stanovništva za bavljenjem ugostiteljskim poslom i izdavanjem privatnog smještaja. Od velike važnosti je podići svijest lokalnog stanovništva uz određene stimulatívne mjere, a sa druge strane djelovati u skladu sa zakonom iz oblasti turizma u cilju smanjenja sive ekonomije na minimum. Samim tim progresívno će se promijeniti statistička slika, odnosno dobiće se realna situacija stanja na terenu. Kako bi se dodatno unaprijedila saradnja sa NP „Lovćen“ i „Skadarsko jezero“ lokalna uprava je započela implementaciju projekta „Smart City“ kojim će se objediniti kompletna turistička ponuda Prijestonice Cetinje i kojim će se omogućiti jača saradnja između Prijestonice Cetinje i Nacionalnih parkova.

4.3.3 Poljoprivreda i šumarstvo

4.3.3.1 Poljoprivreda

Ukupne poljoprivredne površine na području Prijestonice Cetinje obuhvataju 19.019 ha. Najveći dio poljoprivrednog zemljišta čine pašnjaci i livade ili 95,98 % ukupnog poljoprivrednog zemljišta, dok oranične površine, voćnjaci i vinogradi čine svega 3,3 % poljoprivrednog zemljišta. U posljednjih pet godina zabilježen je pad poljoprivrednog zemljišta od 1,25 %.

Tabela 14. Poljoprivredno zemljište prema kategorijama korišćenja, ha¹²

Ukupno	Obradiva površina					Pašnjaci	Bare, ribnjaci i trstici
	svega	oranice i bašte	voćnjaci	vinogradi	livade		
19.019	2.755	450	43	137	2.125	16.131	133

Izvor: Statistički godišnjak 2010. Monstat

Različiti agro-geološki uslovi, kao rezultat razlike u klimi, reljefu i pedološkom sastavu zemljišta omogućavaju različitu proizvodnju naše opštine, pa se ovaj prostor uslovno može podijeliti na dva područja i to:

- sjeverni, koji obuhvata Katunsku nahiju sa Cetinjem i bližom okolinom koji je pod uticajem umjereno-kontinentalne klime, gdje je zastupljeno stočarstvo sa preradom, pčelarstvo i uzgoj povrća.
- južni, koji čini basen Skadarskog jezera, odnosno Riječka nahija sa manjim župskim mjestima sa blažom klimom izmijenjeno-mediteranskom i raznolikom proizvodnjom kao što su vinogradarstvo, pčelarstvo, stočarstvo, povrarsvo i ribarstvo.

I jedno i drugo područje karakteriše tradicionalan način proizvodnje, spoj tradicije i modernog, pa su i rezultati proizvodnje u skladu sa tom odrednicom. Niska ulaganja u korišćenju mineralnih đubriva i zaštitnih sredstava imaju za rezultat sa jedne strane nedovoljne prinose, a sa druge strane nijesu uticale na veća zagađenja životne sredine.

Očuvana životna sredina i raznolikost poljoprivrednog prostora omogućavaju razvoj različitim vrstama biljaka i rasama domaćih životinja. Ograničavajući faktor je što naša opština ne raspolaže značajnijim resursima obradivih poljoprivrednih površina. Usljed toga, gotovo da i nemamo zastupljenu komercijalnu proizvodnju ratarskih kultura koje same po sebi traže veće površine. Sektor stočarstva uglavnom karakterišu farme sa malim stočnim fondom. Uzrok tome između ostalog leži u visokom nivou usitnjenosti obradivih parcela, zastarjelosti mehanizacije i starosnoj populaciji stanovništva koja živi na selu.

Posljednjih nekoliko godina povećava se broj registrovanih gazdinstava pa shodno tome, veći broj poljoprivrednih proizvođača ostvaruje pravo na razne vidove subvencije.

U Registar poljoprivrednih gazdinstava upisano je 276 gazdinstava, od čega 270 poljoprivrednih i 6 pravnih lica. Osim nosilaca gazdinstava broj angažovanih lica na porodičnim gazdinstvima iznosi 244, a na gazdinstvima pravnih lica angažovano je 60 osoba (podaci dobijeni od strane Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, oktobar 2023. godine).

U okviru Programa mjera za proizvodnju i pružanje usluga donijetog od strane Skupštine Prijestonice u 2023. i 2024. godini predviđena je podrška iz oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja. Planirano je da se u narednom period subvencionira poljoprivredna proizvodnja ,zavisno od raspoloživih srestava.

¹² Izvor - Statistički godišnjak 2010. MNSTAT-a

Pravci poljoprivredne proizvodnje na Cetinju:

- Stočarstvo je zasnovano na maksimalnom korišćenju pašnjaka i livada, kao i površinama pod niskom izdanačkom šumom, da stoga dominira uzgoj preživara (goveda, koza i ovaca). Govedarstvo je značajna grana stočarstva, a glavni proizvodi su mlijeko i sir. Dok se u sjevernom dijelu opštine vrši prerada mlijeka na gazdinstvima, u basenu Skadarskog jezera (Žabljak Crnojevića i Dodoši) uzgoj krupne stoke uglavnom je orjentisan za proizvodnju telećeg i junećeg mesa. Gajenje malih preživara uglavnom je skoncentrisano u planinskom dijelu i području krša.
- Svinjarska proizvodnja je uglavnom orjentisana za sopstvene potrebe. Uzgoj svinja i sušenje domaće pršute mogao bi biti jedan od pravaca razvoja poljoprivrede.
- Gajenje pčela, proizvodnja meda kao i drugih pčelinjih proizvoda je vrlo perspektivno i unosno zanimanje, pogotovo ako se ima u vidu bogatstvo florističkog sastava i pčelinje paše na teritoriji Cetinje. Pčelari su dobro organizovani kroz Pčelarsko društvo Cetnje, koje broji 115 članova sa 4.995 pčelinjih zajednica. Broj pčelara u Prijestonici Cetinje je u porastu.
- Vinogradarstvo ima bogatu tradiciju, i jedna je od značajnih perspektivnih poljoprivrednih grana. U basenu Skadarskog jezera dominiraju vinske sorte Vranac i Kratošija za proizvodnju crvenih vina. U kontinuitetu se povećavaju površine pod vinogradima, a takođe investira se u modernizaciju vinarija. Stvaraju se uslovi za praćenje savremenih trendova u vinarskoj proizvodnji i povezivanje sa turizmom.
- Proizvodi kao što su sir, med, pčelinji proizvodi, vino, pršut i mesne prerađevine predstavljaju važan dio ruralne ekonomije i doprinose povećanju prihoda na poljoprivrednim gazdinstvima. Potrebno je investiranje, kako bi se objekti u kojima se vrši prerada unaprijedili i usaglasili sa higijenskim zahtjevima u oblasti bezbjednosti hrane i očuvanju životne sredine, a sve u cilju tradicionalnih poljoprivrednih proizvoda i obogaćivanje turističke ponude poljoprivrednim proizvodima visokog kvaliteta.
- Mogući pravac razvoja je proizvodnja u zaštićenom prostoru, a takođe i proizvodnja organske hrane gdje treba dosta ulaganja u informisanost poljoprivrednih proizvođača.

4.3.3.2 Šumarstvo

Šume doprinose održivom socijalnom i ekonomskom razvoju ruralnih područja. Upravljanje i gazdovanje šumama treba da u što većoj mjeri ima za cilj ispunjavanje ekoloških (regulisanje vodnog režima, klime, stanište za životinje i biljke, akumulacija organske hrane), ekonomskih (proizvodnja drveta, ljekovitog bilja, pečurki, šumskih plodova, lov, rekreacija i turizam, ekonomska vrijednost za vlasnike) i socijalnih funkcija (snabdijevanje lokalnog stanovništva energijom i drvom, rekreacija, obrazovanje i istraživanje).

Ukupna površina šuma i šumskog zemljišta, bez nacionalnih parkova, iznosi 54.424 ha, od čega se u privatnom vlasništvu nalazi 96,3% (52.259 ha). Površina šuma prema uzgojnom obliku je sljedeća: visoke šume 6.339 ha, izdanačke šume 19.736 ha, šikare 27.789 ha, šibljac 389 ha. Ukupna zapremina drvne mase na području koje je zahvaćeno uređivanjem iznosi 2.049.84 m³.

U geomorfološkom pogledu teritorija Cetinja podijeljena je na tri dijela: lovcenski planinski masiv, katunska kraška zaravan i predio riječke nahije. Masiv Lovćena nalazi se iznad 1000 m nadmorske visine sa padinama, platoom masiva (1200-1300) i vrhovima. Katunska kraška zaravan prostire se neposredno iza Lovćenskog planinskog masiva sa prosječnom nadmorskom visinom zaravni od 950 m. Riječka nahija je nagnuti krečnjački plato od Katunske zaravni prema Skadarskom jezeru i Zetskoj ravnici, sa prosječnom nadmorskom visinom oko 350m.

Ostale karakteristike:

- Najveći vrh je Štirovnik (1.749 m), a najniža kota je 6 mnv na jezeru.
- Najveći kompleksi šuma su Paklarica, Lisac, Kopitnik i Velji Garač.
- Najzastupljenije vrste drveta su bukva, jela, crni bor, crni grab, jasen.

Tabela 15. Površina i struktura šuma¹³

Površina šumskog zemljišta (ha)	Površina privrednih šuma		Drvena zapremina (m ³)	Struktura šuma (m ³)			
	Ha	%		lišćari (m ³)	%	Četinari (m ³)	%
172,00	1.522,00	89,85	266.005,00	216.458	81,37	49.547,00	18,63

4.4 Tehnička infrastruktura

4.4.1 Saobraćajna infrastruktura

Putnu mrežu Prijestonice čine 32 km magistralnih puteva, 87 km regionalnih puteva i oko 238,85 km lokalnih puteva.

Lokalni putevi čine najveći dio putne mreže Prijestonice i veći dio njih su asfaltirani. Međutim, lokalni putevi su uglavnom loših saobraćajnih karakteristika (širine do 3,0 m, velikih uspona, loših potpornih zidova, bez odvodnih kanala, propusta i bankina itd.).

Tabela 16. Podaci o putnoj mreži (2023. godina.)¹⁴

Drumski transport	Izgradnja - dužina (km)	Izgradnja - prosječna širina (m)	Površina (ha)	Gustina (ha/km ²)
državni putevi -M	32	8,59	27,48	27,48/910=0,03ha/km ²
Putevi-R	87	3	26,1	26,1/910=0,02ha/km ²
lokalni putevi	238,85	3	101,1	101,1/910=0,11ha/km ²

M-magistralni, R-regionalni

4.4.1.1 Mreža puteva i integracija u nacionalni putni sistem

Priestonica Cetinje je povezana magistralnim i nizom regionalnih i lokalnih puteva na glavne saobraćajne tokove države. Postoje, međutim, još besputni prostori i nepovezana sela. Magistralni tok nije doprinio očekivanoj integraciji na prostoru Prijestonice (Cetinje – Rijeka Crnojevića). Naprotiv, prijezersko područje danas je izolovanije. Mogućnost kontakta Skadarskog i Trebinjskog basena realizovana je samo lokalnim putnim pravcima. Najudaljenije područje Prijestonice nalazi se na dvočasovnoj distanci od Cetinja, a Cetinje na polučasovnoj od Podgorice i Budve. Aerodromi Golubovci i Tivat udaljeni su 40km, odnosno 58km, dok je udaljenost od Luke Bar 65km, a Luke Kotor 42km.

Priestonica Cetinje je preko jadranskog puta uključena na vitalne saobraćajne tokove Crne Gore i regiona. Takođe, Priestonica Cetinje je povezana magistralnim putem na centralna područja sjevernog i primorskog regionalnog sistema (Podgorica i Budva), kao i nizom regionalnih puteva sa Kotorom, Nikšićem, Danilovgradom i Virpazarom (preko Rijeke Crnojevića).

¹³ Izvor - Uprava za šume Crne Gore

¹⁴ Izvor - Sekretarijat za komunalne poslove i saobraćaj

Cetinje je magistralnim putem (M-2.3) povezano sa Podgoricom (31 km) i sa Budvom (29 km), a regionalnim putevima (R-1, R-15, R-23) sa Kotorom, preko Njeguša (39 km), Nikšićem, preko Čeva (66,1 km), Danilovgradom, takođe preko Čeva (55,2 km), sa Lovćenom (19,7 km) i sa granicom Bosne i Hercegovine, preko Grahova i Nudola (71,1 km). Putevi za Podgoricu i Budvu su 80-tih godina prošlog vijeka, praktično nanovo rađeni, sa savremenim dvotračnim kolovozom, ali se ubrzo ukazala potreba za njihovom rekonstrukcijom, dogradnjom i treće trake mjestimično.

4.4.1.2 Mreža lokalnih puteva

Gotovo sva sela i zaseoci na području Prijestonice imaju vezu sa magistralnim, regionalnim ili lokalnim putevima. Najvećim dijelom putevi su asfaltirani, ali ih ima i sa makadamskom podlogom. Sa aspekta tehničko eksploatacionih karakteristika, širina kolovoza se kreće od 2,8 - 4,0 m. Prema vrsti kolovoznog zastora oko 30% puteva je sa tucaničkim kolovoznim zastorom, namijenjenim za saobraćaj putničkih vozila i lakih teretnih vozila.¹⁵

Tabela 17. Lokalni putevi

		2022	2023
Ukupno (kategorisani i nekategorisani lokalni putevi)	Dužina (km)	294,45	294,45
	Asfaltirano	195,75	215,75
Lokalni putevi (nekategorisani)	Dužina (km)	37,2	37,2
Lokalni putevi (kategorisano)	Dužina (km)	224,05	201,65

Kao značajniji putni pravci lokalnih (L) i nekategorisanih (N) puteva u Prijestonici Cetinje, posebno se izdvajaju dva putna pravca i to: Cetinje-Rijeka Crnojevića-Virpazar (dužine 21,5 km na teritoriji Prijestonice Cetinje) i Cetinje-Uličići-Ljubotinj-Građani-Podgor-Brčeli veza sa M-2 (dužine 24 km na teritoriji Prijestonice Cetinje i koji ima širinu puta od 5,0 m i laki asfaltni zastor širine 3,0 m). Za navedena dva putna pravca postoji zainteresovanost Prijestonice Cetinje za prekategorizaciju tj. uvrštavanje u veći rang regionalnog puta.

Za održavanje puteva donosi se godišnji plan održavanja puteva i na osnovu toga se opredjeljuju sredstva iz budžeta Prijestonice, tj. vrši se usklađivanje sa mogućnostima. Održavanje L i N puteva je veoma skromno i zavisno je od namijenjenih budžetskih sredstava. Najveći dio sredstava namijenjenih održavanju puteva utroši se u toku zimskih aktivnosti na raščišćavanju snijega i sprovođenju prohodnosti, kao i na krpljenju udarnih rupa i eventualnim manjim sanacijama trupa puta i potpornih konstrukcija. Na L i N putevima nema organizovane putarske službe koja bi vršila održavanje puteva, ali se dva puta godišnje vrši vizuelni pregled stanja puta.

Nedostajuće komunikacije:

- kvalitetna paralelna veza Cetinja sa primorskim regionom, Njeguši - Kotor;
- kvalitetna direktna veza Cetinje - Čevo - Nikšić;

¹⁵ Izvor - Sekretarijat za komunalne poslove i saobraćaj

4.4.1.3 Gradski saobraćaj

Saobraćajni sistem kroz grad je orijentisan pravcem duže osovine grada i relativno dobro povezuje pojedine gradske cjeline. Ukupna dužina gradskih ulica iznosi 40 km.

Mreža saobraćajnica u Prijestonici nije se razvijala u skladu sa razvojem saobraćaja. Takođe, njeno održavanje decenijama nije bilo u skladu sa obimom saobraćaja koji prima. Uz značajan porast motorizacije, neblagovremene i neadekvatne mjere regulisanja saobraćaja i nedostatak cjelovitog tretiranja saobraćajnog sistema grada, sve je to rezultiralo brojnim negativnim posljedicama i dovelo do značajnog opadanja nivoa saobraćajne usluge i bezbjednosti svih učesnika u saobraćaju u Prijestonici¹⁶.

Intezitet saobraćaja u Prijestonici Cetinje raste mnogo brže nego što je stepen izgradnje saobraćajne infrastrukture. Takvo stanje uslovljeno je i različitim prilazima u razvoju saobraćajne infrastrukture. Prijestonica Cetinje sa veoma razvijenim dinamičkim saobraćajem, prišla je rješavanju problema parkiranja u gradu kako u povećanju obima parkiranja kroz očekivani veći obrt vozila tako i uslove za kontrolu poštovanja propisanih uslova za korišćenje parking prostora u zonskom sistemu upravljanja.

U narednom periodu neophodno je regulacionim planovima GUP i DUP predvidjeti koridore za tranzitne saobraćajnice, prema Podgorici, Kotoru i NP „Lovćen“, iz razloga što je sadašnja obilaznica u gradu - Mojškovačka ulica (kružni put), urbanim razvojem-izgradnjom pretvorena u gradsku ulicu.

4.4.1.4 Unutrašnji saobraćaj

Prijestonica sa svojom površinom od preko 900 km² zahtijeva postojanje razgranatog lokalnog saobraćaja. Za područje Cetinja van užeg centra, drumski saobraćaj ima posebnu važnost i predstavlja jedan od najvažnijih faktora zadržavanja stanovništva na ruralnom području. Rješavanje adekvatne povezanosti centra Prijestonice sa ostalim područjima je jedan od bitnih uslova daljeg privrednog razvoja Cetinja.

4.4.1.5 Vodeni saobraćaj

Od posebnog značaja za razvoj turizma bilo bi uključivanje i unapređenje jezerskog saobraćaja, aktiviranjem plovnih linija sa Skadarskog jezera, izgradnja i rekonstrukcija pristana za prihvatanje povećanog broja manjih plovila, te izgradnja i odgovarajuće opremanje servisnih pogona u Lipoviku.

Uključivanje ovog vida saobraćaja aktiviranjem plovne linije Skadarsko jezero-rijeka Bojana-Jadransko more smatra se izuzetno značajnim ne samo sa turističkog aspekta, koji bi ovo područje direktno, uključio u mediteranske tokove nautičkog turizma, već i zbog drugih privrednih aspekata i orijentacija.

U narednom periodu će se intenzivno raditi na pronalaženju rješenja za unaprijeđenje ovog vida saobraćaja, kao i mogućnosti za otvaranje linija sa Virpazarom i Skadrom.

---

¹⁶ Mnogi od navedenih problema bi se riješili izradom Projekta vertikalne i horizontalne saobraćajne signalizacije.

4.4.2 Elektroenergetski sistem¹⁷

Snabdijevanje električnom energijom Cetinjskog konzuma uslovljeno je kvalitetom i kapacitetom ukupnog energetskeg sistema Crne Gore. Elektroenergetsko snabdijevanje se odvija preko jednog dalekovoda 110kV, sa izvorne napojne trafostanice 400/110kV Podgorica 2, te povratne veze dalekovodom 110kV trafostanice Budva, koji prolazi kroz izrazito nepristupačan teren, posebno u zimskim uslovima. Gradsko područje Prijestonice Cetinja napaja se preko kablovske 10 kV mreže koja je u dobrom stanju, a napajanje je izvedeno preko 97 trafostanica. U prethodne dvije godine rekonstruisano je 15 trafostanica, u kojima su zamijenjena SN postrojenja. CEDIS je obišao sve trafostanice i izvršio sve potrebne radnje da se trafostanice dovedu u tehnički ispravno stanje i snimljene su pozicije svake od njih. Što se tiče proizvodnih elektroenergetskih kapaciteta na teritoriji Prijestonice Cetinje, malo se iskorišćavaju zbog ograničenog raspoloživog hidropotencijala. Trenutno su u funkciji samo dvije male lokalne HE „Podgor“ instalisane snage 400kVA koja se koristi za pomoćno (sigurnosno) napajanje pumpi na vodozahvatu i HE „Rijeka Crnojevića“ u samoj Rijeci Crnojevića, instalisane snage 600kVA koja koristi vode istoimene rijeke. Svi potrošači na konzumnom području energiju dobavljaju preko postojeće 110/35kV trafostanice pojedinačne instalisane snage (20+31.5)MVA koja je locirana u gradu.0

4.4.2.1 Elektroenergetska infrastruktura

Temelj elektroenergetskog sistema Prijestonice predstavlja mreža dalekovoda 110kV, 35kV i 10kV sa pripadajućim trafostanicama 110/35kV; 35/10kV i 10/04kV.

4.4.2.2 Prenosna mreža

Prenosnu mrežu sačinjavaju dalekovodi i transformatorske jedinice TS 110/35kV

- 110kV dalekovod od TS 400/110kV Podgorice2 do TS 110/35kV Cetinje dužine 31.7km sa užetom AlFe 3x240/40mm²
- 110kV dalekovod od TS 110/35kV Cetinje TS 110/35kV Budva dužina 11.5km sa užetom AlFe 3x150/25mm²
- TR - 110/35 kV; 20 MVA
- TR – 110/35 kV; 31.5 MVA.

Nakon izgradnje i puštanja u pogon 110kV dalekovoda (2004. god.) sistem prenosa električne energije za potrebe Cetinja je relativno siguran i obezbjeđuje kvalitetan prenos električne energije, zbog pouzdanosti ovog dalekovoda i neopterećenosti TS 110/35kV. Međutim, u toku zimskih mjeseci, zbog učestalih grmljavina i loših vremenskih prilika, dolazi do prekida napajanja, posebno u ruralnim oblastima.

4.4.2.3 Distributivna mreža

Po pitanju niskonapovne mreže u gradskom području, CEDIS je prethodnih godina kroz Projekat daljinskog očitavanja detaljno rekonstruisao i izmjestio mjerna mjesta. Rezultat toga je sigurnije i kvalitetnije napajanje sa minimalnim brojem prekida potrošača u gradskom području. Na gradskom području je podzemna kablovska mreža koja je dosta dobrog kvaliteta. Na vangradskom području mreža je vazдушna, na pojedinim dionicama je zastarjela i lošeg kvaliteta, a provodnici su malog presjeka. Stubovi su amortizovani u najvećem dijelu i ne ogovaraju propisanim tehničkim uslovima. Vazдушna mreža 0,4kV kojom je pokrivena cijela teritorija Prijestonice, ne zadovoljava potrebe potrošača. Pregled distributivnih vodova, trafostanica i potrošača dati su narednim tabelama.

Tabela 18. Dužine distributivnih vodova

	NV 35kV	KV 35kV	NV 10kV	KV 10kV	NV 0,4kV	KV 0,4kV	Ukupno
	km	km	km	km	km	km	km
Cetinje	80.000	5.120	194.000	32.915	610.890	49.980	972.965

NV – nadzemni vod, KV – kablovski vod

Tabela 19. Broj i snaga trafostanica

	TS 35/10kV		TS 35/04 kV		TS 10/0,4kV		STR 10/0,4kV	
	Broj TS	Ins.snaga	Broj TS	Ins.snaga	Broj TS	Ins.snaga	Broj TS	Ins.snaga
	kom	MVA	kom	MVA	kom	MVA	kom	MVA
Cetinje	5	45.000	8	1.910	88	40.740	85	4.940

Tabela 20. Broj potrošača po naponskim nivoima

	35 kV	10 kV	0,4kV	0,4kV domaćinstva	Ukupno
Cetinje	3	10	738	10.299	11.050

Napomena: Predmetnim pregledom nijesu obuhvaćeni objekti u sastavu privrednih kolektiva.

4.4.2.4 Investicije planirane za period od 2020. godine do 2024. godine

Planom razvoja distributivne mreže Crnogorskog elektrodistributivnog sistema (2020-2029) za period od 2020. godine do 2025. godine, predviđena je realizacija 26 investicionih projekata čija ukupna vrijednost iznosi **4,433,300 €**. Od toga **3,604,750 €** opredijeljeno je za ulaganja u primarnu mrežu (Tabela 15.), dok je **828,550€** opredijeljeno za ulaganja u sekundarnu mrežu (Tabela 16.).

Tabela 21. Investicije odobrene prethodnim Investicionim planovima - Primarna mreža

Naziv investicije	Godina plana	Vrijednost investicije (€)
Izgradnja nove TS 35/0,4 kV Njeguši 1 na mjestu postojeće, CT	2023	102,000
Rekonstrukcija komplet zaštite, ugradnja glavnog upravljačkog ormara sa RTU uređajem i ožičenje u TS 35/10kV Stari Obod Cetinje, CT	2021	63,750
Izgradnja nove TS 35/10kV (2x8 MVA) Donje Polje (Izmještanje TS 35/10kV Stari Obod).	2024-2025	1,700,000
Izgradnja 35 kV kablovskog voda TS 35/10 kV Humci- TS 35/10 kV Donje Polje	2024	90,000
Uvođenje DV 35 kV Cetinje - Rijeka Crnojevića u TS 35/10 kV Donje Polje	2024	40,000
Izgradnja nove TS 35/10kV (2x4 MVA) Ivanova Korita (Za potrebe planirane žičare Kotor - Lovćen - Cetinje)	2025-2026	560,000
Izgradnja nove TS 35/10kV (2x4 MVA) Kuk (Za potrebe planirane žičare Kotor - Lovćen - Cetinje)	2025-2026	560,000
Izgradnja DV 35 kV TS 110/35 kV Cetinje - TS 35/10 kV Iva nova Korita	2025	224,000
Izgradnja DV 35 kV TS 35/10 kV Ivanova korita- TS 35/10 kV Kuk	2025	108,000

Izgradnja DV 35 kV od TS 35/10 kV Kuk do mjesta uklapanja u postojeći DV 35 kV Cetinje-Škaljari, u blizini žanjevog Dola	2025	132,000
Zamjena transformatora u TS 35/10 kV čevo (povećanje snage)	2024	25,000

Tabela 22. Investicije odobrene prethodnim Investicionim planovima - Sekundarna mreža

Naziv investicije	Godina plana	Vrijednost investicije (€)
Ugradnja reklozera na DV 10kV Bijele Poljane, CT	2023	21,250
Ugradnja reklozera na DV 10kV Bata, CT	2023	21,250
Izgradnja STS 10/0.4kV "Gornič" i uklapanje u SN i NN mrežu, CT	2022	46,750
NN mreža Prekornica faza li, CT	2020	76,500
Ugradnja reklozera na DV 10kV "Meterizi"-CT	2021	70,000
Izgradnja DV 10 kV "Dragomi Do" i STS 10/0,4kV, 160kVA ²	2021	170,000
Rekonstrukcija NN mreže Baja Pivljanina, Nikole Lekića i Hercegovačke 2	2021	54,000
Izgradnja 10 kV kablovskog voda "TS 10/04kV štamparija - TS 10/0.4kV Donje polje"	2022	26,000
Izgradnja 10 kV kablovskog voda "TS 10/04kV Donje polje - TS 10/0.4kV Staro igralište"	2022	23,000
Izgradnja 10 kV kablovskog voda "TS 10/04kV Staro igralište - TS 10/0.4kV Policija"	2022	19,000
Izgradnja TS 10/0.4 kV, lx630 kVA "Boksiti"	2022	36,000
Izgradnja TS 10/0.4 kV, lx630 kVA "Donje polje"	2021	36,000
Izgradnja TS 10/0.4 kV, lx630 kVA "Stankova Gomila"	2021	36,000
Izgradnja TS 10/0.4 kV, lx1000 kVA "Zelena kuća"	2021	42,400
Rekonstrukcija DV 10 kV "Cetinje-Gornič-Lovćen"	2022	50,400
Projektovanje i nabavka opreme i izvođenje radova na uzemljenju 10kV neutralne tačke transformatora u TS Cetinje-Novi Obod	2020-2021	100,000

Zaključak:

Realizacija planiranih investicija često je usporena zbog nepostojanja prostorno planske dokumentacije, otežanog rješavanje imovinsko-pravnih odnosa i dugotrajne tenderske procedure. Usljed ovakvih i sličnih okolnosti, Operator distributivnog sistema onemogućen je da veliki broj investicija okonča u planiranim vremenskim okvirima

4.4.3 Telekomunikacije

Stanje u oblasti elektronskih komunikacija definisano je Zakonom o elektronskim komunikacijama. Shodno zakonskim okvirima razvijaju se javni elektronski komunikacioni sistemi: fiksna telefonija, mobilna telefonija, distribucija audio-vizuelnih medijskih sadržaja i usluga pristupa internetu.

4.4.3.1 Fiksna telefonija i internet

Područje Prijestonice Cetinje pokriveno je fiksnom telefonijom sa 2 operatora sa licencama za pružanje javnih elektronskih komunikacionih usluga putem fiksnog i fiksnog bežičnim pristupa. Veze sa okruženjem ostvarene su na bazi fiber-optičkih kablova.

Operatori fiksne telefonije su Crnogorski Telekom i M:Tel. Dominantni operator fiksne telefonije je Crnogorski Telekom koji je opsluživao 2.485 korisnika, dok je M:Tel imao 1.990 korisnika.

Uslugu pristupa internetu na fiksnoj lokaciji pruža 6 operatora i to za 4.396 korisnika. Najdominatniji operatori su Mtel sa 2.264 korisnika i Crnogorski Telekom sa 2.109 korisnika, dok je najzastupljenija tehnologija putem fiber-optičkim kablova sa 2.466 korisnika..

4.4.3.2 Mobilna telefonija

Na tržištu postoji konkurencija 3 operatora sa odgovarajućim licencama. Pokrivenost teritorije servisima mobilne telefonije se može okarakterisati kao dobra. Situacija se konstantno mijenja, pa ne predstavlja realnu sliku trenutnog stanja. Operatori mobilne telefonije na teritoriji Prijestonice Cetinje su Crnogorski Telekom sa 19 baznih stanica, One Crna Gora sa 14 baznih stanica i M:Tel sa 13 baznih stanica. Distribucija AVM sadržaja.

4.4.3.3 RTV distributivni sistem

Na teritoriji Prijestonice usluge distribucije AVM sadržaja pruža 5 operatora. Za potrebe javnih radio-difuznih servisa usluge vrši JP RDCCG čiju funkcionalnu i položajnu okosnicu čini radio-relejni punkt na Lovćenu. Na području Cetinja egzistiraju i četiri komercijalna operatora: Crnogorski Telekom (IPTV platforma-Extra TV), Telemach (HFC/KDS, IPTV i DTH (TotalTV) platforma), Orion Telekom (IPTV platforma) i M:Tel (HFC/KDS i DTH (m:sat) platforma). Dok je razvoj emisije tehnike u urbanom djelu Prijestonice na zadovoljavajućem nivou, razvoj iste ne prati potrebe stanovništva u ruralnom području.

4.4.4 Vodovodni sistem (sistem vodosnabdijevanja)²⁷

Na području Prijestonice Cetinje postoje tri nezavisna sistema vodosnabdijevanja:

- Vodovodni sistem Cetinja
- Vodovodni sistem naselja Rijeka Crnojevića
- Vodovodni sistem Njeguša

Vodovodni sistem Cetinja snabdijeva potrošače priključene na transportnom cjevovodu, potrošače u gradu i potrošače u prigradskim naseljima.

4.4.4.1 Infrastruktura transportnog sistema

Voda sa vodoizvorišta „Podgorska vrela” transportuje se cjevovodima do rezervoara koji se nalaze neposredno iznad grada.

Tabela Infrastruktura transportnog sistema

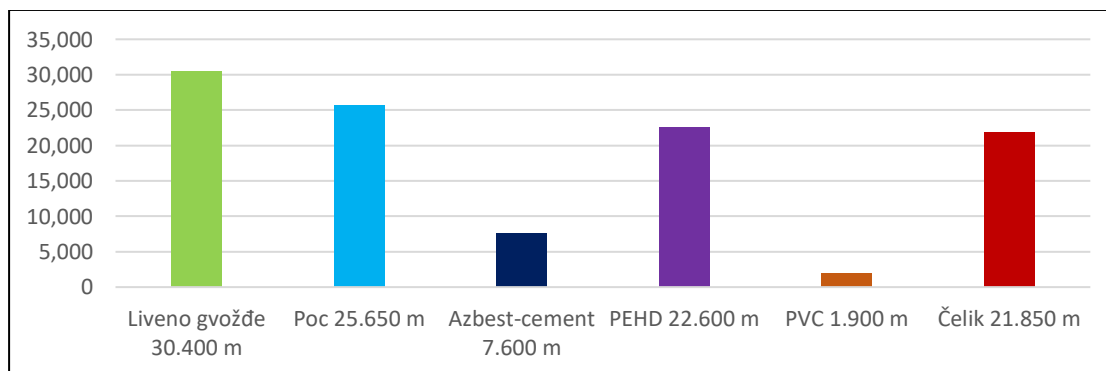
Dionica	Prečnik cjevovoda	Vrsta materijala	Dužina (m)
Izvorište Podgor – PS Višnjica	Ø 400 mm	čelik	2.733
PS Višnjica – PK Velja Gora	Ø 400 mm	čelik	5.547
PK Velja Gora – PK Lašor	Ø 350 mm	čelik	6.135
PK Lašor – R. Zagrablje	Ø 200 i 300 mm	ACC I PEHD	1.305
PK Lašor – R. Sandin Vrh	Ø 400 mm	čelik	5.520
Trasportni cjevovod Uganjska Vrela	Ø 315 mm	PEHD	920
Dio Trasportnog cjevovoda Obzovica (dio ucrtan u GIS)	Ø 200 mm	ACC	187
UKUPNO:			22.347

Na dionici transportnog potisnog cjevovoda od PS „Višnjica“ do PK „Velja Gora“ priključena su sela Višnjica, Prekornica, Gluhi do, Pačarađe, Boguti. Na dionici transportnog gravitacionog cjevovoda od PK „Velja Gora“ do PK „Lašor“ priključena su sela Vrela, Očinići, Zabrdje i Zagrablje.

4.4.4.2 Infrastruktura distributivnog sistema

Gradska distributivna mreža počinje rezervoarima na lokaciji Zagrablje. Voda se iz rezervoara transportuje cjevovodima prečnika Ø 350mm, a zatim se cjevovodima prečnika Ø 300 mm, Ø 200 mm, Ø 150 mm, Ø 100 mm i Ø 80 mm distribuira do krajnjih potrošača.

Postojeći distributivni sistem se sastoji od cjevovoda prečnika od Ø 50 mm do Ø 350 mm u ukupnoj dužini od 110.000 m, a ukupna dužina priključaka, većinom od pocinkovanih cijevi, je 37.000 m.

Grafik 8 - Dužina cjevovoda

Tabela 24 - Pregled proizvedene vode u 2023. godini

Mjesec	Jedinica mjere	PLANIRANO 2023. godina	OSTVARENO 2023. godina	% Ostvareno / Planirano
Januar	m ³	441.936,00	456.444,36	103,28
Februar		399.168,00	410.708,00	102,89
Mart		441.936,00	444.700,80	100,62
April		440.640,00	423.482,00	96,10
Maj		455.328,00	440.103,00	96,65
Jun		453.600,00	469.589,00	103,52
Jul		468.720,00	494.419,00	105,48
Avgust		468.720,00	503.639,00	107,44
Septembar		440.640,00	464.594,50	105,43
Oktobar		441.936,00	447.063,06	105,12
Novembar		427.680,00	444.044,39	103,82
Decembar		441.936,00	472.589,25	106,93
UKUPNO			5.322.240,00	5.471.376,36

Tabela 25 - Pregled proizvedene vode na pumpnim stanicama Podgor i Vrela Uganjska u 2023. godini

R.b	Opis kategorije	Jedinica mjere	OSTVARENO 2023
1	Potisnuta voda u PS Podgor	m ³	4.677.199,84
2	Potisnuta voda u PS Vrela		767.361,80

Tabela 26 - Broj aktivnih korisnika po segmentima u periodu 2021.-2023. godina

SEGMENT	AKTIVNI KORISNICI		
	2021. godina	2022. godina	2023. godina
Domaćinstva	5.817	5.845	5.863
Ostali korisnici	501	492	433
UKUPNO	6.318	6.337	6.296

Pod aktivnim korisnicima podrazumijevaju se korisnici kojima je dostavljen minimum jedan račun u toku posljednje dvije godine. Broj korisnika varira po mjesecima, pri čemu je broj korisnika veći u periodu maj-septembar, a niži u periodu oktobar-april.

4.4.4.3 Vodni resursi

Vodni resursi obuhvataju resurse površinskih i podzemnih voda. Resursi podzemnih voda su naročito bitni, jer preko 80% pitke vode potiče od podzemnih voda.

S obzirom da na području Cetinja nema prirodnih vodotoka, kao ni značajnijih izvora vode, još krajem XIX vijeka preduzeti su prvi koraci kako bi se obezbijedilo redovno snabdijevanje pitkom vodom. Još tada je konstatovano da najznačajnije hidrografske potencijale i kapacitete posjeduju tri izvorišta koja se nalaze u neposrednoj blizini Cetinja: Uganjska vrela, Obzovica, i Podgor u Crmnici. Postoje takođe određeni tokovi, poput Ljubinog potoka na Ivanovim Koritima, koji se javljaju u periodima velikih padavina.

U nacionalnom parku „Lovćen” postoje sljedeće zaštitne zone voda:

- Ivanova Korita – sliv Ljubinog potoka (63 ha – do 100 ha),
- Trstenik (20 ha),
- Mali Bostur – pećina (20 ha),
- Jezero – ispod Jezerskog vrha (31 ha),
- Zvjerinjak.

Na osnovu dosadašnjih ispitivanja izvorišta cetinjskog vodovoda, zaključak je da je kvalitet voda na zavidnom nivou, uprkos niskom stepenu mjera zaštite, a zahvaljujući izuzetnim geomorfološkim, geografskim, klimatskim, hidrološkim i drugim faktorima. Sve to ukazuje da prirodna svojstva svrstavaju vode cetinjskog vodovoda u kvalitetne vode.

4.5 Životna sredina

4.5.1 Upravljanje otpadom

Komunalnu djelatnost upravljanja otpadom (sakupljanje, transport i odlaganje komunalnog otpada) na teritoriji Prijestonice vrši DOO "Komunalno" Cetinje, kojem je obavljanje iste od strane Prijestonice povjereno posebnim ugovorom.

Prema podacima DOO "Komunalno" Cetinje, isto je u 2023. godini pružalo uslugu sakupljanja i transporta otpada za ukupno 5.668 korisnika (5.309 fizičkih lica-domaćinstva i 359 pravnih lica). Procentualno povećanje broja korisnika, u odnosu na 2022. godinu, je 0,19% za fizička lica, dok je za pravna lica došlo do smanjenja broja korisnika za 0,94%. Zbog nepovoljne konfiguracije terena jedan dio ruralnog područja Prijestonice nije pokriven uslugom sakupljanja otpada.

DOO "Komunalno" Cetinje je u 2023. godini održavalo čistoću 273.080m² javnih površina (na istom nivou kao i u 2022. godini) u 16 gradskih reona, kao i na području MZ "Njeguši" i MZ "Rijeka Crnojevića". U 2023. godini DOO "Komunalno" Cetinje je očistilo ukupno 47.062.695m² (za 1.822.238,03m², odnosno za 4% više u odnosu na 2022. godinu).

DOO "Komunalno" Cetinje sakuplja komunalni otpad sa teritorije gradskog i seoskog područja Prijestonice Cetinje, kao i sa teritorije NP Lovćen i NP Skadarsko jezero.

U Službi za poslove održavanja javnih površina, u okviru koje se realizuju poslovi održavanja čistoće javnih površina; sakupljanja, transporta i odlaganja komunalnog otpada, zaposlena su 32 izvršioaca.

Na gradskom i seoskom području Prijestonice, u 2023. godini, bilo je postavljeno 368 kontejnera zapremine 1,1m³, od čega 220 u gradu, 74 kontejnera na području Riječke nahije i NP Skadarsko jezero, i 74 kontejner na području Katunske nahije i NP Lovćen. Na gradskom području i na području određenih prigradskih naselja, u navedenom periodu, bilo je postavljeno 15 kontejnera zapremine 5m³ u kojima se mogao odlagati neopasni građevinski otpad (manje količine istog nastale uglavnom radovima adaptacije u domaćinstvima), biorazgradivi (zeleni) i kabasti otpad. Na gradskom području bilo je instalirano i 10 polupodzemnih kontejnera zapremine 3m³ koji služe za odlaganje miješanog komunalnog otpada. Prednosti polupodzemnih kontejnera odnose se na postizanje većeg stepena higijene, sprječavanja rasipanja otpada i širenja neprijatnih mirisa. Za sakupljanje komunalnog otpada bilo je postavljeno i 148 plastičnih kanti, zapremine 120L i 240L.

U Prijestonici, još uvijek, nije uspostavljen sistem odvojenog sakupljanja reciklabilnih frakcija komunalnog otpada (papir i karton, plastika, staklo, metali, i dr.). Shodno tome, DOO "Komunalno" Cetinje vrši sakupljanje miješanog komunalnog otpada koji, u kontejnerima postavljenim na javnim površinama, odlažu

proizvođači istog- fizička lica (domaćinstva) i pravna lica. DOO "Komunalno" Cetinje je, početkom 2020. godine, započelo sa odvojenim sakupljanjem biljnog, neopasnog građevinskog i kabastog otpada postavljanjem kontejnera zapremine 5m³ za sakupljanje navedenih vrsta otpada na 13 lokacija na gradskom području Prijestonice. Međutim, od strane nesavjesnih pojedinaca, u tim kontejnerima je pored navedenih vrsta otpada vršeno i odlaganje miješanog komunalnog otpada.

Miješani komunalni otpad koji DOO "Komunalno" Cetinje sakuplja sa teritorije Prijestonice odvozi se i deponuje na sanitarnoj deponiji "Livade" u Podgorici. Do početka odvoženja komunalnog otpada na deponiju "Livade" nije se vodila precizna evidencija o količini sakupljenog otpada.

U sljedećoj tabeli je dat prikaz podataka o količini miješanog komunalnog otpada, koja je u periodu 2016.-2023. godina sakupljena od strane DOO "Komunalno" Cetinje i deponovana na sanitarnoj deponiji "Livade" u Podgorici.

Tabela 27. Sakupljena i deponovana količina miješanog komunalnog otpada u periodu od 2016 - 2023. godine

Godina	Količina sakupljenog miješanog komunalnog otpada u Prijestonici (t/god)	Količina miješanog komunalnog otpada deponovana na sanitarnoj deponiji "Livade" (t/god)	Procentualno povećanje/smanjenje količine miješanog komunalnog otpada deponovane na sanitarnoj deponiji "Livade"
	<p><i>Napomena:</i> Do 2018. godine podaci su dati u skladu sa procjenom DOO "Komunalno" Cetinje</p> <p>Od 2018. godine, zaključno sa 2023. godinom, podaci su dati na osnovu zvaničnih podataka o deponovanoj količini miješanog komunalnog otpada na sanitarnoj deponiji "Livade" u Podgorici</p>		
2016	7560	610,98 (8,1%)	432,33%
2017	7422	3252,41 (43,8%)	
2018	5.963,44	5963,44 (100%)	83,35%
2019	6105,92	6105,92 (100%)	2,39%
2020	5247,30	5247,30 (100%)	-16,36%
2021	4995,7	4995,7 (100%)	-5,03%
2022	5.084,56	5.084,56 (100%)	1,78%
2023	5.517,00	5.517,00 (100%)	8,5%

U toku 2023. godine, DOO "Komunalno" Cetinje je sa teritorije Prijestonice sakupilo 5.517,00t miješanog komunalnog otpada, odnosno prosječno oko 459,75t na mjesečnom nivou.

Na teritoriji Prijestonice postoji određen broj manjih neuređenih odlagališta otpada na kojima nesavjesni pojedinci odlažu komunalni i drugi otpad, i koja predstavljaju izvore zagađenja životne sredine. Neuređena odlagališta otpada predstavljaju opasnost za životnu sredinu prvenstveno sa aspekta procjednih voda sa tih odlagališta koje mogu biti kontaminirane visokim koncentracijama različitih vrsta zagađujućih materija (teški metali, organska jedinjenja, i dr.), a koje prolaskom kroz zemlju zagađuju površinske i podzemne vode.

DOO “Komunalno” Cetinje je, u 2023. godini, na području Prijestonice identifikovalo 22 neuređena odlagališta otpada (tkzv. divlje deponije) sa količinom otpada na istim od 2 do 10m³.

Tabela 28. Evidentirana neuređena odlagališta u 2023. godini

Putni pravac	Lokacija	Vrsta otpada	Procijenjena količina otpada u m ³
Očinići	1 km od magistrale prema selu	miješani komunalni otpad	7m ³
Obzovica	skretnica prema Prekornici	miješani komunalni otpad, neopasni građevinski otpad	4m ³
Ugnji	prije skretnice za selo	neopasni građevinski otpad	3m ³
Prekornica-Ljubotinj	1 km od seoskog groblja Prekornica prema Ljubotinju	neopasni građevinski otpad	7m ³
Ljubotinj-Građani	1 km prema Građanima	neopasni građevinski otpad	3m ³
Ljubotinj-Građani	2 km prema Građanima	neopasni građevinski otpad	3m ³
Ulići-Rijeka Crnojevića	prva skretnica od Cetinja prema Rijeci Crnojevića	miješani komunalni otpad, neopasni građevinski otpad	4m ³
Ulići-Rijeka Crnojevića	stari put prema Dobrskom selu	neopasni građevinski otpad	4m ³
Rvaši-Dodoši	u blizini apartmana Šofranac	miješani komunalni otpad	5m ³
Cetinje-Gnjijevi do	1km od ulaza u selo	miješani komunalni otpad	3m ³
Carev laz-Dodoši	poslije skretnice za Kraće do	neopasni građevinski otpad	2m ³
Carev laz	Carev laz	miješani komunalni otpad, neopasni građevinski otpad	5m ³
Cetinje-Podgorica	skretnica za Bokovo	miješani komunalni otpad, neopasni građevinski otpad	10m ³
Cetinje-Čekanje-Njeguši	deponija Vrba	miješani komunalni otpad, neopasni građevinski otpad	10m ³

Cetinje-Čekanje-Resna	na 18 km-Simunja	miješani komunalni otpad	6m ³
Cetinje-Resna	Resna	miješani komunalni otpad	7m ³
Cetinje-Trešnjevo	Trešnjevo (kod trafostanice)	neopasni građevinski otpad	3m ³
Cetinje-Trešnjevo- Grahovo	na 2 km od Trešnjeva	miješani komunalni otpad, neopasni građevinski otpad	5m ³
Cetinje-Trešnjevo- Grahovo	na 3 km od Trešnjeva	miješani komunalni otpad, neopasni građevinski otpad	10m ³
Cetinje-Velestovo	Raičev krš i Bobin krš	miješani komunalni otpad	7m ³
Čevo-Bijele Poljane	pored prodavnice i kafane Rajka Vujovića	miješani komunalni otpad	5m ³
Bijele Poljane-Nikšić	1 km prema Nikšiću	miješani komunalni otpad, neopasni građevinski otpad	5m ³

DOO "Komunalno" Cetinje, u skladu sa svojim materijalno-tehničkim mogućnostima, vrši saniranje manjih neuređenih odlagališta njihovim uklanjanjem ili prekrivanjem inertnim materijalom.

Za područje Prijestonice je, u decembru 2016. godine, donesen Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom za period 2016-2020. godine. Cilj ovog Plana je bio da se, uz poštovanje osnovnih principa propisanih zakonskom i planskom regulativom u oblasti upravljanja otpadom donešenom na državnom nivou, smanji negativan uticaj otpada na zdravlje ljudi i kvalitet stanja životne sredine, omogućiti pravilno odlaganje otpada, uz razvijanje svijesti kod proizvođača otpada, kao i da se prepoznaju i iskoriste ekonomske mogućnosti koje nastaju iz otpada.

Shodno odredbama Zakona o upravljanju otpadom („Službeni list Crne Gore“, br. 34/24), važeći Lokalni plan upravljanja otpadom će se primjenjivati do donošenja novog Državnog plana upravljanja otpadom nakon čega će se, u roku od 9 mjeseci, morati donijeti novi Lokalni plan upravljanja otpadom za Prijestonicu. Novi Državni plan upravljanja otpadom za period 2024 - 2028. godine je trenutno u formi Nacrta, i njegovo donošenje se očekuje do kraja tekuće godine.

Važećim Državnim planom upravljanja otpadom Crne Gore za period 2015.-2020. godine, kao i važećim Lokalnim planom upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom Prijestonice Cetinje za period 2016 - 2020. godine, za Prijestonicu je planirana izgradnja objekta reciklažnog dvorišta. U objektu reciklažnog dvorišta je predviđeno odvojeno sakupljanje reciklabilnih vrsta komunalnog otpada (papir, plastika, staklo, metalna ambalaža, električni i elektronski otpad, i dr.) koje nastaju u domaćinstvima. Navedenim planovima za Prijestonicu Cetinje je predviđena i obaveza određivanja lokacije namijenjene privremenom skladištenju neopasnog građevinskog otpada koji nastaje na teritoriji Prijestonice i kojeg sakuplja DOO “Komunalno” Cetinje. Pored privremenog skladištenja neopasnog građevinskog otpada, u jednom dijelu te lokacije mogao bi se privremeno skladištiti i biorazgradivi (zeleni) kao i kabasti otpad, koji nastaje na teritoriji Prijestonice Cetinje.

Ističemo da je Nacrtom Prostornog plana Crne Gore do 2040. godine, pored potrebe zvaničnog definisanja lokacije za odlaganje neopasnog građevinskog otpada, za teritoriju Prijestonice planirana i potreba izgradnje reciklažnog dvorišta.

4.5.2 Upravljanje otpadnim vodama¹⁷

Ugovorom o povjeravanju obavljanja komunalnih djelatnosti i korišćenju komunalne infrastrukture i drugih sredstava u svojini Prijestonice br. 01-319/21-1052/2 od 17. 06. 2021. godine, Društvu sa ograničenom odgovornošću “Vodovod i kanalizacija - Cetinje” je povjereno obavljanje komunalnih djelatnosti javnog vodosnabdijevanja, upravljanja komunalnim otpadnim vodama i upravljanja atmosferskim vodama. Shodno navedenom, Društvo je odgovorno za upravljanje otpadnim vodama na području Prijestonice, što podrazumijeva obavljanje poslova sakupljanja i odvođenja komunalnih, atmosferskih i otpadnih voda drugog porijekla sa područja grada, održavanja kanalizacionog sistema, kao i održavanja sistema za prihvata i odvođenje atmosferskih voda. Društvu je, u okviru poslova sakupljanja komunalnih otpadnih voda, povjereno i obavljanje poslova crpljenja, odvoza i zbrinjavanja otpadnih voda iz septičkih jama.

U prethodnim decenijama u Prijestonici su bile razvijene određene grane industrije. Industrijske otpadne vode (fabričke) se nijesu prečišćavale prije upuštanja u gradski kanalizacioni sistem Prijestonice. Fabrike koje su poslovale u oblasti industrije su u međuvremenu ugašene, pa više nema ni većih količina industrijskih otpadnih voda.

Na području Prijestonice su uobičajene vrste otpadnih voda: komunalne otpadne vode (od domaćinstava i administrativnih jedinica), otpadne vode sa povećanim sadržajem jestivih ulja i masti (od restorana i hotela) i otpadne vode sa povećanim sadržajem mašinskih ulja i masti (iz servisnih jedinica za automobile).

Proizvođači otpadnih voda čiji kvalitet može biti različit od kvaliteta komunalnih otpadnih voda posluju uglavnom u oblasti prerade mesa i proizvodnje suhomesnatih proizvoda. Prema podacima Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, dostavljenim Sekretarijatu za finansije i ekonomski razvoj Prijestonice, djelatnost proizvodnje i prerade hrane na teritoriji Prijestonice je, u 2023. godini, bila zastupljena u slijedećim oblastima, u navedenom broju privrednih subjekata: prerada mlijeka (5), klanica i prerada mesa (1), prerada mesa (21) i prerada ribe (1).

Otpadne vode koje nastaju njihovom djelatnošću se ne smiju upuštati u prirodni recipijent bez prethodnog prečišćavanja.

Komunalne otpadne vode se ne smiju upuštati u atmosfersku kanalizaciju jer je to samo posredno upuštanje u recipijent. Takođe, trebalo bi se spriječiti i upuštanje kišnice u fekalnu kanalizaciju.

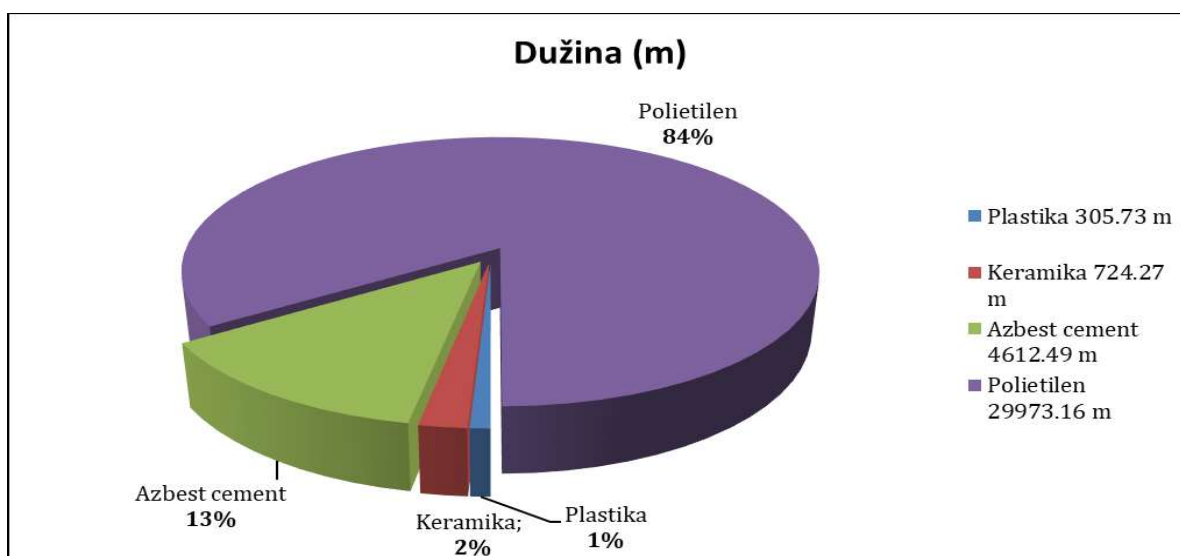
Međutim, u prethodnim decenijama, kanalizacioni sistem na području Prijestonice je bio koncipiran, i većim dijelom izgrađen, kao mješoviti kanalizacioni sistem kojim su se odvodile i vode fekalnog i vode atmosferskog porijekla. Izuzetak je predstavljao kanalizacioni sistem stambenih blokova građenih počev od kasnih 70-ih godina gdje je kanalizacioni sistem izgrađen kao separatan. Potrebno je naglasiti da su se u periodu od prethodnih nekoliko godina, intenziviranjem radova rekonstrukcije pojedinih ulica na gradskom području Prijestonice, u okviru istih izvodila i radovi zamjene postojeće kanalizacione mreže, kojom prilikom je realizovano razdvajanje fekalne i atmosferske kanalizacione mreže. Realizacija navedenih radova za rezultat je imala povećanje funkcionalne sposobnosti kanalizacionog sistema, odnosno izbjegavanje miješanja otpadnih voda fekalnog i atmosferskog porijekla. Realizovane investicije su primjer za dalji razvoj kanalizacione mreže prevashodno na području prigradskih naselja.

Dužina fekalne i atmosferske kanalizacione mreže, prema podacima koje je DOO “Vodovod i kanalizacija-Cetinje” dostavilo Regulatornoj agenciji za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti, u 2023. godini je iznosila 52,4km. U 2023. godini DOO “Vodovod i kanalizacija-Cetinje” nije evidentiralo nove šahtove, nakon što je tokom 2022. godine bilo evidentirano 576 šahtova fekalne kanalizacije i dodatnih 158 šahtova fekalne kanalizacije na području MZ “Gruda-Donje polje”.

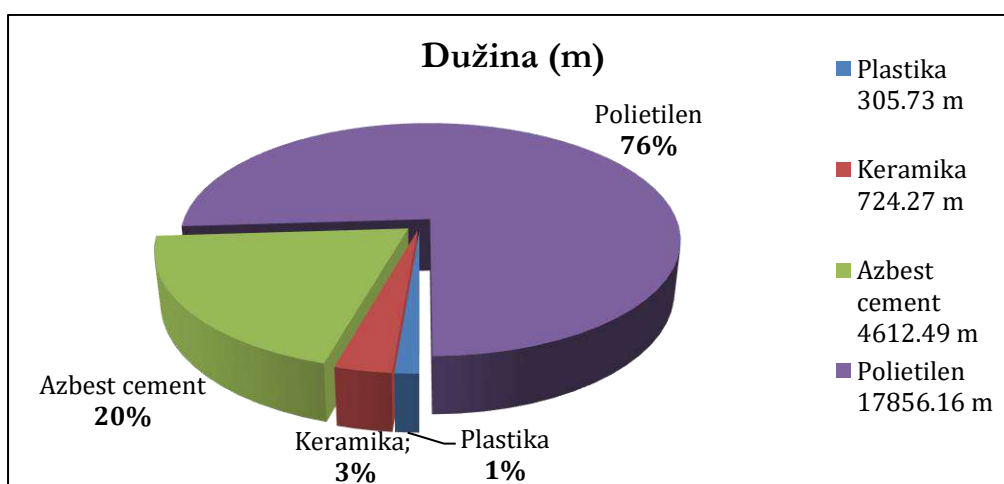
---

¹⁷ Izvor – Sekretarijat za komunalne poslove i saobraćaj

Kanalizacione cijevi su betonske ($\varnothing 250$), azbestne ($\varnothing 250$) i PHD ($\varnothing 1000$).

Grafik 9 - dužina kolektora fekalne kanalizacije 35.6km

Grafik 10 - dužina kolektora atmosferske kanalizacije 16.8km

4.5.3 Zemljište i šumski resursi

Zemljište predstavlja jedan od najvažnijih prirodnih resursa, koji ima veoma značajnu ulogu za ukupan život čovjeka, kako poljoprivredno tako i građevinsko i šumsko zemljište.

Stanje zemljišta u odnosu na sadržaj opasnih i štetnih materija u Crnoj Gori, može se okarakterisati kao dobro. Na osnovu izvršenog praćenja u većini opština je konstatovan povećan sadržaj polutanata (organskih i neorganskih). Prema rezultatima Monitoringa stanja životne sredine, generalno uzevši, komunalni otpad je najčešći uzrok povećane koncentracije organskih ili neorganskih polutanata u uzorcima zemljišta. Takođe, evidentno je i postojanje negativnog uticaja saobraćaja odnosno emisije izduvnih gasova iz vozila, koji predstavljaju značajan izvor zagađenja, naročito zemljišta u okolini saobraćajnica. EN

AD

Područje Prijestonice čine različiti agro-geološki uslovi, koji su rezultat razlika u klimi, reljefu i pedološkom sastavu zemljišta. Ukupna površina Prijestonice iznosi 91.000ha od čega poljoprivredna površina zauzima 19.370 ha ili 21.3%, a šumska oko 30% ili 28.000 ha dok ostatak čini neplodno zemljište. Na području Prijestonice, zbog izraženog reljefa i različitog geološkog supstrata, zemljišta su veoma heterogena.

Zakonom o zaštiti prirode zabranjena je sječa stabala žbunja, ugrožavanja prizemne flore, uklanjane organske prostirke ili bilo kakvo narušavanje integriteta zaštićenog prostora Ljubinog potoka koji zahvata površinu od 100 ha. Po nacionalnoj strategiji biodiverziteta, sa Akcionim planom za period od 2009-2014 godine, predlaže se stavljanje pod zaštitu bukovih šuma na Obzovici kao predio posebnih prirodnih odlika. Takođe treba naglasiti da se pod zaštitom nalaze i bukove šume na Lovćenu kao i kompleks bukovih šuma na Čevu.

4.5.4 Kvalitet vazduha

Priestonica Cetinje nema podataka o kvalitetu vazduha tj. o (zagađujućim česticama u vazduhu), ne postoji mjerna stanica tj. UB-mjerno mjesto za očitavanje-mjerenje pozadinskog zagađenja u gradskom području. Priestonica se nalazi u kotlini, bez obzira na blizinu mora, zime su duge i hladne, a za ogrev se pretežno koristi čvrsto gorivo (drvo i ugalj), njihovo sagorijevanje stvara (suspendovane) PM čestice u vazduhu (PM10 i PM 2,5). Takođe imamo i veliki broj sušara koje pretežno koriste bukova drva za potrebe dimljenja suhomesnatih proizvoda. Temperaturne inverzije koje se javljaju doprinose zadržavanje polutanata nastalih od sagorijevanja fosilnih goriva- emisija iz saobraćaja i sličnih izvora.

Neophodno je postaviti mjernu stanicu (UB-mjerno mjesto) na Cetinju, time bi doprinijeli adekvatnom izvještavanju o koncentraciji suspendovanih čestica u vazduhu, a građanstvo moglo pravovremeno reagovati u slučaju povećanje koncentracije zagađujućih čestica.

U Istorijskom jezgru Cetinja ima tri gradska parka (zaštićena prirodna dobra-spomenici prirode), ukupne površine 80.520 m², sa velikom dendroflorom (tisa, bor, breza, jela, bukva, gorski javor, bijeli jasen, lijeska, brijest, lipa itd itd), koji su potencijalni alergeni zavisno od razvojnih faza cvjetanja i meteoroloških prilika. Travnate površine naseljavaju vlažne livade koje su skoro povezane sa spomenicima prirode i mišljenja smo da doprinose povećanoj koncentraciji polena u vazduhu. Postavljanjem polenske stanice bi se na prikladan način izvršila analiza polena alergeni biljaka.

4.5.4.1 Buka u životnoj sredini

U cilju sprječavanje ili smanjivanje uticaja buke u životnoj sredini i pitanja od značaja za zaštitu životne sredine i zdravlja ljudi od uticaja buke, donešena je Odluka o utvrđivanju akustičkih zona na teritoriji Prijestonice Cetinje ("Službeni list Crne Gore - Opštinski propisi", br. 17/21). Ovom odlukom utvrđuju se akustičke zone na teritoriji Prijestonice Cetinje i lokacije koje su namijenjene za održavanje javnih skupova, zabavnih i sportskih priredbi i drugih djelatnosti na otvorenom prostoru koje mogu dovesti do prekoračenja graničnih vrijednosti buke. Navedenom Odlukom utvrđene su akustičke zone u skladu sa postojećom i planiranom namjenom područja, procjenjuju se granične vrijednosti nivoa buke u skladu sa izvorima buke koji se nalaze u određenoj zoni i njenoj neposrednoj blizini i sprovođenju mjera zaštite i primjene graničnih vrijednosti buke. Sprovođenje mjera zaštite od buke stara se Sekretarijat za uređenje prostora i zaštitu životne sredine preko procjene uticaja na životnu sredinu, izrade Izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, Sekretarijat za komunalne poslove i saobraćaj prilikom izdavanja saobraćajne saglasnosti i saobraćajnih uslova. Sekretarijat za finansije i ekonomski razvoj prilikom izdavanja odobrenja za obavljanje djelatnosti i odobrenja za eksploataciju mineralnih sirovina. Komunalna policija sprovođenjem inspekcijskog nadzora u ugostiteljskim objektima i prilikom održavanja javnih skupova zabavnih i sportskih priredbi i drugih aktivnosti na otvorenom prostoru koji mogu dovesti do prekoračenja graničnih vrijednosti buke.

4.5.5 Biodiverzitet i zaštita prirode

Stanje biodiverziteta na teritoriji Crne Gore se prati već šest godina, tako da se do sada sakupljene informacije ne mogu koristiti za ozbiljnu analizu trendova. Naime, tek nakon desete godine moguće je raditi na detaljnim analizama trenda o stanju populacija indikatorskih vrsta, tako da je neophodno nastaviti praćenje stanja biodiverziteta.

Prostor Prijestonice Cetinje je vrlo bogat biljnim svijetom. Od ukupno oko 3.400 vrsta vaskularne flore Crne Gore na ovom prostoru je zastupljeno više od 1.300 vrsta. Neke vrste su široko rasprostranjene na ovom prostoru a konstatovan je veliki broj endemičnih, reliktnih i rijetkih vrsta biljaka koje su od posebnog nacionalnog, kao i međunarodnog značaja (neke od njih su: Lovćenski zvončići kao rijetka endemična vrsta čije je stanište na padinama Lovćena, orhideja koja je obuhvaćena Emerald mrežom i Natura 2000, čije je stanište prostor vlažnih livada u blizini Ljetnje pozornice i dr.). Zastupljen je i veliki broj ljekovitih i medonosnih vrsta biljaka što daje dobru osnovu za razvoj farmaceutske industrije i pčelarstva.

Nacionalni parkovi takođe predstavljaju dio prirodnog bogatstva svake zemlje. U njima se na jednom području, u definisanim granicama, nalazi veliki broj različitih prirodnih resursa, koji su pod posebnim režimom zaštite, održavanja i korišćenja. U tom pogledu, zaslužuju posebnu pažnju, s obzirom na njihovu ekološku i turističku atraktivnost, ali zahtijevaju i specijalne uslove održivosti koje treba ispoštovati kod biljnih, zemljišnih, vodnih, mineralnih i drugih resursa. Poseban pečat Prijestonice, u pogledu biodiverziteta, daju dva Nacionalna parka: NP „Lovćen“ i NP „Skadarsko jezero“.

4.5.6 Zaštićena područja prirode

Postojeća nacionalno zaštićena područja prirode u Prijestonici su:

- **Nacionalni parkovi:** NP „Skadarsko jezero“ (40.000 ha) i NP „Lovćen“ (6.400 ha)
- **Rezervati prirode** u NP „Skadarsko jezero“: Manastirska tapija i Pančeva oka,
- **Rezervati prirode** u NP „Lovćen“: rezervat šume bora munike, rezervat šume bukve, četinata i rijetkih lišćara, rezervat bukove šume, rezervat šume bora krivoljka i Herpetološki rezervat¹⁸.

Nacionalni park „Skadarsko jezero“ je zaštićeno kao Ramsarsko područje od 25. decembra 1995. godine, kada je upisano na *Listu wetland područja* od međunarodnog značaja, posebno kao stanište vodenih ptica. Razlog za upis NP „Skadarsko jezero“ na Ramsar listu je bogatstvo i diverzitet ornitofaune. Ovo područje je od 1989. godine prepoznato i kao Područje od značaja za ptice (Important Bird Area - IBA).

Prirodna baština Cetinja je i dalje očuvana u značajnoj mjeri, ali je prisutan narastajući trend pritiska na njene vrijednosti i to kroz: iskorišćavanje prirodnih resursa, konverziju prirodnih staništa u poluprirodna i vještačka, intenzivniji razvoj u određenim sektorima (npr. turizam) i zagađivanje (otpadne vode i otpad). Posmatrajući period od donošenja prvog Prostornog plana Republike 1985/86 i njegovih izmjena i dopuna 1997. godine, pa do danas, konstatuje se značajna stagnacija u ustanovljavanju novih zaštićenih područja prirode, posebno onih sa većom površinom. Postojeći zakonski i institucionalni okvir ne obezbjeđuje zadovoljavajući nivo efikasnosti u zaštiti područja prirode koja su stavljena pod zaštitu. Za sve kategorije zaštite prirodne baštine potrebno je uraditi Programe zaštite sa revizijom postojećih i predlogom proglašenja budućih područja zaštite, koji bi se ugradili u prostorno plansku dokumentaciju nižeg reda.

---

¹⁸ Izvor: <http://www.nparkovi.me/np-lovcen>

4.5.7 Nacionalni parkovi

Nacionalni parkovi na području Prijestonice Cetinje, Skadarsko jezero (40.000 ha) i Lovćen (6.400 ha) spadaju u drugu kategoriju po IUCN-u¹⁹. U okviru ova dva Nacionalna parka postoje rezervati prirode, koji spadaju u prvu kategoriju zaštite. U NP „Lovćen” postoji 5 rezervata prirode: rezervat šume bora munike, rezervat šume bukve, četinara i rijetkih lišćara, rezervat bukove šume, rezervat šume bora krivulja i herpetološki rezervat. U NP “Skadarsko jezero” nalaze dva rezervata prirode: Manastirska tapija i Pančeva oka, koji su proglašena rezervatima prirode zbog značaja koje ova područja imaju kao stanište i gnijezdilište ptica. NP „Lovćen” i NP „Skadarsko jezero” su dio Javnog preduzeća Nacionalni parkovi Crne Gore. Ovim područjima se upravlja prema Zakonu o zaštiti prirode, Zakonu o nacionalnim parkovima, PPPN za NP „Lovćen“, PPPN za NP „Skadarsko jezero”, Petogodišnjim Planom upravljanja NP „Lovćen“ i NP „Skadarsko jezero”.

4.5.7.1 Nacionalni park „Lovćen”

Nacionalni park „Lovćen“ obuhvata centralni i najviši dio Lovćenskog masiva površine 6.220 ha. Nacionalni park „Lovćen“ je prepoznatljiv po prirodnim i kulturno-istorijskim karakteristikama, koje treba na pravi način valorizovati i iskoristiti na principu održivog razvoja. Nalazi se na spoju dvije klimatske zone, mediteranske i kontinentalne, što je uslovalo razvoj bogatog živog svijeta sa brojnim endemima i zakonom zaštićenim predstavnicima invertebrata i herpetofaune.

U Nacionalnom parku utvrđeno je postojanje oko 1.300 vrsta zeljastih i drvenastih biljaka i preko 700 vrsta gljiva²⁰. Lovćen je veoma bogat brojnim vrstama ljekovitog i aromatičnog bilja od kojih se izdvajaju pelin i smilje. NP „Lovćen“ oskudijeva u podacima i naučnoj građi o herpetofauni. Na Ivanovim Koritima kao relativnom očuvanom staništu je stanište žutotrbovog mukača. Područje Bjeloša sa ublom Lašor, iako je van granica nacionalno parka, bogato je stanište tamnih predstavnika plavih guštera i glavatog mrmoljka. U zoni NP „Lovćen” veoma su brojne ptice grabljinice od kojih se izdvajaju: suri orao, orao krstaš, sivi soko, jastreb i drugi. Relativno nepogodni uslovi sredine u NP „Lovćen“ snažno se odražavaju na prisustvo i zastupljenost životinjskog svijeta naročito lovne faune. Od više vrsta najpoznatije su: šakal, lisica, vuk, kuna, bjelica, zec, divlja svinja itd.

Kada je u pitanju kulturno-istorijsko naslijeđe, najmonumentalniji spomenik nacionalnog parka je Njegošev mauzolej, podignut na Jezerskom vrhu. Svojevrsan arhitektonski relik, vrijedan pažnje, predstavljaju čuvene lovćenske serpentine, koje su dio starog puta od Kotora uz Lovćen do Njeguša. Brojne su crkve jednostavne arhitekture, kao i tradicionalne građevine (kamene kuće sa pojatama, guvna, suvomeđe, ublovi i bistijerne).

4.5.7.2 Nacionalni park „Skadarsko jezero”

Nacionalni park „Skadarsko jezero” obuhvata djelove teritorije lokalnih samouprava: Podgorica, Cetinje i Bar, u granicama predviđenim Zakonom o nacionalnim parkovima. Skadarsko jezero smješteno je u Zetsko-skadarskoj kotlini zadržavajući rijekom Bojanom kontakt sa Jadranskim morem. Područje je sa izrazitim limnološkim karakteristikama, izuzetnim bogatstvom ornitofaune i ihtiofaune i bujnom vegetacijom. Samo jezero je kriptodepresija, što znači da se neki djelovi njegovog dna nalaze ispod nivoa mora.

---

¹⁹ IUCN - International Union for Conservation of Nature, odnosno Međunarodna unija za zaštitu prirode.

²⁰ Jestive gljive: biserka, bukova gljiva, žuta capica, češljak, đurdevak, golubača, kraljevka itd. Otrovnost gljive: bijela pupavka, ludara, panterovka, zelena pupavka itd.

Na Skadarkom jezeru je utvrđeno 271 vrsta ptice, od toga 90% migratornih vrsta od međunarodnog značaja, od kojih su mnoge prorijeđene i urgožene. Kudravi pelikan postao je zaštitni znak jezera i Nacionalnog parka.

Zajednica algi Skadarskog jezera odlikuje se ogromnom raznovrsnošću njenih oblika. Obuhvata mikrofitske i makrofitske predstavnike. Od mikrofitskih, koje mahom obuhvataju planktonske i epifitske oblike, determinisano je čak 930 vrsta, varijeteta i formi, u okviru 174 roda. Posebno mjesto među vodenim makrofitama ima makrofitska algoflora i među njima hare.

Flora Skarskog jezera je raznovrsna sa više od 30 rijetkih biljnih vrsta. Na površini vode karakteristični su članovi mješovitih ili čistih sastojina flontančnih vodenih biljaka: žuti i bijeli lokvanj, kasoranja, i dr. Ispod vode, naročito na plitkom i muljevitom-pjeskovitom jezerskom dnu pojavljuju se brojne submerzne vrste. Od emerznih vodenih biljaka tipični predstavnici su: trska, rogoz, ševar, žurka i dr.

Skadarsko jezero se odlikuje veoma bogatom herpetofaunom sa sadržajem značajnih endemičnih vrsta. Jezero se širokom zonom vodene vegetacije i vodoplavnih livada, zatim prostorom za potoke i vlažnim šumskim područjima idealno je stanište za veliki broj vodozemaca. Faunu gmizavaca čine sledeće zaštićene vrste: palearktička šarka, slepić, obični smuk, smukulja, barska bjelouška, sivi gušter, zidni gušter, gušter zelembać, barska kornjača, kopnena kornjača, kraški gušter, blavor, smuk silac, crnokrpica, poskok i dr. Šumsku zonu naseljava obični ili šareni daždevnjak.

U slivu Skadarskog jezera, registrovano je prisustvo 48 vrsta riba, od kojih su 15 endemske vrste. Pored autohtonih vrsta, kakve su krap i ukljeva, interesantno je i prisustvo i nekih morskih riba kao što su: jegulja, cipol, skakavica, i kubla. Specifični prirodni rezervati obuhvaćeni područjem NP „Skadarsko jezero” su „oka” Karuč i Grab, koji su od posebnog značaja za mrijest ukljeve.

Na Skadarskom jezeru je evidentirano 50 vrsta sisara, svrstanih u 6 redova. Jedina vodena vrsta koja živi na jezeru je vidra. Od sisara koji žive na kopnu, posebno šumama, su vrste iz porodice: rovčica, ježeva, dvozubaca, glodara, zvijeri i dvopapkara.

Region Skadarskog jezera je tokom vremena bio važno istorijsko, privredno i kulturno odredište. Ovaj region je obilježen različitim kulturološkim karakteristikama zbog promjene nekoliko kultura. Međutim, kulturno-istorijski spomenici nijesu očuvani i adekvatno zaštićeni. Na većem broju oštećenih i devastiranih spomenika prepoznaju se različiti prirodni i antropogeni faktori²¹. Najvrjedniji segment kulturne baštine u Parku i užem okruženju pripada spomeničkom fondu – srednjovjekovnim manastirima i fortifikacionim objektima. Sakralna arhitektura baštini i mnoštvo seoskih crkava među kojima je manji broj pravno zaštićen.

Bitno je istaći da ova dva nacionalna parka sa svojim turističkim ponudama povećavaju mogućnost turističke valorizacije Cetinja u smislu pravljenja paket aranžmana. Turistima koji dolaze na Cetinje, zahvaljujući blizini između ova dva nacionalna parka mogu da iskoriste i njihovu zajedničku turističku ponudu koja obuhvata: hiking, biking, posmatranje ptica, kajaking, jedrenje na dasci, krstarenje Jezerom, posjete centrima za posjetioce u nacionalnim parkovima i sl.

---

²¹ Zemljotresi, vremenske nepravilnosti, vlaga, zapuštenost i neodržavanje, neplanska i nekontrolisana gradnja, a iznad svega nezainteresovanost i odsustvo svijesti za očuvanje autentičnih kulturnih i tradicionalnih vrijednosti.

4.5.8 Spomenici prirode

4.5.8.1 Prisustvo parkova

Na teritoriji Prijestonice nalaze se tri Spomenika prirode „Njegošev park“ „Park 13. jul“ i „Park u dvorištu Dječje bolnice“.

„Njegošev park“ se prvi put našao na listi zaštićenih prirodnih dobara Crne Gore 1965. godine kao botaničko-hortikulturni objekat (Registar zaštićenih područja i područja pod preventivnom zaštitom, Rješenje br. 01-298 od 07.05.1965. godine). Tom prilikom se u Centralni registar zaštićenih objekata prirode unijeti vrlo oskudni podaci o njegovim osnovnim odlikama. Položaj Parka, značajno prisustvo dendroflоре, koncepcija, kompozicione vrijednosti i kulturno-istorijske elementi, predstavljaju jedinstveni prostor u istorijskom jezgru Cetinja. Osobnosti Parka su sadržane u istorijskom nastanku i značaju, u znamenitosti istorijskih ličnosti koje su ga formirale, održavale i ostavile novim generacijama, a sa druge strane u činjenici da je to jedna među prvim javnim parkovskim površinama na Cetinju.

Jedan od prvih koraka u cilju očuvanja i unaprjeđenja vrijednosti Prka je izrada Studije revizije koja daje smjernice zaštite, očuvanja i ukupnog unaprjeđenja dendroflоре parka i biodiverziteta koji nije zanemarljiv.

Studija revizije urađena je u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode od strane organa državne uprave-Agencije za zaštitu životne sredine. Na osnovu Studije revizije donesena je Odluka o određivanju granica, statusa, kategorije i režima zaštite zaštićenog prirodnog dobra Spomenik prirode „Njegošev park“ na Cetinju („Službeni list Crne Gore - Opštinski propisi“, br. 43/22). U skladu sa zakonom i navedenom Odlukom određen je Upravljač DOO „Komunalno“ Cetinje, sa pravima i obavezama očuvanja, unaprjeđenja i održivog korišćenja prirodnog resursa.

„Park 13. jul“ zaštićen je 1965.godine Rješenjem o zaštiti objekata prirode (Rješenje br.01-300 od 28.04.1965. godine), kao hortikulturni objekat. Zbog neadekvatnog održavanja i neplanskih rekonstrukcija, danas u Parku prisutna određena obilježja koja nijesu dio identiteta Prka ovog tipa i značaja.

U cilju očuvanja od dalje devastacije izrađena je Studija revizije koja daje smjernice zaštite, očuvanja i unaprjeđenja ukupne vrijednosti Parka. Studija revizije urađena je u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode od strane organa državne uprave-Agencije za zaštitu životne sredine U skladu sa Studijom revizije donesena je Odluka o određivanju granica, kategorije i režima zaštite zaštićenog prirodnog dobra Spomenik prirode „Park 13.jul“ na Cetinju („Službeni list Crne Gore - Opštinski propisi“, br. 43/22). U skladu sa zakonom i navedenom Odlukom određen je Upravljač DOO „Komunalno“ Cetinje, sa pravima i obavezama očuvanja, unaprjeđenja i održivog korišćenja prirodnog resursa.

„Park u dvorištu Dječje bolnice“ zaštićen je 1965. godine i upisan je u Registar zaštićenih područja i područja pod preventivnom zaštitom (Rješenje br. 01-296 od 07.05.1965). „Park u dvorištu Dječje bolnice“ je stavljen pod zaštitu radi očuvanja prostorno-ambijentalnih, botaničkih, bioekoloških, predionih i kulturno-istorijskih vrijednosti grada, kao i očuvanja reprezentativnog identiteta užeg gradskog jezgra i održavanja i unaprjeđenja ukupnog stanja bioloških i estetskih vrijednosti Prijestonice. Položaj Parka, prisustvo dendroflоре, koncepcija kompozicione vrijednosti i kulturno-istorijski elementi, predstavljaju poseban prostor u istorijskom jezgru Cetinja. U cilju očuvanja od moguće devastacije naložila se izrada Studije revizije, koja je dala smjernice zaštite, očuvanja i poboljšanja ukupne vrijednosti Parka. Shodno Studiji revizije i zakonskoj regulativi donesena je Odluka o određivanju granica, kategorije i režima zaštite, zaštićenoh prirodnog dobra Spomenik prirode „Park u dvorištu Dječje bolnice“ na Cetinju („Službeni list Crne Gore - Opštinski propisi“, br. 43/22). Saglasno Studiji revizije za Upravljača određen je DOO „Komunalno“ Cetinje. Upravljanjem se štite temeljne vrijednosti prirodnog dobra, istovremeno uz njegovo plansko unaprjeđenje i budući razvoj. Poseban dio upravljanja jeste prezentacija, odnosno promocija prirodnog dobra.

Osnovni cilj zaštite Spomenika prirode je očuvanje njihove dendroflora i prisutnih komponenti biodiverziteta prvenstveno sprječavanjem procesa degradacije, unaprjeđivanjem njegovog statusa kroz stručni pristup koji podrazumijeva proučavanje i praćenje stanja tokom vremena. Jedan od ciljeva je da se novim sadržajima unaprijedi u mjeri i na način kojim se neće narušiti njegove temeljne vrijednosti. Ovi sadržaji treba da budu u skladu sa određenom namjenom i korišćenjem prostora javnog karaktera (kulturni, edukativni, turistički, informativni sadržaji i sl.). Režim zaštite jeste skup mjera i uslova kojima se određuje način i stepen zaštite, korišćenja, uređenja i unaprjeđenja zaštićenog prirodnog dobra.

4.5.8.2 Speleološki sistemi

Zahvaljujući svojim prirodnim geografskim i klimatskim karakteristikama, područje Prijestonice Cetinje ima velike mogućnosti za razvoj speleoloških sistema. Područje Cetinjske subregije karakteriše bogastvo kraškim fenomenima, kao što u škrape, vrtače, uvale, kraška polja, jame i posebno pećine. Kao prirodni spomenici na teritoriji Prijestonice Cetinje izdvojeni su speleološki sistemi Cetinjske, Lipske i Obodske pećine, kao i jama Duboki do u Njegušima, čija zaštita podrazumijeva i adekvatno uređivanje za pristup i posjete turista. Po bogatstvu pećinskih ukrasa posebno su interesantne Cetinjska i Lipska pećina kao i jama Duboki do. Da bi se proširila turistička ponuda Cetinja planira se adaptacija Cetinjske pećine gdje će biti smještena ikona Bogorodice Filermosa.

„Lipska pećina“ je zaštićena Rješenjem Republičkog zavoda za zaštitu prirode, br. 01959 od 12.12.1968. godine kao spomenik prirode objavljeno („Sl. list SRCG“ br. 30/68).

U narednom periodu planira se izrada i usvajanje Studije revizije granice, statusa, kategorije i režima zaštite za spomenik prirode „Lipska pećina“.

Studiju zaštite i predlog akta o granici, statusu, kategoriji i režimu zaštite za spomenik prirode „Lipska pećina“ u Prijestonici Cetinje nakon javne rasprave, pribavljene saglasnosti nadležnog Ministarstva i mišljenja organa državne uprave nadležnih za poslove poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i poslove kulture, usvojiće Skupština Prijestonice.

Akt o granici, statusu, kategoriji i režimu zaštite za spomenik prirode „Lipska pećina“ u Prijestonici Cetinje između ostalog propisuje izradu petogodišnjeg Plana Upravljanja. Nakon usvajanja Plana Upravljanja pristupa se izradi jednogodišnjeg programa upravljanja na koji daje saglasnost nadležni organ lokalne samouprave, čime se stiču uslovi za realizaciju istog.

„Jama Duboki do na Njegušima“ je zaštićena Rješenjem Republičkog zavoda za zaštitu prirode, br. 01959 od 12.12.1968. godine kao spomenik prirode objavljeno („Sl. list SRCG“ br. 30/68).

4.6 Administrativni kapaciteti

4.6.1 Organizaciona struktura

Organizacija i rad organa Prijestonice uređuje se statutom i drugim propisima, u skladu sa Zakonom o Prijestonici. Organi Prijestonice su Skupština Prijestonice i gradonačelnik. Zakonodavnu vlast na lokalnom nivou čini Skupština Prijestonice, dok se na čelu izvršne vlasti nalazi gradonačelnik.

Na osnovu člana 58 stav 1 alineja 7 Zakona o lokalnoj samoupravi ("Službeni list CG", br. 2/18, 34/19 i 84/22), člana 122 stav 1 alineja 7 Statuta Prijestonice ("Službeni list CG - Opštinski propisi", br. 49/18 i 17/21) i Odluci o organizaciji i načinu rada lokalne uprave Prijestonice Cetinje („Službeni list CG“ - Opštinski propisi, br. 10/22 i 8/24) poslove i zadatke utvrđene zakonom, Statutom Prijestonice i drugim aktima, vrše organi uprave Prijestonice, koji se obrazuju kao: sekretarijati, uprave i direkcije. Za vršenje specifičnih poslova osnovane su posebne službe, dok su za vršenje stručnih i drugih poslova za gradonačelnika, glavnog administratora i organe uprave, osnovane stručne službe.

Slijedi struktura organa lokalne uprave sa preduzećima:

Sekretarijati:

1. Sekretarijat za lokalnu samoupravu i društvene djelatnosti
2. Sekretarijat za finansije i ekonomski razvoj
3. Sekretarijat za uređenje prostora i zaštitu životne sredine
4. Sekretarijat za stambeno komunalne poslove i saobraćaj
5. Sekretarijat za kulturu
6. Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade
7. Sekretarijat za investicije i održivi razvoj

Uprava:

1. Uprava lokalnih javnih prihoda

Direkcije:

1. Direkcija za imovinu i zaštitu imovinsko pravnih interesa

Posebne službe:

2. Komunalna policija i inspekcija
3. Služba zaštite i spašavanja
4. Služba za unutrašnju reviziju
5. Centar za informacioni sistem

Stručne službe:

1. Služba gradonačelnika
2. Služba glavnog administratora
3. Služba za zajedničke poslove

Javna preduzeća, ustanove i DOO:

1. DOO „Komunalno“ Cetinje
2. DOO "Vodovod i kanalizacija - Cetinje"
3. Javna ustanova Narodna biblioteka i čitaonica „Njegoš“ Cetinje DOO „Radio Cetinje“
4. DOO "Sportski centar Cetinje"
5. Turistička organizacija Prijestonice Cetinje
6. JU Centar za dnevni boravak djece sa smetnjama u razvoju i odraslih lica sa invaliditetom u Prijestonici Cetinje

Poslove iz svoje nadležnosti Prijestonica vrši preko svojih organa, organa lokalne samouprave i javnih službi, u skladu sa zakonom, statutom i drugim aktima.

Radi obezbjeđivanja vršenja poslova od neposrednog interesa za lokalno stanovništvo Prijestonica Cetinje je osnovala javne službe u oblasti: vodosnabdijevanja i kanalizacije, upravljanja otpadom, kulture, fizičke kulture i sporta i medija.

4.6.2 Ljudski resursi

U lokalnoj samoupravi Prijestonice Cetinje ukupno je zaposleno 192 osobe, od čega je 105 (54,7%) ženskog a 87 (45,3%) muškog pola. Polna struktura u organima uprave je skoro ravnomjerna, dok u javnim preduzećima nije izbalansirana što se može objasniti kao posljedica prirode posla. Učešće odbornika/ca u Skupštini Prijestonice Cetinje je 12 (36,4%) ženskog pola i 21 (63,6%) muškog pola, stoga zaključujemo da zastupljenost odbornica u lokalnom parlamentu zadovoljava zakonom propisanu kvotu.

Na visoko rukovodećim mjestima sekretarijata, direkcija, službi i uprava Prijestonice Cetinje nalazi se 8 žena i 6 muškaraca (57,14% žene i 42,86% muškarci) dok je u javnim preduzećima, privrednim društvima i organizacijama čiji je osnivač Prijestonica Cetinje, na rukovodećim mjestima 7 muškaraca (77,8%) i 2 žene (22,2 %).

Tabela zvanično usvojenog dokumenta u Skupštini Prijestonice - Informacija o stanju rodne ravnopravnosti na teritoriji Prijestonice Cetinje za 2023. godinu

Javne ustanove, privredna društva i organizacije Prijestonice	Ženski pol	%	Muški pol	%	Ukupno
Turistička organizacija Prijestonice	9	69,23	4	30,77	13
DOO Sportski centar Cetinje	20	58,82	14	41,18	34
JU Centar za dnevni boravak djece sa smetnjama u razvoju i odraslih lica sa invaliditetom u Prijestonici Cetinje	12	70,6	5	29,4	17
JU Narodna biblioteka i čitaonica Njegoš	17	85	2	15	20
DOO Komunalno	28	32,94	57	67,06	85
DOO Vodovod i kanalizacija	18	27,7	47	72,3	65
Agencija za razvoj i podršku poslovanju Cetinje	2	33,4	4	66,6	6
DOO Lokalni javni emiter RTV Cetinje	8	50	8	50	16
Ukupno:	114	44,7	141	55,3	255

Obrazovna struktura zaposlenih razlikuje se u organima uprave i javnim službama. Učešće službenika i namještenika sa visokom i višim obrazovanjem najviše je u organima uprave (58,33%). Obrazovna struktura organa uprave, koju čini većina zaposlenih sa visokim, višim i srednjoškolskim obrazovanjem, predstavlja dobru osnovu za dalje usavršavanje zaposlenih.

U javnim preduzećima, privrednim društvima i organizacijama čiji je osnivač Prijestonica Cetinje obrazovana struktura se razlikuje s obzirom na različite poslove koje službe obavljaju. Ukupan broj zaposlenih je 255, od čega je 114 žena (44,7%) i 141 muškarac (55,3%). Stoga, najveće učešće niskokvalifikovanih i kvalifikovanih zaposlenih je u DOO „Komunalno“ i DOO „Vodovod i kanalizacija - Cetinje”.

Tabela 28. Struktura zaposlenih prema obrazovanju (%)

	VSS i VŠS	SSS	VK	KV	NK	UKUPNO
Organima uprave	112	80	/	/	/	192
DOO „Vodovod i kanalizacija“ Cetinje	21	54	2	2	1	80
DOO „Komunalno“ Cetinje	14	34	/	/	35	83
DOO „Sportski centar Cetinje“	12	7	/	/	2	21
Javna ustanova Narodna biblioteka i čitaonica „Njegoš“ Cetinje	12	6	/	/	/	18
DOO Lokalni javni emiter „Radio i televizija Cetinje“	9	6	/	/	/	15

S obzirom na dužinu radnog staža, dominatno učešće u organima lokalne samouprave i javnim preduzećima imaju zaposleni preko 20 godina radnoga staža. Starosna struktura službenika lokalne samouprave može se ocijeniti kao zadovoljavajuća, imajući u vidu da su sve starosne kategorije zastupljene.

Tabela 29. Struktura zaposlenih prema dužini radnog staža (%)

Radni staž	do 5 godina	od 5-10 godina	od 10-20 godina	od 20-25 godina	preko 25 godina
Organima uprave	18	22	62	27	63
DOO „Vodovod i kanalizacija“ Cetinje	9	20	22	15	17
DOO „Komunalno“ Cetinje	15	7	30	6	25
DOO „Sportski centar Cetinje“	1	5	6	3	6
Javna ustanova Narodna biblioteka i čitaonica „Njegoš“ Cetinje	/	/	13	2	3
DOO Lokalni javni emiter „Radio i televizija Cetinje“	3	2	2	4	4

U pogledu znanja posebnih vještina izdvajaju se potrebe za većim znanjem iz oblasti ICT, znanja stranih jezika, specifičnih znanja vezanih za stuku i specifične vještine pripreme i sprovođenje projekata.

4.6.3 Tehnička opremljenost

4.6.3.1 Lokalna samouprava

Prostorni kapaciteti u kojima se obavlja djelatost lokalne samouprave nijesu na zadovoljavajućem nivou. Prostorni uslovi za rad organa uprave Prijestonice prilično su iskorišćeni i nedovoljni za kvalitetnije poslovanje. Unutrašnjost zgrade, koja je izgrađena prije 100 godina, adaptirana je za potrebe organa uprave Prijestonice Cetinje. Međutim, osim organa uprave Prijestonice, prostorne i smještajne kapacitete zgrade koriste još Osnovni sud, Osnovno tužilaštvo, MUP i JU Cetinje, ANB, kancelarije političkih partija, Fond PIO i drugi. Tehnička opremljenost je ograničena i veoma skromna, pa je s toga gotovo nemoguće kvalitetnije osposobljavanje zaposlenih za korišćenje IT tehnologije. Poznavanje stranih jezika je takodje na skromnom nivou.

4.6.3.2 DOO „Komunalno“ Cetinje

Ugovorom o povjeravanju obavljanja komunalnih djelatnosti i korišćenju komunalne infrastrukture i drugih sredstava u svojini Prijestonice br.01-335/24-349 od 22.02.2024. godine, Društvu sa ograničenom odgovornošću “Komunalno” Cetinje je povjereno obavljanje komunalnih djelatnosti: upravljanje komunalnim otpadom; uređenje i održavanje javnih površina; održavanje opštinskih puteva (lokalni putevi, gradske ulice i ulice u naseljima) i biciklističkih staza; održavanje javnih groblja, kapela i sahranjivanje; održavanje pijaca i upravljanje javnom rasvjetom. Aneksom navedenog Ugovora br.01-335/24-349/2 od 14.06.2024. godine Društvu je povjereno obavljanje komunalnih djelatnosti održavanja javnih prostora za parkiranje i zbrinjavanja napuštenih i izgubljenih životinja (kućnih ljubimaca) i održavanje skloništa za njihovo zbrinjavanje. Pored navedenih komunalnih djelatnosti Društvo obavlja i djelatnost pružanja usluga autobuske stanice.

Ovo privredno društvo otežano vrši pružanje pogrebnih usluga uslijed nedostatka prostornih kapaciteta, i iste privremeno pruža u montažnom objektu. Naime, dvadesetčetvoročasovno obavljanje administrativnih poslova sa korisnicima pogrebnih usluga se vrši u montažnom objektu na ulazu u gradsku kapelu, čiji su prostorni kapaciteti ograničeni, dok se pogrebna oprema i odjeća skladišti u nenamjenskim prostorijama Gradske kapele.

Da bi se omogućili optimalni uslovi na Novom groblju potrebno je realizovati radove hortikulturnog uređenja, odnosno zamjene starih zasada novim, kao i ukloniti nevitalna stabla. Takođe, potrebno je postaviti novu rasvjetu duž staza u groblju, kao i realizovati neophodne radove na ogradi oko Novog i Starog groblja.

Služba za poslove održavanja i uređenja javnih zelenih površina, zajedno sa Prijesticom, ulaže sredstva za nabavku biljnog materijala. Opremanjem te službe sa staklenikom redukovali bi se troškovi po tom osnovu, a biljni materijal bi se mogao prodavati i trećim licima čime bi DOO “Komunalno” Cetinje ostvarilo dodatni prihod. Takođe, u cilju uređenja zelenih javnih površina neophodno je obezbijediti kontinuitet nabavke sredstava za njegovu zaštitu tokom cijele godine.

U cilju pružanja adekvatnih pijačnih usluga, uspostavljanja pijačnog reda i stvaranja uslova za očuvanje imovine gradske pijace, potrebno je preduzeti aktivnosti na stvaranju potrebnih infrastrukturnih uslova i opremanju gradske pijace potrebnom opremom.

Pijačni objekti zatvorenog tipa u kojima se vrši prodaja mliječnih proizvoda i ribe ne ispunjavaju propisane sanitarno tehničke uslove, ne raspolažu sa adekvatnim izložbenim stolovima kao ni sa specijalnim vitrinama sa rashladnim uređajima.

Postojeći objekat za prodaju ribe neophodno je renovirati kako bi se uspostavili neophodni uslovi u smislu adekvatnih izložbenih stolova i rashladnih uređaja.

4.6.4 Izrada strategija i planova

Važan pokazatelj razvijenosti lokalnih samouprava je ažurnost u donošenju strateških dokumenata. Ovi indikatori treba da pruže uvid u kadrove za planiranje i implementaciju plana lokalne samouprave. Nepostojanje ili zastarjelost dokumenata za planiranje ukazuje na ozbiljan nedostatak srednjoročne i dugoročne razvojne orijentacije lokalne uprave.

Tabela 30. Dokumentaciona osnova

Državni planski dokumenti	
Prostorni plan	<ul style="list-style-type: none"> • Prostorni plan Crne Gore („Sl.list CG“, br. 24/08)
Planovi posebne namjene	<ul style="list-style-type: none"> • PPPN Nacionalni park „Lovćen“ („Sl.list CG“, br. 34/14); • PPPN Nacionalni park „Skadarsko jezero“ („Sl.list RCG“, br. 46/01);
Detaljni prostorni plan (DPP)	<ul style="list-style-type: none"> • DPP Autoput „Bar-Boljari“ („Sl.list CG“, br. 64/08); • DPP „Koridor dalekovoda 400kV sa optičkim kablom od Crnogorskog primorja do Pljevalja i podmorski kabl 500kV sa optičkim kablom Italija – Crna Gora“ („Sl.list CG“, br. 47/11); • Izmjene i dopune DPP „Koridor dalekovoda 400 kV sa optičkim kablom od Crnogorskog primorja do Pljevalja i podmorski kabl 500 kV sa optičkim kablom Italija – Crna Gora“ („Sl.list CG“, br. 69/17).
Državna studija lokacije (DSL)	<ul style="list-style-type: none"> • DSL za područje „Žabljak Crnojevića“ („Sl.list CG“, br. 77/10); • DSL „Mihailovići“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“, br. 49/14).
Lokalni planski dokumenti	
Prostorno urbanistički plan (PUP)	<ul style="list-style-type: none"> • Prostorno urbanistički plan Prijestonice Cetinje sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“, br. 12/14).
Detaljni urbanistički planovi (DUP)	<ul style="list-style-type: none"> • Izmjene i dopune DUP-UP-a „Istorijsko jezgro“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu Cetinje („Sl.list CG“, br. 28/15); • DUP „Bajice“ („Sl.list CG“, br. 28/15); • DUP „Humci“ („Sl.list CG“, br. 28/15); • DUP „Gruda - Donje Polje (Zona D)“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“, br. 18/12); • DUP „Donji Kraj (Zona E)“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“, br. 18/12); • DUP „Zona sporta“, zahvat u okviru Istorijskog jezgra (Zona A-2) („Sl.list CG“, br. 29/13); • Izmjene i dopune DUP-a „Bogdanov kraj (Zona C)“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“, br. 26/13); • DUP „Industrijska zona (Zona I, Podzona I2)“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“, br. 26/13); • Izmjene i dopune DUP-a „Aerodrom“ (Zona B) („Sl.list CG“, br. 18/12); • Izmjene i dopune DUP-UP-a „Istorijsko jezgro Cetinje“ - dio zone A1-zona gradskog jezgra („Sl.list CG“, br. 29/12); • DUP „Crna Greda“ (Zona F, podzona F1) sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“, br. 48/18); • DUP „Više Palaca“ Rijeka Crnojevića sa Strateškom procjenom uticaja
Urbanistički projekat (UP)	<ul style="list-style-type: none"> • UP „Stari Obod“ Cetinje („Sl.list CG“, br. 10/11).
Lokalna studija lokacije (LSL)	<ul style="list-style-type: none"> • LSL „Jankovića Krš“ („Sl.list CG“, br. 18/12); • LSL „Žanjev Do“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“, br. 33/11); • LSL „Rvaši“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“, br. 26/13);

	<ul style="list-style-type: none"> • LSL „Poda“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“, br. 19/13); • LSL „Ravil“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“, br. 12/16).
Strateški plan razvoja Prijestonice Cetinje	Da. 2020-2024
Višegodišnji investicioni plan lokalne samouprave	Da. 2005-2010
Lokalni plan zaštite životne sredine	Da. 2021-2024
Lokalni plan akcije za mlade	Da. 2024
Lokalni akcioni plan biodiverziteta Prijestonice	Da. 2020-2025
Lokalni Energetski plan	Da. 2024-2033
Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom	Da. 2016-2020
Menadžment plan istorijskog jezgra Cetinja	Da (2009.g. revidovan 2014.g.)
Akcioni plan prilagođavanja objekata i javnih površina za pristup i kretanje lica smanjene	Da (2017.-2020.g.)
Ostale strategije razvoja Prijestonice (turizma, upravljanja prirodnim dobrima, ruralnog razvoja i sl.)	U planu je izrada Strategije razvoja turizma.
	Program razvoja kulture Prijestonice Cetinje 2022–2026

Pozitivnim se može okarakterisati dosadašnji rad na urbanističkim razvojnim planovima, strateškom planu razvoja i višegodišnjem investicionom planu. U daljem periodu potrebno je izraditi i usvojiti ostale sektorske strategije (iz oblasti turizma, upravljanja prirodnim resursa, ruralnim razvojem itd.), kojim se obuhvataju važna ekonomska i socijalna pitanja.

U odnosu na period za koji je donešen prethodni Strateški plan razvoja Prijestonice (2020-2024) usvojeni su: Višegodišnji Investicioni plan lokalne samouprave, Lokalni plan akcije za mlade, Lokalni Energetski plan, Lokalni plan zaštite životne sredine, kao i Program razvoja kulture Prijestonice Cetinje 2022 - 2026.

U planu je izrada Lokalnog plana zaštite životne sredine Prijestonice Cetinje za period 2025-2029. godine i Lokalnog akcionog plana biodiverziteta Prijestonice Cetinje za period 2025-2030. godina. U slučaju izmjena važećih zona na teritoriji Prijestonice Cetinje pristupilo bi se izmjeni odluke o akustičkom zoniranju sa kartom buke na teritoriji Prijestonice Cetinje.

4.6.5 Kapaciteti za korišćenje sredstava iz EU fondova

Obzirom da je Crna Gora zemlja kandidat za članstvo u Evropsku uniju, lokalne samouprave imaju mogućnost korišćenja sredstava iz Instrumenta za predpristupnu pomoć. Iskorišćenost dostupnih fondova u velikoj mjeri zavisi od kapaciteta lokalnih samouprava da pripreme i implementiraju projekte.

Trenutno, u Prijestonici Cetinje, radi jedan zaposleni na poslovima pripreme i sprovođenja projekata finansiranih iz dostupnih EU fondova. Neophodan je porast broja zaposlenih koji se bavi ovim poslovima, kako bi se podspješilo korišćenje EU fondova i kako bi se jačali kapaciteti lokalne uprave u ovom sektoru.

Svi zaposleni, koji rade na pripremi i sprovođenju EU projekata, prošli su obuke koje se tiču korišćenja IPA sredstava ali su kapaciteti za pripremu i sprovođenje EU projekata i dalje na srednjem nivou i potrebno je dalje zapošljavanje i usavršavanje novih službenika.

U prethodnom periodu Prijestonica Cetinje imala je mogućnost da koristi sredstva iz sljedećih fondova:

Prekograničnih programa saradnje:

- Albanija - Crna Gora (alokacija 2014-2020),
- INTERREG Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora (alokacija 2014 - 2020) i
- INTERREG Italija – Albanija – Crna Gora (2014 - 2020);

Transnacionalnih programa:

- INTERREG ADRION – program koji obuhvata sve zemlje iz područja Jadranskog mora,
- INTERREG EURO -MED - program koji obuhvata sve zemlje iz područja Mediterana
- DANUBE REGION – Zemlje Dunavske regije.

U prethodnih trinaest godina, Prijestonica Cetinje dobila 9 projekata finansiranih od strane Evropske unije i to:

- **„Unaprijeđenje kanalizacionog sistema Prijestonice Cetinje”**, koji se odnosio na nabavku specijalnog vozila za intervencije na kanalizacionoj mreži čijom realizacijom se otpočelo krajem 2011 godine. Vozilo je isporučeno Prijestonici Cetinje u aprilu 2013 godine, dok je kompletan projekat završen u oktobru iste godine. Vrijednost projekta iznosi 250.000 eura.
- **E2STORMED**. Pomenuti projekat je otpočeo sa realizacijom u januaru 2013. godine, a završen u septembru 2015. godine. Realizacijom ovog projekta Prijestonica Cetinje je dobila studiju „Poboljšanje energetske efikasnosti u ciklusu vodosnabdijevanja kroz upotrebu inovativnog sistema upravljanja u MED gradovima“. Ukupna vrijednost projekta iznosi 1.355.000 eura od čega Prijestonici Cetinje pripada 120.000 eura.
- **„Unaprijeđenje energetske efikasnosti kroz međuopštinsku upravljačku mrežu“**. U pomenutom projektu Prijestonica Cetinje je pored značajnih studija za energetske efikasnost, uradila i pilot projekat zamjene fasadne stolarije na zgradi „Zetke banovine“. Pomenuti projekat je otpočeo sa realizacijom u januaru 2014. godine, a završiće se krajem 2016. godine. Ukupna vrijednost projekta za sve opštine iznosi 700,000 eura. (Prijestonica Cetinje je za projekat iskoristila 220.000 eura)
- **WINE NETWORK** projekat je urađen sa turističkom organizacijom Prijestonice Cetinje u sklopu prekogranične saradnje Crna Gora – Hrvatska. Partner sa hrvatske strane je DUNEA – regionalna razvojna agencija dubrovačko – neretvanske županije. U sklopu ovog projekta Prijestonica Cetinje je realizovala pilot projekat „Vinska kuća“. Pomenuti projekat je otpočeo sa

realizacijom u martu 2013. godine, a završen je u martu 2015. godine. Ukupna vrijednost projekta iznosi oko 480.000 eura, dok je Prijestonici Cetinje pripalo 225.000 eura.

- Prijestonica Cetinje je u saradnji sa agencijom PROCON iz IPA sredstava obezbijedila realizaciju projekta odvajanja kanalizacionih i atmosferskih odvoda na teritoriji čitavog grada. Projekat je uspješno realizovan u prvoj polovini 2016. godine. Vrijednost projekta iznosi 4 miliona eura.
- Prijestonica Cetinje iz III komponente IPA fonda, obezbijedila 1,850.000 eura za sanaciju nesanitarnog odlagališta "Vrtjeljka" i to 85% sredstava iz IPA fonda dok je preostalih 15% sredstava obezbijedila Vlada Crne Gore kroz kapitalni fond. Predstoji ispunjavanje aplikacionog paketa, a nakon toga će uslijediti i sama realizacija pomenutog projekta.
- „**Making Migration Work for Development – Policy tools for strategic planning in SEE regions and cities – MMWD**“. Cilj projekta je da se unaprijede kapaciteti javnih uprava i lokalnih samouprava da predvide, razumiju i strateški reaguju na efekte aktuelnih demografskih promjena na održivi razvoj regiona i gradova Jugoistočne Evrope, sa fokusom na migracije i njihove efekte na ljudske resurse i tržište rada. Projekat je realizovan u oktobru 2014. godine, a vrijednost projekta iznosi 135.000 eura.
- **Adriatic Holistic Forest Fire Protection – HOLISTIC** u programu IPA ADRIATIC. Projekt HOLISTIC je imao za cilj smanjenje broja šumskih požara, zaštitu ljudi i okoline ali i posebno promovirati politike protivpožarne zaštite među ruralnim zajednicama i požarima sklonim područjima jadranskih regija. Ukupan budžet Projekta je 9.363.801,29 eura, od čega Prijestonici Cetinje pripada 564.158,03 eura.
- **OPEN TOURISM** – Projekat koji je trenutno u fazi implementacije i Prijestonica Cetinje učestvuje u njemu kao partner. Projekat se finansira iz programa INTERREG Italija – Albanija – Crna Gora. Prijestonici Cetinje iz projekta pripada 120.000 eura.
- **TRANSCPEARLYWARNING** projekat je imao je za cilj nabavku opreme i postavljanje platforme za brzo obavještanje za Službu zaštite i spašavanja Prijestonice Cetinje. Projekat je uspješno realizovan 28. februara 2023. godine. Vrijednost projekta je iznosila 88.000 eura. Program ADRION.
-
- Projekat **INER** finansiran iz prekograničnog programa Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2014 – 2020 imao je za cilj izradu tipologije zgrada i pet elaborata za javne objekte u Prijestonici Cetinje i zamjenu kompletne spoljašnje stolarije na zgradi Sportskog centra Cetinje. Projekat je uspješno realizovan 31. marta 2023. godine. Vrijednost projekta je iznosila 300.000 eura. Program Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2014 – 2020.
- **NO BORDERS FOR WORK** - Projektom se predviđa instalacija Podkast stanice, obučavanje minimum 30 osoba za rad kod lokalnih privrednika (od čega minimum 15 treba da bude zapošljeno do kraja projekta), davanje grantova start-up preduzećima u visini od 5.000,00 eura (uz maksimalni budžet za ovu aktivnost od 25.000,00 eura). Ukupan budžet za Prijestonicu Cetinje – 199.908,10 eura. Program Crna Gora – Albanija 2014 – 2020.
- **CETINJE WORKS** - planirana aktivnost za ovaj projekat je obučavanje minimum 30 osoba za rad kod lokalnih privrednika (od čega minimum 15 treba da bude zapošljeno do kraja projekta), da se revitalizuje Lokalno partnerstvo za zapošljavanje koje će činiti 10 predstavnika lokalnih institucija, NVO i privrednika kako bi u narednom periodu donosili mjere i dokumenta za lakše

zapošljavanje građana Prijestonice Cetinje. Ukupan budžet za Prijestonicu Cetinje – 86.310,75 eura. Program Akcioni plan za Crnu Goru za 2020.

- SMART LAND - Smart Land je projekat promoviše stvaranje uslova za bolju ruralnu mobilnost, stvaranje savršenog ekosistema tako što bi se izbalansirala urbana revolucija i teritorijalno unaprijeđenje. Program South Adriatic.
-
- LEC+ - LEC+ je projekat koji promoviše energetske efikasnost i stvaranje lokalnih energetskih zajednica. Program South Adriatic.
-
- HERIT ADAPT - Projektom se predviđa skeniranje Žabljaka Crnojevića i stvaranje modela za potrebe njegove sanacije, i vraćanja u prvobitno stanje ukoliko dođe do oštećenja na tvrđavi. Očekujemo da će se sve završiti do februara 2024. godine i da će odmah nakon usaglašavanja svih stavki projekat početi do kraja prvog kvartala. Ukupna vrijednost ovog projekta je 240.000 eura. Program EURO Med.
-
- NATURED – Projekat se tiče zaštite životne sredine i uticaj klimatskih promjena na urbane cjeline.
- Ukupan budžet za Prijestonicu Cetinje iznosi 110.000 eura - Program ADRION.
-
- BE ALERT- Projekat se tiče civilne zaštite i unaprijeđenja rada vatrogasne službe. Ukupan budžet Prijestonice Cetinje iznosi 120.000 eura. Program ADRION.
-
- REVERS – Projektom je predviđena nabavka pametnih klupa i planinarskih putokaza i info tabli. Ukupan budžet Prijestonice Cetinje iznosi 315.000 eura. Program Hrvatska - Bosna i Hercegovina - Crna Gora 2021 - 2027.

Projekti finansirani od strane drugih internacionalnih organizacija:

- Prijestonica Cetinje je pripremom neophodne dokumentacije u okviru konkursa, u kojem su učestvovala sve opštine u Crnoj Gori, a koji je objavila njemačka kompanija GIZ, dobila izradu studije izvodljivosti energetske efikasnosti javne rasvjete. Vrijednost izrade pomenute studije iznosi 50.000 eura. Projekat je završen u martu 2013. godine.
- U Avgustu 2012. godine Prijestonica Cetinje je pripremila aplikaciju za fond ambasade kraljevine Japana u kojoj je zatražila sredstva za nabavku mobilne radionice koja će se koristiti za intervencije na vodovodnoj mreži. Projekat je realizovan u martu 2013. godine. Prijekat je odobren, a vrijednost investicije iznosi 89.000 eura.
- Prijestonica Cetinje je pripremila svu neophodnu dokumentaciju za Vladu NR Kine, i na osnovu nje u junu 2012. godine obezbijedila donaciju u vrijednosti od 3.600.000 eura kako bi se zamijenila postojeća, dotrajala javna rasvjeta sa Solarnom javnom rasvjetom. Pomenuti projekat je realizovan u decembru 2015. godine.
- UNDP – Projekat Unaprijeđenje turističke mobilnosti Prijestonice Cetinje. Nabavka dva električna vozila za potrebe Turističke organizacije. Vrijednost projekta 88.000 eura
- UNDP – Projekat Green Jobs, projekat kojim se izradila kompletna dokumentacija i pravilnici za Centar za lokalni ekonomski razvoj i EU fondovr (današnja Agencija za razvoj i podršku poslovanju), kao i angažovanje eksternih mentora za pomoć novim i postojećim biznisima u

spvođenju mjera zelenih biznisa. U 2020. godini je pomognuto 247 fizičkih i pravnih lica od čega 164 iz Prijestonice Cetinje a 83 iz cijele Crne Gore. Vrijednost projekta 100.000 eura.

Ključne potrebe za jačanje apsorpcionih kapaciteta u Prijestonici Cetinje prepoznate su u: boljoj saradnji sa evropskim partnerima, boljoj međuopštinskoj saradnji, dostupnijim i boljom pripremom i sprovođenjem projekata.

Kada su u pitanju specifične vještine pripreme i sprovođenja projekata finansiranih iz EU fondova postoji potreba za jačanjem sljedećih sektora u Prijestonici:

- priprema projektne dokumentacije (npr. Glavnog i idejnog projekta, studije izvodljivosti, elaborata itd.)

Ovo je neophodno kako bi se lokalna samouprava pripremila za sprovođenje i prijavu projekata za strukturne fondove koji će nam biti dostupni nakon ulaska u Evropsku uniju. Naime, lokalne samouprave koje na vrijeme sprema kompletnu dokumentaciju imaće prednost prilikom evaluacije projekata jer će biti u mogućnosti da odmah uđu u proces implementacije.

Zbog ovih mogućnosti, u lokalnoj samoupravi je neophodno formiranje stručnog tima koji bi se bavio samo pripremom dokumentacije i sprovođenjem projekata. Na taj način bi se omogućila što bolja apsorpcija svih sredstava koje nudi Evropska unija ali i druge internacionalne organizacije.

4.6.6 Budžet

U periodu od 2021 - 2023. godine Budžet Prijestonice Cetinje bilježi značajan porast od 27,28% (2022/2021), odnosno 34,45% (2023/2021). Za navedeni period u kapitalne izdatke ukupno je usmjereno 678.226 €. Najviše sredstava je opredijeljeno 2023. godine. Od 2018. godine za finansiranje kapitalnih izdataka sredstva se opredjeljuju Zakonom o budžetu Crne Gore za godinu za koju se budžet donosi, shodno Zakonu o Prijestonici.

Tabela 31. Realizovani budžet Prijestonice

Godina	2021.g.	2022.g.	2023.g.
Operativni	7.369.955	9.284.552	9.707.936
Kapitalni	105.531	230.138	342.557
UKUPNO:	7.475.486	9.514.690	10.050.493

Tabela 32. Planirani budžet Prijestonice

Godina	2021.g.	2022.g.	2023.g.
Operativni	6.944.550	10.056.005	10.013.250
Kapitalni	325.450	363.995	386.750
UKUPNO:	7.270.000	10.420.000	10.400.000

Za potrebe razvoja Prijestonice, u budžetu Crne Gore obezbjeđuju se sredstva u iznosu od 1% projektovane vrijednosti tekućeg budžeta za svaku fiskalnu godinu, što je određeno Zakonom o Prijestonici („Službeni list Crne Gore“, br. 51/17).

Sredstvima u visini od 0,6% projektovane vrijednosti tekućeg budžeta Crne Gore finansiraju se:

- ✓ projekti koji doprinose otvaranju novih radnih mjesta;
- ✓ razvojni projekti;
- ✓ infrastrukturni projekti;
- ✓ projekti na očuvanju kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa;
- ✓ projekti za valorizaciju turističkih potencijala;
- ✓ projekti od javnog interesa koji se realizuju po modelu javno-privatnog partnerstva ili drugog oblika partnerstva;
- ✓ ostali projekti od značaja za razvoj Prijestonice.

Sredstva se planiraju kapitalnim budžetom u okviru godišnjeg Zakona o Budžetu Crne Gore kod potrošačkih jedinica zaduženih za realizaciju Kapitalnog budžeta.

Ako procijenjeni iznos kandidovanih projekata za Kapitalni budžet, koji ispunjavaju uslove shodno aktu o izradi Kapitalnog budžeta, ne dostiže projektovani iznos od 0,6% tekućeg budžeta, godišnjim zakonom o Budžetu Crne Gore može se planirati i manji iznos sredstava.

Sredstva, u visini od 0,4% projektovane vrijednosti tekućeg Budžeta Crne Gore planiraju se godišnjim Zakonom o Budžetu Crne Gore na izdatku transfera opštinama kod organa državne uprave nadležnog za poslove finansija, i opredjeljuju se Prijestonici za finansiranje izdataka za vršenje zakonom utvrđenih nadležnosti.

5 SWOT Analiza

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - Povoljan saobraćajno – geografski položaj između Glavnog grada i crnogorskog primorja - Bogato kulturno, istorijsko i duhovno naslijeđe - Ujednačena polna struktura stanovništva - Postojanje primarne i sekundarne zdravstvene zaštite - Postojanje svih nivoa obrazovanja, posebno visokoškolskih ustanova - Značajan broj sportskih organizacija - Postojanje privrednih zona koje su infrastrukturno opremljene - Postojanje mineralnih sirovina - Blizina tržišta za razvoj turizma (primorje) - Razvijen izletnički i tranzitni turizam - Postoje kapaciteti za proizvodnju tradicionalnih i prepoznatljivih poljoprivrednih proizvoda - Postojanje Inovativno-poslovnog centra i zona za greenfield i brownfield investicije - Razvijena prerađivačka djelatnost - Povezanost Prijestonice magistralnim, regionalnim i lokalnim putevima - Kvalitetan prenos električne energije - Razvijeni javni telekomunikacioni sistemi - Podsticaji za mala i srednja preduzeća - Posebni podsticaji za velike investicije koje su od značaja za Prijestonicu Cetinje - Zadovoljavajući kvalitet voda, zemljišta i vazduha - Bogat biodiverzitet (veliki broj edemičnih, reliktnih vrsta) 	<ul style="list-style-type: none"> - Manji broj stanovnika - Migracija na relaciji selo-grad - Negativan prirodni priraštaj i starenje stanovništva - Zastarjelost medicinske opreme zdravstvenih ustanova - Veliki broj korisnika socijalne pomoći/problem siromaštva - Neadekvatni sportski objekti - Slaba infastruktura škola i nedostatak adekvatnih sala za fizičku kulturu - Mali smještajni kapaciteti doma za učenike i studente - Prevoz studenata i đaka nije adekvatno organizovan i ne postoji javni prevoz za građane - Visoka stopa nezaposlenosti, porast dugoročno nezaposlenih lica i nepovoljna starosna struktura nezaposlenih lica - Mali broj zanatskih radnji - Niska produktivnost i opremljenost poljoprivredne proizvodnje - Nedovoljno razvijen preduzetnički duh - Komunalna infrastruktura (vodovodni sistem, kanalizacioni sistem itd.) - Loša seoska infrastruktura (elektro snabdijevanje, vodosnabdjevanje, itd.) - Loša putna infrastruktura - Neadekvatna saobraćajna mreža (nedostatak parking mjesta, neadekvatno regulisan saobraćaj) - Neadekvatan jezerski saobraćaj - Neadekvatno rješavanje problema otpadnih voda - Veliki broj divljih deponija

<ul style="list-style-type: none"> - NP „Lovćen“, NP „Skadarsko jezero“ i rezervati prirode - Bogatstvo kraških fenomena (kraška polja, jame, pećine itd.) - Park "13. jul" i "Njegošev" park - spomenici prirode - Adekvatna organizacija unutar lokalne uprave - Postojanje sektora za EU fondove i lokalni ekonomski razvoj kao specijalne službe - Povoljan geografski položaj - Atraktivnost i očuvanost prirodne, materijalne i nematerijalne baštine - Dobro očuvana i razvijena kulturna ponuda - Dobra saobraćajna povezanost - Bogatstvo tradicionalne gastronomije - Otvorenost lokalne zajednice prema razvoju - Gostoljubivost stanovništva - Blizina Nacionalnih parkova i drugih zaštićenih područja - Sigurna destinacija - Postojanje Lokalnog plana upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom Prijestonice; - Riješen problem odlaganja miješanog komunalnog otpada sakupljenog sa teritorije Prijestonice, koji se odlaže na sanitarnoj deponiji "Liavde" u Podgorici; - Reciklabilni potencijal pojedinih frakcija (vrsta) miješanog komunalnog otpada (papir i karton, PET i plastična ambalaža, staklo, razne vrste metala, i dr. 	<ul style="list-style-type: none"> - Neadekvatan sistem zaštite zaštićenih područja - Loše stanje parkova i zelenih površina - Veliki broj zapošljenih - Nedostatak kvalifikovanog kadra - Slabo poznavanje stranih jezika i rada na računaru - Nedostatak stručne radne snage - Nezadovoljavajuća struktura smještajnih kapaciteta - Nedostatak komunalne infrastrukture vezane za turizam - Loši seoski putevi - Neadekvatna iskorišćenost pojedinih lokacija - Nedovoljno korišćenje novih tehnologija - Nedostatak dobre marketinške kampanje i brendiranja grada - Premalo parking mjesta - Neplaćanje boravišne takse - Neizgrađeno reciklažno dvorište u kojem bi se privremeno skladištile pojedine vrste komunalnog otpada koje nastaju u domaćinstvima (neopasni i opasni); - Degradirani prostori (narušen vizuelni izgled istih) usljed neadekvatnog odlaganja otpada i postojanje tkzv. divljih deponija na kojima se nezakonito odlaže otpad; - Nedostatak preciznih podataka o količinama reciklabilnih frakcija (vrsta) otpada koje nastaju na teritoriji Prijestonice, usljed neuspostavljenog sistema selektivnog (odvojenog) sakupljanja istih-primarna reciklaža.
--	--

ŠANSE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> - Stimulacija nataliteta - Prekvalifikacija radne snage - Poboľšani uslovi zdravstvene zaštite - Prepoznat kulturno obrazovni centar u regionu - Zainteresovanost investitora za privredne zone - Tražnja za tradicionalnim lokalnim proizvodima - Brojne državne institucije kulture - Novi trendovi razvoja organske proizvodnje - Mogućnosti za finansiranje kroz IPARD projekat i Investiciono razvojni fond (IRF) - Razvoj MSP - Razvoj klastera - Finansiranje izgradnje i unaprijeđenja infrastrukture putem dostupnih EU fondova - Privatno javno partnerstvo - Zakon o Prijestonici Cetinje - Valorizacija nacionalnih parkova - Zainteresovanost za istraživanje speleoloških sistema - Obnovljivi izvori energije (vjetar, biomasa, sunce) - Unaprijeđenje upravljanja zaštićenim područjima - Korišćenje mjera energetske efikanosti - Obuke za EU fondove, Biznis planove, obuke za sertifikovane mentore i trenere za biznis itd. - Bogatstvo kulturnih i međunarodnih manifestacija - Valorizacija poljoprivredne proizvodnje i stočarstva u turizmu 	<ul style="list-style-type: none"> - Odlazak kadra u druge gradove - Migracije stanovništva - Pad investicione aktivnosti - Globalna konkurencija - Ekonomska kriza, nedostatak finansijskih sredstava - Nezainteresovanost stanovništva za privatni biznis - Slaba zainteresovanost investitora za ulaganje u infrastrukturu - Svi oblici zagađenja životne sredine - Devastacija prostora zbog neplanske i nelegalne gradnje - Slaba zainteresovanost za ulaganje u obnovljive izvore energije - Svijest stanovništva, državnih institucija i privrednika o značaju uvođenja mjera energetske efikasnosti i zaštite životn sredine - Elementarne nepogode - Antropogeni uticaj na životnu sredinu - Dalja depopulacija i odlazak najkvalitetnijeg kadra - Vremenski i klimatski uslovi - Emigracija stanovništva zbog nezaposlenosti - Nekontrolisano odlaganje otpada - Zagađivanje vodenih površina - Svjetska ekonomska kriza - Pojava epidemija - Ekološke katastrofe - Mogućnost novih sukoba, ratova i političke nestabilnosti - Sporost u promjeni navika u odlaganju komunalnog otpada nastalog u sektoru domaćinstava i sektoru pravnih lica;

<ul style="list-style-type: none"> - Razvoj kamping i kamper turizma - Unaprijeđenje strukture smještajnih sadržaja - Razvoj autohtonih proizvoda - Davanje dodatne vrijednosti proizvodima kroz eko – certifikate - Korišćenje obnovljivih izvora energije (pametne klupe, Interaktivne table i sl.) - Razvoj vjerskog turizma - Razvoj različitih turističkih grana (cikloturizam, biciklizam, sportski turizam, organizacija sajмова avanturistički turizam isl.) - Uvođenje sistema selektivnog sakupljanja komunalnog otpada u sektoru domaćinstava i sektoru pravnih lica-primarna reciklaža; - Ostvarivanje prihoda od prodaje selektivno sakupljenih reciklabilnih frakcija komunalnog otpada, na tržištu sekundarnih sirovina; - Sanacija neuređenih smetlišta (tkzv. divljih deponija); - Mogućnost novog zapošljavanja u okviru DOO "Komunalno" Cetinje na poslovima sakupljanja primarno selektovanog komunalnog otpada, i njegove dodatne selekcije; - Korišćenje EU i ostalih dostupnih fondova, u cilju nabavke opreme namijenjene selektivnom (odvojenom) sakupljanju reciklabilnih frakcija komunalnog otpada	<ul style="list-style-type: none"> - Kašnjenje u izgradnji nedostajuće infrastrukture za upravljanje otpadom; Opterećenost prostora nelegalno odloženim otpadom-smetlištima; - Nedovoljno razvijena javna svijest o potrebi pravilnog postupanja sa otpadom;
---	---

6 OPŠTI CILJ RAZVOJA PRIJESTONICE CETINJE

Opšti cilj razvoja Prijestonice Cetinje je unaprijeđenje socio - ekonomskog ambijenta, očuvanje kulturne baštine i stvaranje efikasnije i otvorenije lokalne samouprave za bolji razvoj i napredovanje grada i spijječavanje dalje depopulacije stanovništva.

7 SPECIFIČNI STRATEŠKI CILJEVI SA PRIORITETIMA

<u>Specifični cilj 1</u>	<u>Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga</u>
	<p>Indikatori za praćenje ostvarenosti cilja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Unaprijeđeno vodosnabdijevanje grada za 10% - Rekonstruisano i adaptirano gradskih, lokalnih i nekategorisanih puteva: min 30 km - Unaprijeđeni i izgrađeni novi sportski kapaciteti: 2 nova sportska objekta - Unaprijeđeni uslovi studiranja: Izgrađenna ulica kroz studentski kompleks, nastavak radova na univerzitetskim objektima
Prioritet 1.1.	Unapređenje i razvoj komunalne infrastrukture
	<i>Projekat 1.1.1. :Vodosnabdijevanje grada - izgradnja i rekonstrukcija vodovodne mreže</i>
Prioritet 1.2.	Unapređenje saobraćajne infrastrukture
	<i>Projekat 1.2.1: Rekonstrukcija Vučedolske ulice</i>
Prioritet 1.3.	<i>Unapređenje i razvoj sportske infrastrukture</i>
	<i>Projekat 1.3.1: Izgradnja sportskog objekta – hale</i>
	<i>Projekat 1.3.2: Rekonstrukcija Osnovne škole “Lovčenski partizanski odred” - dogradnja sportske sale</i>
Prioritet 1.4.	Izgradnja - rekonstrukcija objekata od opšteg interesa
	<i>Projekat 1.4.1: Izgradnja doma za stare</i>
	<i>Projekat 1.4.2: Izgradnja bolničkog objekta u okviru kompleksa Opšte bolnice JZU “Danilo P”</i>
	<i>Projekat 1.4.3: Izgradnja Studentskog doma u okviru Univerzitetskog kompleksa</i>
<u>Specifični cilj 2</u>	<u>Valorizacija i održivost kulturno- istorijskih potencijala</u>
	<p>Indikatori za praćenje ostvarenosti cilja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izgrađena i adaptiran jedan kulturni objekat
Prioritet 2.1.	Stvaranje uslova za unapređenje kulturnog života
	<i>Projekat 2.1.1: Izgradnja multimedijalne sale</i>
<u>Specifični cilj 3</u>	<u>Unapređenje turističke ponude grada</u>
	<p>Indikatori za praćenje ostvarenosti cilja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Unaprijeđeni smještajni kapaciteti za 15% na teritoriji Prijestonice Cetinje - Unaprijeđena turistička ponuda Prijestonice Cetinje
Prioritet 3.1.	Izgradnja i održavanje turističke infrastrukture
	<i>Projekat 3.1.1: Izgradnja II faze žičare Kotor – Lovćen (Ivanova Korita) - Cetinje</i>
	<i>Projekat 3.1.2: Izgradnja (obnova) Grand hotela Lokanda, izgradnja podzemne garaže sa II etaže i parterno uređenje Trga Umjetnika</i>

<u>Specifični cilj 4</u>	<i>Zaštita i očuvanje životne sredine i održivo upravljanje prirodnim resursima</i>
	Indikatori za praćenje ostvarenosti cilja: <ul style="list-style-type: none"> - Rekonstruisani parkovi i zelene površine u gradu - Instalirano solarnih panela u kapacitetu od min 30 kWh - Izgrađena nova kotlarnica za vatrogasni dom - Zamijenjena spoljašnja stolarija na objektu Sportskog centra
Prioritet 4.1.	<i>Unapređenje upravljanja zaštićenim područjima</i>
	<i>Projekat 4.1.1: Rekonstrukcija parkova „13. Jul“ i „Njegošev park“</i>
Prioritet 4.2.	<i>Podsticanje korišćenja obnovljivih izvora energije i mjera energetske efikasnosti</i>
	<i>Projekat 4.2.1: Izgradnja solarne elektrane</i>

8 PROJEKTI

Strategija razvoja sadrži više razvojnih i drugih projekata, koji su prepoznati kao unapređenje životnog standarda i razvoja Prijestonice Cetinje.

Slijedi pregled predloženih projekata sa više informacija uključujući: kratak opis projekta, predložene aktivnosti, očekivane rezultate i indikatore, partnere i okvirni budžet, ukoliko je moguće napraviti procjenu.

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.1.	Rekonstrukcija vodovodne mreže u Cetinju	
Projekat 1.1.1.	Izgradnja/rekonstrukcija vodovodne infstrukture	
Opis projekta	Izvođenje radova na poboljšanju vodosnabdijevanja grada. Izgradnja primarne i sekundarne mreže i pumpnih postrojenja i pratećih vodovodnih objekata	
Namjena i cilj projekta	Poboljšanje vodosnabdijevanje grada i smanjenje gubitaka na vodovodnoj distributivnoj mreži	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Obezbeđivanje redovnog vodosnabdijevanja grada	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Kapitalni budžet Crne Gore; Grant sredstva Zapadnoevropski investicioni okvir (WBIF); Evropska investiciona banka (EIB)	12.950.000,00 €
	Zakon o Prijestonici	2.500.000 €
	WBIF	9.000.000,00 €
	EIB	1.450.000,00 €
	Ukupno:	2.500.000 €

Ciljne grupe/korisnici	Prijestonica Cetinje
Period sprovođenja	5 god.
Monitoring i evaluacija	Ministarstvo finansija; Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera; Uprava za kapitalne projekte, Prijestonica Cetinje, Nadzor

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.2.	Unapređenje saobraćajne infrastrukture	
Projekat 1.2.1.	Rekonstrukcija Vučedolske ulice, kanalisanje i odvođenje poplavnih, atmosferskih i fekalnih voda od glavnog ponora do tunela Belveder, sa sanacijom glavnog ponora; izgradnja hidrotehničkog tunela i Sistema za prečišćavanje otpadnih voda	
Opis projekta	Izvođenje radova u tri faze: <ul style="list-style-type: none"> - Rekonstrukcija Vučedolske ulice, kanalisanje i odvođenje poplavnih, atmosferskih i fekalnih voda od glavnog ponora do tunela Belveder; - Izgradnja hidrotehničkog tunela Belveder; - Izgradnja sistema za prečišćavanje otpadnih voda 	
Namjena i cilj projekta	Odvođenje atmosferskih i fekalnih voda od glavnog ponora do tunela Belveder sa sanacijom glavnog ponora kao i prihvatanje poplavnih voda iz cetinjskog polja	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Tretman otpadnih voda i prihvatanje poplavnih voda iz cetinjskog polja	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Kapitalni budžet Crne Gore; Grant sredstva Zapadnoevropski investicioni okvir (WBIF); Evropska investiciona banka (EIB)	
	Zakon o Prijestonici	2.000.000 €

	WBIF	4.000.000 €
	EIB	1.500.000 €
	Ukupno:	7.500.000 €
Ciljne grupe/korisnici	građani Prijestonice, domaći i strani turisti	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Uprava za kapitalne projekte, Prijestonica Cetinje, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.3.	Unapređenje i razvoj sportske infrastrukture	
Projekat 1.3.1	Izgradnja sportskog objekta – hale	
Opis projekta	Izgradnja novog sportskog objekta koji će ispunjavati evropske standarde za organizaciju međunarodnih dvoranskih takmičenja	
Namjena i cilj projekta	Unapređenj sportske infrastrukture grada i razvoj sportskog turizma	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Unapređenje i razvoj sportske infrastrukture i unapređenje sportskog turizma	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Kapitalni budžet Crne Gore	
	Zakon o Prijestonici	18.640.268,73 €
	Ukupno:	18.640.268.73 €

Ciljne grupe/korisnici	Sportisti, sportski radnici, domaći i strani turisti
Period sprovođenja	5 god.
Monitoring i evaluacija	Uprava za kapitalne projekte, Prijestonica Cetinje, Nadzor

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.3.	Unapređenje i razvoj sportske infrastrukture	
Projekat 1.3.2.	Rekonstrukcija Osnovne škole “Lovćenski partizanski odred” - dogradnja sportske sale	
Opis projekta	Izvođenje radova na dogradnji sportske sale za Osnovnu školu „Lovćenski partizanski odred“	
Namjena i cilj projekta	Dogradnja objekta škole za potrebe stvaranja adekvatnih uslova za fizičko vaspitanje	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Poboljšanje uslova obrazovanja	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Izvještaj nadzornog organa da je objekat podoban za upotrebu/upotrebna dozvola i dozvola za rad nadležnog Organa - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Uprava za kapitalne projekte	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Kapitalni budžet Crne Gore	
	Ministarstvo prosvjete	1.500.000 €
	Ukupno:	1.500.000 €
Ciljne grupe/korisnici	600 učenika osnovne škole	

Period sprovođenja	2 god.
Monitoring i evaluacija	Uprava za kapitalne projekte, Ministarstvo prosvjete

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.4.	Izgradnja- rekonstrukcija objekata od opšteg interesa	
Projekat 1.4.1.	Izgradnja doma za stare	
Opis projekta	Pribavljanje potrebne dokumentacije, izrada studije opravdanosti i izgradnja doma za stare po izabranom modelu	
Namjena i cilj projekta	Izgradnja objekata za potrebe zbrinjavanja starih lica u stanju socijalne potrebe	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Izrada studije opravdanosti i izbor modela finansiranja projekta - Izrada tehničke dokumentacije u skladu sa izabranim modelom finansiranja i važećim propisima - Izbor izvođača i nadzora u skladu sa izabranim modelom finansiranja i važećim propisima - Izvođenje radova u skladu sa odabranim modelom finansiranja projekta - 	
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> - Pобољшanje kapaciteta i uslova u okviru ostvarivanja bolje socijalne zaštite građana Prijestonice Cetinje i šire 	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Izjava nadzornog organa da je objekat podoban za upotrebu/upotreban dozvola i dozvola za rad nadležnog Organa - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Uprava za kapitalne projekte	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Kapitalni budžet Crne Gore	
	Priestonica Cetinje	3.000.000 €
	Ukupno:	3.000.000 €
Ciljne grupe/korisnici	Lica starije životne dobi u stanju socijalne potrebe	
Period sprovođenja	3 god.	
Monitoring i evaluacija	Uprava za kapitalne projekte, Priestonica Cetinje, Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.4.	Izgradnja- rekonstrukcija objekata od opšteg interesa	
Projekat 1.4.2.	Izgradnja bolničkog objekta u okviru kompleksa Opšte bolnice JZU “Danilo I”	
Opis projekta	Izgradnja objekta u okviru kompleksa na mjestu stare Dječije bolnice	
Namjena i cilj projekta	Izgradnja objekata za potrebe Opšte bolnice JZU “Danilo I”	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Poboljšanje uslova zdravstvene zaštite	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Izvještaj nadzornog organa da je objekat podoban za upotrebu/upotrebna dozvola i dozvola za rad nadležnog Organa - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Uprava za kapitalne projekte	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Kapitalni budžet Crne Gore	
	Ministarstvo zdravlja	4.000.000 €
	Ukupno:	4.000.000 €
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice Cetinje i drugih opština koji ostvaruju sekundarnu zdravstvenu zaštitu u Opštoj bolnici “Danilo I”	
Period sprovođenja	3 god.	
Monitoring i evaluacija	Uprava za kapitalne projekte, Ministarstvo zdravlja	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.4.	Izgradnja- rekonstrukcija objekata od opšteg interesa	
Projekat 1.4.3.	Izgradnja Studentskog doma u okviru Univerzitetskog kompleksa	
Opis projekta	Nastavak projektovanja i izvođenja radova na izgradnji objekata u okviru kompleksa	
Namjena i cilj projekta	Izgradnja objekata u okviru Univerzitetskog kompleksa	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Idejno rješenje - Sprovođenje javnog konkursa za izradu konkursnog rješenja - Sprovođenje tenderske procedure, odabir projektanta i revidenta na izradi tehničke dokumentacije - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Poboljšanje uslova i povećanje kapaciteta za studente i đake u Prijestonici Cetinje	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Izjava nadzornog organa da je objekat podoban za upotrebu/upotrebna dozvola i dozvola za rad nadležnog Organa - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Uprava za kapitalne projekte	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Kapitalni budžet Crne Gore	
	Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	3.000.000 €
	Ukupno:	3.000.000 €
Ciljne grupe/korisnici	Fakulteti i srednja likovna škola	
Period sprovođenja	3 godine	
Monitoring i evaluacija	Uprava za kapitalne projekte, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	

Specifični cilj 2	Valorizacija i održivost kulturno-istorijskih potencijala	
Prioritet 2.2.	Stvaranje uslova za unapređenje kulturnog života	
Projekat 1.2.1.	Izgradnja novog multimedijalnog centra	
Opis projekta	Izrada glavnog projekta izgradnje novog multimedijalnog centra; izvođenje radova	
Namjena i cilj projekta	Unapređenje kulturnog ambijenta u Prijestonici Cetinje	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Izrada idejnog rješenja - Sprovođenje tenderske procedure za izbor projektanta i revidenta - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Stvaranje uslova za unapređenje kulturog života u Prijestonici kroz unapređenje postojećih i obezbjeđivanje novih kulturnih sadržaja	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Kapitalni budžet Crne Gore	
	Zakon o Prijestonici	2.500.000 €
	Ukupno:	2.500.000 €
Ciljne grupe/korisnici	Ustanove iz oblasti kulture	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Uprava za kapitalne projekte, Prijestonica Cetinje, Nadzor	

Specifični cilj 3	Unaprijeđenje turističke ponude grada	
Prioritet 3.1.	Izgradnja i održavanje turističke infrastrukture	
Projekat 3.1.1.	Izgradnja II faze žičare Kotor – Lovćen (Ivanova Korita) - Cetinje	
Opis projekta	Nastavak izvođenja radova na izgradnji objekata za dionicu Kuk – Ivanova Korita i dionici Ivanova Korita - Cetinje	
Namjena i cilj projekta	Izgradnja turističke infrastrukture i unaprijeđenje turističke ponude grada	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure, odabir projektanta i revidenta na izradi tehničke dokumentacije - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Poboljšanje turističke infrastrukture	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola 	
Odgovorna strana	Uprava za kapitalne projekte	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Kapitalni budžet Crne Gore	
	Uprava za kapitalne projekte	60.000.000 €
	Ukupno:	60.000.000 €
Ciljne grupe/korisnici	Domaći i strani turisti	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Uprava za kapitalne projekte, Prijestonica Cetinje, Nadzor	

Specifični cilj 3	Unaprijeđenje turističke ponude grada	
Prioritet 3.1.	Izgradnja i održavanje turističke infrastrukture	
Projekat 3.1.2.	Izgradnja (obnova) Grand hotela Lokanda, izgradnja podzemne garaže sa II etaže i parterno uređenje Trga Umjetnika	
Opis projekta	Obnova zaštićenog kulturnog dobra hotel Lokanda koja uključuje izradnju parking garaže i uređenje Trga Umjetnika	
Namjena i cilj projekta	Obnova zaštićenog kulturnog dobra, unapređenje ugostiteljske djelatnosti, unapređenje turističke infrastrukture, unapređenje stacioniranog saobraćaja, otvaranje novih radnih mjesta	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure, odabir projektanta i revidenta na izradi tehničke dokumentacije - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Obnova zaštićenog kulturnog dobra, unapređenje turističke infrastrukture	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Kapitalni budžet Crne Gore – Zakon o Prijestonici	
	Prijestonica Cetinje – sredstva iz kapitalnog budžeta Crne Gore shodno Zakonu o Prijestonici	15.000.000 €
	Ukupno:	15.000.000 €
Ciljne grupe/korisnici	Domaći i strani turisti	
Period sprovođenja	3 god.	
Monitoring i evaluacija	Uprava za kapitalne projekte, Prijestonica Cetinje, Nadzor	

Specifični cilj 4	Zaštita i očuvanje životne sredine i održivo upravljanje prirodnim resursima	
Prioritet 4.1.	Unapređenje upravljanja zaštićenim područjima	
Projekat 4.1.1.	Rekonstrukcija parkova „13. Jul“ i „Njegošev park“	
Opis projekta	Rekonstrukcija gradskih parkova	
Namjena i cilj projekta	Očuvati i unaprijediti prirodnu i izgrađenu sredinu, istorijski pejzaž i biodiverzitet parkova	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Obnova i zaštita lokalnog objekta od opšteg interesa	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Kapitalni budžet Crne Gore	
	Zakon o Prijestonici	2.500.000 €
	Ukupno:	2.500.000 €
Ciljne grupe/korisnici	građani Prijestonice, domaći i strani turisti	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Uprava za kapitalne projekte, Prijestonica Cetinje, Nadzor	

Specifični cilj 4	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 4.2.	Podsticanje korišćenja obnovljivih izvora energije i mjera energetske efikasnosti	
Projekat 4.2.1.	Izgradnja solarne elektrane	
Opis projekta	Unapređenje sistema vodosnabdijevanja grada kroz izgradnju Solarne elektrane KO Građani - Cetinje	
Namjena i cilj projekta	Obezbeđivanje održivog sistema vodosnabdijevanja grada kroz uštedu troškova električne energije potrebne za proizvodnju vode	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure za izbor projektanta za izradu glavnog projekta i revidenta - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Obezbeđivanje održivog Sistema vodosnabdijevanja	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Kapitalni budžet Crne Gore; Grant sredstva Zapadnoevropski investicioni okvir (WBIF); Evropska investiciona banka (EIB)	2.500.000 €
	Zakon o Prijestonici	1.500.000 €
	WBIF	500.000 €
	EIB	500.000 €
	Ukupno:	2.500.000 €
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice	
Period sprovođenja	3 god.	
Monitoring i evaluacija	Uprava za kapitalne projekte, Prijestonica Cetinje, Nadzor	

9 AKCIONI PLAN SPROVOĐENJA SPR ZA 2025. godinu

NAZIV PROJEKTA	Očekivani efekti	Vremenski okvir	Nosilac projekta i odgovorna lica	Ostali učesnici u sprovođenju projekta	Ukupna potrebna sredstva u 2025.godini	Učešće budžeta opštine	Učešće budžeta na osnovu Zakona o Prijestonici	Ostali izvori fin.
1.1.2.Izrada tehničke dokumentacije za uređenje gradskih ulica, naselja i nedostajuće infrastrukture grada	-Stvaranje uslova za realizaciju planiranih projekata - Pribavljanje UTU -Izrada projektnih zadataka - Odabir projektanta i revidenta za izradu svih vrsta projekata	Godinu dana (projekat koji će se u kontinuitetu realizovati svake godine)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	210,000.00	10,000.00	200,000.00	/
1.2.1.Rekonstrukcija vodovodne mreže	-poboljšanje vodosnabdijevanja grada, -unapređenje i razvoj javne infrastrukture i usluga	Godinu dana (višegodišnji projekat)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	DOO“Vodovoda i kanalizacije” Cetinje	2,000,000.00	0,00	/	-Evropska investiciona banka (1.000.000,00) -WBIF GRANT (2.000.000,00)
1.2.2.Izgradnja sistema za prečišćavanje otpadnih voda	- izgradnja nedostajuće infrastrukture u cilju rješavanja problema odvođenja i tretmana otpadnih voda grada i sanacija postojećeg ponora	Višegodišnji projekat	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	DOO“Vodovoda i kanalizacije” Cetinje	50,000,00	/	50,000,00	
1.2.3.Izgradnja vodovodnog sistema u ruralnom području	- Izvođenje radova na primarnom i sekundarnom cjevovodu - Poboljšanje vodosnabdijevanja ruralnog područja	Višegodišnji projekat	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	DOO“Vodovoda i kanalizacije” Cetinje	200,000,00	25,000,00	125,000,00	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (50.000,00)

1.3.1.Unapređenje gradskih, lokalnih i nekategorisanih puteva	-Unapređenje saobraćajne infrastrukture gradskog i ruralnog područja Prijestonice Cetinje	Godinu dana (projekat koji će se u kontinuitetu realizovati svake godine)	-Prijestonica Cetinje - Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	-Sekretar sekretarijata za komunalne djelatnosti	710,000.00	10,000,00	700,000.00	/
1.3.2.Rekonstrukcija dijela Vučedolske ulice, kanalisanje i odvođenje poplavnih, atmosferskih i fekalnih voda od glavnog ponora do tunela Belveder	- odvođenje poplavnih, atmosferskih i fekalnih voda od glavnog ponora u Donjem polju do tunela Belveder, sa sanacijom Glavnog ponora i prihvatanje poplavnih voda iz cetinjskog polja	2025-2027	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Sekretarijat za investicije i održivi razvoj		700,000.00	/	700,000.00	/
1.3.3.Infrastrukturno i hortikulturno uređenje naselja	-izvođenje radova na obnovi infrastrukture naselja i hortikulturnom zređenju	2025 - 2028	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	155,000.00	5,000,00	150,000.00	/
1.3.4.Rekonstrukcija ulice Nikole Lekića	-unapređenje saobraćajne infrastrukture -kvalitetnija saobraćajna i komunalna infrastruktura	2025	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	460,000.00	10,000,00	450,000.00	/
1.3.5.Rekonstrukcija ulice Mirka Petrovića	-unapređenje saobraćajne infrastrukture -kvalitetnija saobraćajna i komunalna infrastruktura	2025	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	260,000.00	5,000,00	255,000.00	/
1.3.6.Rekonstrukcija Obilića ulice II dio od Starog groblja do Mojčevačke ulice	-unapređenje saobraćajne infrastrukture -kvalitetnija saobraćajna i komunalna infrastruktura - uređenje parking prostora	2025	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	310,000.00	10,000,00	300,000.00	/
1.3.7.Izgradnja nove ulice u naselju Pod Granicom paralelno sa Vučedolskom	-unapređenje saobraćajne infrastrukture	2025 - 2027	-Prijestonica Cetinje	/	200,000.00	/	200,000.00	/

	-poboljšanje saobraćajne i komunalne infrastrukture u Donjem Polju, stvaranje uslova za stambenu izgradnju		-Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj					
1.3.8.Rekonstrukcija lokalnog puta do Lipske pećine	-poboljšanje saobraćajne infrastrukture u cilju obezbjeđivanja kvalitetnijeg saobraćaja do Lipske pećine i poboljšanja turističke ponude grada	2025-2027	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	460,000.00	10,000.00	450,000.00	/
1.3.9.Rekonstrukcija saobraćajnice Carev Laz – Rijeka Crnojevića	-poboljšanje saobraćajne infrastrukture u cilju omogućavanja dobre saobraćajne komunikacije mještana tog podnevlja i turista, kao i poboljšanje valorizacije Nacionalnog parka Skadarsko jezero	2026-2028	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj -Uprava za saobraćaj	/	/	/	/	
1.3.10.Rekonstrukcija saobraćajnice Ulići – Rijeka Crnojevića	- poboljšanje saobraćajne infrastrukture u cilju omogućavanja dobre saobraćajne komunikacije mještana tog podnevlja i turista , kao i poboljšanje valorizacije Nacionalnog parka Skadarsko jezero	2025-2028	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	1.000.000.,00	/	/	Uprava za saobraćaj (1.000.000,00)
1.3.11.Bulevar Crnogorskih heroja	-unapređenje saobraćajne infrastrukture -kvalitetnija saobraćajna i komunalna infrastruktura	2026 (tehnička dokumentacij a)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	/	/	/	/
1.3.12.Izgradnja nove ulice od Švedskog naselja do raskrsnice Peka Pavlovića i Hercegovačke	-izgradnja nove saobraćajnice u Bogdanovom kraju -poboljšanje saobraćajne, komunalne infrastrukture i stvaranje uslova za stambenu izgradnju	2026-2028 (tehnička dokumentacij a)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	/	/	/	/

1.3.13. Izgradnja nove ulice u naselju Humci od Čermakove do Lovčenske ulice	-unapređenje saobraćajne infrastrukture -kvalitetnija saobraćajna i komunalna infrastruktura	2026 - 2028 (tehnička dokumentacij a)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	/	/	/	/
1.3.14. Izgradnja novih ulica u naselju Donji kraj po važećem DUP-u	unapređenje saobraćajne infrastrukture -kvalitetnija saobraćajna i komunalna infrastruktura	2026 (tehnička dokumentacij a)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	/	/	/	/
1.3.15. Izgradnja ulica u naselju Gruda – Donje polje po važećim DUP-u (Nova 5, Nova 6 i Nova 7)	-poboljšanje saobraćajne i komunalne infrastrukture i omogućavanja prilaza utbanističkim parcelama definisane planom	2026 (tehnička dokumentacij a)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	/	/	/	/
1.3.16. Rekonstrukcija saobraćajnice Rijeka Crnojevića - Virpazar	-poboljšanje saobraćajne infrastrukture, povezivanje sa susjednom opštinom Bar u cilju omogućavanja dobre saobraćajne komunikacije mještana i turista	Višegodišnji projekat	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	50,000.00		50,000.00	Opština Bar
1.5.1. Uređenje pješačke staze prema Orlovom kršu	-Uređenje pješačke staze u cilju valorizacije turističke ponude grada	2025	- Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	200,000.00	/	200,000.00	/
1.5.2. Adaptacija Kuće Banaševića	-dovođenje prostora/objekta u funkcionalno stanje u cilju očuvanja, održavanja i unapređenja postojećih objekata	2025	- Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	100,000.00	/	100,000.00	/
1.5.3. Izgradnja objekata stanovanja na urbanističkim parcelama u vlasništvu Prijestonice kroz privatno javno partnerstvo	- poboljšanje I rješavanje stambenih potreba građana Prijestonice	2025-2028	- Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	/	/	/	/

1.5.4.Rekonstrukcija objekata u javnoj upotrebi na ruralnom području	- rekonstrukcija I adaptacija objekata sa ruralnog područja koja su u javnoj upotrebi (postojeći objekti škola, ambulante, domovi, kapele)	2025-2026	- Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	510.000,00	10.000,00	500.000,00	/
1.6.1.Unapređenje rada javnih službi	-poboljšanje uslova za rad javnih službi grada - pružanje kvalitetnije usluge stanovništvu	Godinu dana (projekat koji će se u kontinuitetu realizovati svake godine)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	- Javne službe čiji je osnivač Prijestonica	1.005.000,00	5000,00	1.000.000,00	/
1.5.3. Izgradnja bolničkog objekta u okviru kompleksa Opšte bolnice JZU “Danilo I” na mjestu Stare dječije bolnice	-poboljšanje uslova za rad javnih ustanova grada - pružanje kvalitetnije javne usluge stanovništvu	2025-2028	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Ministarstvo zdravlja	/	4.000.000,00	/	100.000,00	Ministarstvo zdravlja 3.900.000,00
1.4.5. Rekonstrukcija Osnovne škole “Lovčenski partizanski odred” - dogradnja sportske sale	-poboljšanje uslova za rad javnih ustanova grada - pružanje kvalitetnije javne usluge stanovništvu	2025-2028	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	/	1.550.000,00	/	50.000,00	Ministarstvo prosvjete nauke i inovacija 1.500.000,00
1.7.1. Izgradnja Doma za stare	- Izgradnja objekata za potrebe zbrinjavanja starih lica u stanju socijalne potrebe - pružanje kvalitetnije socijalne zaštite	2025-2028	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik	Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije	3.000.000,00	/	500.000,00	Utvrđiće se u zavisnosti od usvojenog modela finansiranja nakon izrade studije opravdanosti 2.500.000,00
1.7.2. Izgradnja Studentskog doma	- Izgradnja objekata za potrebe studenata i đaka - stvaranje kvalitetnijih uslova boravka i povećanje kapaciteta	2025-2028	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	/	3.000.000,00	/	100.000,00	Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija 2.900.000,00

10 INDIKATIVNI AKCIONI PLAN SPROVOĐENJA SPR ZA 2026. god.

NAZIV PROJEKTA	Očekivani efekti	Vremenski okvir	Nosilac projekta i odgovorna lica	Ostali učesnici u sprovođenju projekta	Ukupna potrebna sredstva u 2026.godini	Učešće budžeta opštine	Učešće budžeta na osnovu Zakona o Prijestonici	Ostali izvori fin.
1.1.2.Izrada tehničke dokumentacije za uređenje gradskih ulica, naselja i nedostajuće infrastrukture grada	-Stvaranje uslova za realizaciju planiranih projekata - Pribavljanje UTU -Izrada projektnih zadataka - Odabir projektanta i revidenta za izradu svih vrsta projekata	Godinu dana (projekat koji će se u kontinuitetu realizovati svake godine)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	210,000.00	10,000.00	200,000.00	/
1.2.1.Rekonstrukcija vodovodne mreže	-poboljšanje vodosnabdijevanja grada, -unapređenje i razvoj javne infrastrukture i usluga	Godinu dana (višegodišnji projekat)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	DOO“Vodovo da i kanalizacije” Cetinje	5,000,000.00	0,00	/	-Evropska investiciona banka (1.000.000,00) -WBIF GRANT (4.000.000,00)
1.2.2. Izgradnja sistema za prečišćavanje otpadnih voda	- izgradnja nedostajuće infrastrukture u cilju rješavanja problema odvođenja i tretmana otpadnih voda grada i sanacija postojećeg ponora	(višegodišnji projekat)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	DOO“Vodovo da i kanalizacije” Cetinje	325.000,00	25.000,00	300.000,00	
1.2.3.Izgradnja vodovodnog sistema u ruralnom području	- Izvođenje radova na primarnom i sekundarnom cjevovodu - Poboljšanje vodosnabdijevanja ruralnog područja	(višegodišnji projekat)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	DOO“Vodovo da i kanalizacije” Cetinje	200.000,00	25.000,00	125.000,00	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (50.000,00)
1.3.1.Unapređenje gradskih, lokalnih i nekategorisanih puteva	-Unapređenje saobraćajne infrastrukture gradskog i ruralnog područja	Godinu dana (projekat koji će se u kontinuitetu	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik	-Sekretar sekretarijata za komunalne djelatnosti	710,000.00	10,000,00	700,000.00	/

	Priestonice Cetinje	realizovati svake godine)	- Sekretarijat za investicije i održivi razvoj					
1.3.2.Rekonstrukcija dijela Vučedolske ulice, kanalisanje i odvođenje poplavnih, atmosferskih i fekalnih voda od glavnog ponora do tunela Belveder	- odvođenje poplavnih, atmosferskih i fekalnih voda od glavnog ponora u Donjem polju do tunela Belveder, sa sanacijom Glavnog ponora i prihvatanje poplavnih voda iz cetinjskog polja	2025-2027	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Sekretarijat za investicije i održivi razvoj		100.000,00		100.000,00	
1.3.3.Infrastrukturno i hortikulturno uređenje naselja	-izvođenje radova na obnovi infrastrukture naselja i hortikulturnom zređenju	2025 - 2028	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	155,000.00	5.000,00	150,000.00	/
1.3.7.Izgradnja nove ulice u naselju Pod Granicom paralelno sa Vučedolskom	-unapređenje saobraćajne infrastrukture -poboljšanje saobraćajne i komunalne infrastrukture u Donjem Polju, stvaranje uslova za stambenu izgradnju	2025 - 2027	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	510,000.00	10.000,00	500,000.00	/
1.3.8.Rekonstrukcija lokalnog puta do Lipske pećine	-poboljšanje saobraćajne infrastrukture u cilju obezbjeđivanja kvalitetnijeg saobraćaja do Lipske pećine i poboljšanja turističke ponude grada	2025-2027	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	1.010,000.00	10.000,00	1.000,000.00	/
1.3.9.Rekonstrukcija saobraćajnice Carev Laz – Rijeka Crnojevića	-poboljšanje saobraćajne infrastrukture u cilju omogućavanja dobre saobraćajne komunikacije mještana tog podnevlja i turista, kao i poboljšanje valorizacije Nacionalnog parka Skadarsko jezero	2026-2028	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	1.000.000,00	/	1.000.000,00	/

1.3.10.Rekonstrukcija saobraćajnice Ulici – Rijeka Crnojevića	- poboljšanje saobraćajne infrastrukture u cilju omogućavanja dobre saobraćajne komunikacije mještana tog podnevlja i turista , kao i poboljšanje valorizacije Nacionalnog parka Skadarsko jezero	2025-2028	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	3.000.000,00	/	/	Uprava za saobraćaj (3.000.000,00)
1.3.11.Bulevar Crnogorskih heroja	-unapređenje saobraćajne infrastrukture -kvalitetnija saobraćajna i komunalna infrastruktura	2026 (tehnička dokumentacij a)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	50.000,00	/	50.000,00	/
1.3.12.Izgradnja nove ulice od Švedskog naselja do raskrsnice Peka Pavlovića i Hercegovačke	-izgradnja nove saobraćajnice u Bogdanovom kraju -poboljšanje saobraćajne, komunalne infrastrukture i stvaranje uslova za stambenu izgradnju	2026-2028 (tehnička dokumentacij a)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	100.000,00	/	100.000,00	/
1.3.13.Izgradnja nove ulice u naselju Humci od Čermakove do Lovčenske ulice	-unapređenje saobraćajne infrastrukture -kvalitetnija saobraćajna i komunalna infrastruktura	2026 - 2028 (tehnička dokumentacij a)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	50.000,00	/	50.000,00	/
1.3.14.Izgradnja novih ulica u naselju Donji kraj po važećem DUP-u	unapređenje saobraćajne infrastrukture -kvalitetnija saobraćajna i komunalna infrastruktura	2026 -2027 (tehnička dokumentacij a)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	50.000,00	/	50.000,00	/
1.3.15.Izgradnja ulica u naselju Gruda – Donje polje po važećim DUP-u (Nova 5, Nova 6 i Nova 7)	-poboljšanje saobraćajne infrastrukture i omogućavanja prilaza utbanističkim parcelama definisane planom	2026-2027 (tehnička dokumentacij a)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	60.000,00	10.000,00	50.000,00	/

1.3.16. Rekonstrukcija saobraćajnice Rijeka Crnojevića - Virpazar	-poboljšanje saobraćajne infrastrukture, povezivanje sa susjednom opštinom Bar u cilju omogućavanja dobre saobraćajne komunikacije mještana i turista	Višegodišnji projekat	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	50,000.00		50,000.00	Opština Bar	
1.5.3. Izgradnja objekata stanovanja na urbanističkim parcelama u vlasništvu Prijestonice kroz privatno javno partnerstvo	- - poboljšanje i rješavanje stambenih potreba građana Prijestonice	2025-2028	- Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	100.000,00	/	100.000,00	/	
1.5.4. Rekonstrukcija objekata u javnoj upotrebi na ruralnom području	- rekonstrukcija i adaptacija objekata sa ruralnog područja koja su u javnoj upotrebi (postojeći objekti škola, ambulante, domovi, kapele)	2025-2026	- Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	/	310.000,00	10.000,00	300.000,00	/	
1.6.1. Unapređenje rada javnih službi	-poboljšanje uslova za rad javnih službi grada - pružanje kvalitetnije usluge stanovništvu	Godinu dana (projekat koji će se u kontinuitetu realizovati svake godine)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Sekretarijat za investicije i održivi razvoj	- Javne službe čiji je osnivač Prijestonica	1.005.000,00	5000,00	1,000,000.00	/	
1.5.3. Izgradnja bolničkog objekta u okviru kompleksa Opšte bolnice JZU "Danilo I" na mjestu Stare dječije bolnice	-poboljšanje uslova za rad javnih ustanova grada - pružanje kvalitetnije javne usluge stanovništvu	2025-2028	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Ministarstvo zdravlja	/		4.000.000,00	/	100,000.00	Ministarstvo zdravlja 3.900.000,00
1.4.5. Rekonstrukcija Osnovne škole "Lovčenski partizanski odred" - dogradnja sportske sale	-poboljšanje uslova za rad javnih ustanova grada - pružanje kvalitetnije javne usluge stanovništvu	2025-2028	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	/		1.550.000,00	/	50,000.00	Ministarstvo prosvjete nauke i inovacija 1.500.000,00
1.7.1. Izgradnja Doma za stare	- Izgradnja objekata za potrebe zbrinjavanja	2025-2028	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik	Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije		3.000.000,00	/	500,000.00	Utvrđiće se u zavisnosti od usvojeno g modela

	starih lica u stanju socijalne potrebe - pružanje kvalitetnije socijalne zaštite							finansiranja nakon izrade studije opravdanosti 2.500.000,00
1.7.2. Izgradnja Studentskog doma	- Izgradnja objekata za potrebe studenata i đaka - stvaranje kvalitetnijih uslova boravka i povećanje kapaciteta	2025-2028	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik - Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	/	3.000.000,00	/	100.,000.00	Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija 2.900.000,00

11 PRAĆENJE I KONTROLA SPROVOĐENJA (MONITORING) SPR

Sa ciljem praćenja realizacije Strateškog plana razvoja definisan je monitoring sistem koji uključuje indikatore (pokazatelje) uspješnosti za svaki cilj i svaki projekat, uz definisanu polaznu osnovu i planirane rezultate, kao i sredstva provjere kojima će se verifikovati napredak u sprovođenju. Koordinator, u saradnji sa Radnom grupom, će sprovoditi praćenje i vršiti godišnje izvještavanje koje se podnosi Ministarstvu ekonomije, Konsultativnoj grupi i Skupštini Prijestonice Cetinje. Izvještaj će se raditi jednom godišnje i biće dostavljen Ministarstvu ekonomije zaključno sa 30. aprilom za prethodnu godinu. Monitoring i evaluacija projekata i ostvarenosti ciljeva biće rađena u saradnji sa nadležnim resornim ministarstvima. Zbog nedostatka informacione osnove za praćenje rezultata ili nedostatka informacija o razvoju pojedinih oblasti na nacionalnom nivou za period do 2024. godine, za pojedine ciljeve nije bilo moguće definisati ciljane vrijednosti.

Strateški cilj	Indikator	Izvor verifikacije	Početna vrijednost (2020)	Ciljani Ishod (2024)
Specifični cilj 1 Unaprijeđenje i razvoj infrastrukture i usluga	Unaprijeđeno vodosnabdijevanje grada za 10%	Priestonica Cetinje, DOO Vodovod i kanalizacija Cetinje	/	Unaprijeđenje snabdijevanja za 10%
	Rekonstruisano i adaptirano gradskih, lokalnih i nekategorisanih puteva: min 30 km	Priestonica Cetinje, Nadzorni organ	/	min 30 km
	Unaprijeđeni i izgrađeni novi sportski kapaciteti: 2 nova sportska objekta	Priestonica Cetinje,	1	3
	Poboljšana socijalna situacija u gradu: Izgrađena zgrada za socijalno ugrožene	Priestonica Cetinje	/	1
	Unaprijeđeni uslovi studiranja: Izgrađena ulica kroz studentski kompleks, nastavak radova na univerzitetskim objektima	Priestonica Cetinje, Vlada Crne Gore	Urađen dio ulice kroz kompleks i 3 objekta	Završetak ulice i nastavak radova na novim objektima kompleksa
Specifični cilj 2 Valorizacija kulturno-istorijskih potencijala na održivi način	Rekonstruisani i adaptirani pristupni putevi do kulturnih sopenika: 2 km	Priestonica Cetinje	Loša putna infrastruktura	2 km
	Izgrađena i adaptirana dva kulturna objekta	Priestonica Cetinje	/	2

Specifični cilj 3 Unaprijeđenje turističke ponude grada	Unaprijeđeni smještajni kapaciteti za 15% na teritoriji Prijestonice Cetinje	Priestonica Cetinje, TOPC	Veliki broj smještaja u sivoj zoni, manjak hotelskih kapaciteta	Povećanje od minimum 15%
	Unaprijeđena turistička ponuda Prijestonice Cetinje kroz uvođenje informacionih sistema – Smart City	Priestonica Cetinje, Centar za informacioni sistem, TOPC	/	Objedinjavanje kompletne turističke ponude sa teritorije Prijestonice Cetinje
	Unaprijeđena turistička ponuda kroz organizovanje internacionalnih manifestacija: Beer Fest i MESAP	Priestonica Cetinje, TOPC, UNDP	1	2
Specifični cilj 4 Unapređenje uslova za razvoj poslovnog ambijenta i zapošljavanje lokalnog stanovništva	Održano 5 obuka za zapošljene Centra za lokalni ekonomski razvoj i EU fondove	CLERiEU	/	3
	Odrađeno 15 mentorskih obuka	CLERiEU, UNDP	3	15
	Dodijeljeno 10 grantova za fizička i pravna lica	Priestonica Cetinje, UNDP	/	10
Specifični cilj 5 Zaštita i očuvanje životne sredine i održivo upravljanje prirodnim resursima	Instalirano solarnih panela u kapacitetu od min 30 kWh	Priestonica Cetinje, UNDP	/	min 30 kWh
	Izgrađena nova kotlarnica za vatrogasni dom	Priestonica Cetinje, UNDP	/	1 kotlarnica na pelet
	Zamijenjena spoljašnja stolarija na objektu Sportskog centra	Priestonica Cetinje, EU	189	Zamijenjeno 189 otvora na zgradi Sportskog centra sa energetske efikasnim materijalima
	Rekonstruisani parkovi i zelene površine u gradu	Priestonica Cetinje	2	2

Istovremeno, sa pripremanjem novog Godišnjeg akcionog plana, priprema se izvještaj o napretku i rezultatima ostvarenim tokom sprovođenja prethodnog Godišnjeg akcionog plana.

U skladu sa Pravilnikom izvještavanje se vrši dostavljanjem izvještaja i to:

- Godišnji izvještaj sprovođenja SPR-a
- Finansijski godišnji izvještaj sprovođenja Godišnjeg akcionog plana za SPR

Forma za Godišnji izvještaj sprovođenja SPR-a

Specifični strateški cilj:						
Prioritet:						
Projekat	Ostvareni rezultati	Indikatori i sredstva provjere	Period sprovođenja	Nosioci aktivnosti	Učesnici u implementaciji	Komentari na sprovođenje projekta

Forma za Finansijski godišnji izvještaj sprovođenja Godišnjeg akcionog plana za SPR

Specifični strateški cilj:				
Prioritet:				
Projekat	Utrošena sredstva			
	Ukupno	Budžet JLS	Državni budžet	Drugi izvori

12 ANEKSI

12.1 ANEKS 1

Prijavljena slobodna radna mjesta

Prema Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, Zavod je dužan da oglasi slobodno radno mjesto. U medijima se slobodna radna mjesta oglašavaju u dnevnim listovima tri puta nedjeljno.

Biro rada Cetinje je u periodu od 31.12.2017. do 31.12.2018. godine primio 326 prijava o slobodnom radnim mjestu za 466 slobodna radna mjesta.

Stop sivoj ekonomiji

Zavod za zapošljavanje je organizao program »Stop sivoj ekonomiji« za lica sa stečenim visokim obrazovanjem do 30 godina života i radnim iskustvom u najkraćem trajanju od 9 mjeseci.

Program se sproveo u trajanju od 4 mjeseca. Tokom trajanja programa učesnici su se osposobili za pružanje tehničke podrške i pomoći službenim licima Uprave za inspeksijske poslove.

Ovim programom se zaposlilo 1 lice.

Kreditni za samozapošljavanje

U 2018. godini odobrena su 2 kredita za samozapošljavanje kojim su se zaposlila 2 lica, a ukupan iznos sredstava je 10 000 eura.

Obuke

Sa evidencije Biroa rada Cetinje na obuke koje je organizovao Zavod za zapošljavanje u 2018. godine upućeno je 33 kandidata i to za sljedeća zanimanja:

1. Zaštitar imovine i lica 1 kandidat
2. Frizer za žene i muškarce 3 kandidata
3. Turistički vodič 2 kandidata
4. Obuka za vozača B kategorije 1 kandidat
5. Obuka za vozača C kategorije 2 kandidata
6. Obuka za vozača D kategorije 2 kandidata
7. Obuka za vozača E kategorije 1 kandidat
8. Obuka za rukovaoca bagera cikličnog djelovanja 1 kandidat
9. Kurs za operatera na računaru 10 kandidata
10. Engleski početni nivo 10 kandidata

Sa evidencije Biroa rada Cetinje na obuke koje je organizovao Zavod za zapošljavanje u 2019. godine upućeno je 23 kandidata i to za sljedeća zanimanja:

1. Računovođa 5 kandidat
2. Frizer za žene i muškarce 4 kandidata
3. Obuka za vozača D kategorije 1 kandidata
4. Zaštitar imovine i lica 4 kandidat
5. Engleski početni nivo 2 kandidata
6. Obuka za zanimanje Turistički vodič 5 kandidata
7. Poznavanje rada na računaru 1 kandidat

Javni radovi

Polazeći od programskih zadataka utvrđenih na osnovu potreba i mogućnosti lica otežanog zapošljavanja i potreba korisnika programa od javnog interesa, Zavod za zapošljavanje je u 2018. godini, u okviru raspoloživih sredstava za ove namjene, realizovao programe javnih radova.

Na teritoriji Prijestonice Cetinje realizivani su sljedeći javni radovi:

1. JP za nacionalne parkove Crne Gore, Podgorica, organizaciona jedinica Nacionalni park «Lovćen», Cetinje-Javni rad »Uređenje i održavanje staza u Nacionalnom parku Lovćen«. Zaposleno sa evidencije Biroa rada Cetinje 3 lica na period od 4 mjeseca.
2. Caritas barske nadbiskupije, Bar-Javni rad »Njega starih lica«. Zaposleno sa evidencije Biroa rada Cetinje 2 lica na 6 mjeseci.
3. NVO Udruženje roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju »Razvitak«, Cetinje-Javni rad »Personalni asistent«. Zaposleno sa evidencije Biroa rada Cetinje 8 lica na 6 mjeseci.
4. DOO Komunalno Cetinje-Javni rad »Neka bude čisto za 2018 godinu«. Zaposleno sa evidencije Biroa rada Cetinje 2 lica na 3 mjeseca.
5. Bilijar klub »Biljarda« javni rad »Obilježavanje 170 godina od podizanja stare kuće«. Zaposleno 4 lica na 6 mjeseci.
6. Udruženje fizioterapeuta za pomoć djeci i omladini sa smetnjama u razvoju, zaposleno 1 lice sa naše evidencije.
7. Mladi sa hendikepom Crne Gore, sa evidencije Biroa rada Cetinje zaposleno je 1 lice na 6 mjeseci.
8. Organizacija Crvenog krsta Prijestonice-Javni rad »Njega starih lica na ruralnom području Prijestonice Cetinje«. Zaposleno 3 lica na 3 mjeseca.

Sezonsko zapošljavanje

Sezonsko zapošljavanje je vid zapošljavanja koji sve značajnije utiče na ublažavanje problema nezaposlenosti, jer se u toku sezone na ovim poslovima godišnje angažuje značajan broj nezaposlenih lica. U izvještajnom periodu, Zavodu za zapošljavanje su se, kroz proces posredovanja, obratili poslodavci sa iskazanim potrebama za zapošljavanje 2.105 sezonskih radnika. Posredovano je za 4.236 kandidata.

Tokom 2018. godine zaposleno je 9.229 sezonskih radnika sa evidencije Zavoda za zapošljavanje Crne Gore. Sa evidencije Biroa rada Cetinje sezonski je zaposleno 355 lica.

Pilot program podrške teže zapošljivim licima u pripremi i aktiviranju na tržištu rada “Osnaži me i uspješću”

Zavod za zapošljavanje je u 2018. godini u saradnji sa agencijama za zapošljavanje, realizovao Pilot program podrške teže zapošljivim licima u pripremi i aktiviranju na tržištu rada “Osnaži me i uspješću”. Program je kreiran na bazi nacionalnih i evropskih smjernica i preporuka, s ciljem pružanja podrške teže zapošljivim licima, prioritarno ženama bivšim korisnicama naknade po osnovu rođenja troje i više djece i korisnicima materijalnog obezbjeđenja porodice, u pripremi i aktiviranju na tržištu rada.

Programom je obuhvaćeno 925 teže zapošljivih lica, od kojih 538 žena bivših korisnica naknade po osnovu rođenja troje i više djece, 185 korisnika materijalnog obezbjeđenja porodice i 202 ostala teže zapošljiva nezaposlena lica.

U ukupnom broju učesnika programa lica ženskog pola učestvuju sa 95,7%, starija od 50 godina 37,6%, lica do 30 godina 4,1%, dok učešće dugoročno nezaposlenih lica iznosi 22,2%. Posmatrano po nivoima

obrazovanja, najviše je učesnika III i IV nivoa – 57,5%, sa završenom osnovnom školom – 39,8% i VII nivoa obrazovanja – 2,7 %. Oko 48% učesnika ovog programa su lica iz opština Sjevernog regiona.

Prvi dio programa realizovan je za 925 učesnika u trajanju od jednog mjeseca. Ovaj dio programa imao je za cilj psiho-socijalno osnaživanje usmjereno ka jačanju kapaciteta ličnog i profesionalnog razvoja, u procesu boljeg pozicioniranja na tržištu rada. Učesnicima je obezbijedena podrška kako bi se podigao nivo samopouzdanja, povećala motivacija za zapošljavanje, pomoglo u definisanju profesionalnih ciljeva, povećale radne i socijalne vještine.

Za vrijeme trajanja prvog dijela programa učesnici su koristili pravo na novčanu pomoć.

Sa evidencije Biroa rada Cetinje uključeno je 12 kandidata, od čega su 11 lica žene.

Direktno posredovanje

Direktno posredovanje omogućava jednostavan, olakšan i brz način zadovoljavanja potreba ponude i tražnje na tržištu rada. Na osnovu zahtjeva poslodavaca za popunjavanje upražnjenih radnih mjesta, u biroima rada se organizuju aktivnosti tzv. predselekcija i selekcija, kojima se vrši izbor kandidata koji mogu zadovoljiti iskazane potrebe. Potrebe se utvrđuju putem intervjua sa poslodavcima, kojima se dobijaju što konkretniji podaci o zahtjevima radnog mjesta (školska sprema, radno iskustvo, posebna znanja i vještine, karakteristike zaposlenog i dr.). Na osnovu dobijenih informacija savjetodavci među nezaposlenim licima regrutuju odgovarajuće kandidate, koji potom učestvuju u postupku predselekcije, odnosno selekcije.

U 2018. Godini Birou rada Cetinje je podnešeno 80 prijava poslodavaca koji su iskazali potrebu za 181 radnika.

Stručno osposobljavanje lica sa stečenim visokim obrazovanjem

Saglasno Zakonu o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem i Pravilniku o načinu objavljivanja javnog poziva, postupku i kriterijumima za stručno osposobljavanje, Zavod za zapošljavanje je sproveo aktivnosti na planu realizacije stručnog osposobljavanja lica iz evidencije Zavoda sa stečenim visokim obrazovanjem.

Program stručnog osposobljavanja, u sedmom ciklusu realizacije za 2018. godinu, realizovan je za 71 lica sa stečenim visokim obrazovanjem, bez iskustva u nivou obrazovanja.

Program se sprovodio, u trajanju od devet mjeseci. Realizacijom programa korisnici su stekli uslov za polaganje stručnog ispita.

Zapošljavanje lica sa invaliditetom

Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom, propisano je da se u Zavodu za zapošljavanje Crne Gore organizuje Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom i da se sredstva Fonda prvenstveno obezbjeđuju iz posebnog doprinosa, koji uplaćuju poslodavci koji nijesu ispunili propisanu kvotu pri zapošljavanju lica sa invaliditetom. Ova sredstva se uplaćuju u Budžet Crne Gore.

Sredstva Fonda, shodno Zakonu mogu se koristiti za: mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije za nezaposlena i zaposlena lica sa invaliditetom, sufinansiranje posebnih organizacija za zapošljavanje, programe aktivne politike zapošljavanja u kojima učestvuju lica sa invaliditetom, subvencije, finansiranje grant šema i novčane pomoći za učesnike u mjerama profesionalne rehabilitacije.

12.2 ANEKS 2

JZU Opšta bolnica “Danilo I”

Kadrovska struktura

U bolnici “Danilo I” na dan 31.10.2024. godine, ukupno je bilo angažovano 209 radnika, od kojih 197 zaposleni je angažovan na neodređeno vrijeme, a 12 na određeno vrijeme.

Od ukupnog broja zaposlenih, 160 je medicinskih i 49 nemedicinska radnika.

U strukturi zaposlenih 30 je specijalista, 11 na specijalizaciji, sestre sa fakultetom 12, 120 sa srednjim, 3 sa VKV 3, 3 sa KV i 20 sa PK obrazovanjem, 3 biologa-embriologa i 1 diplomirani farmaceut.

Jedanaest ljekara se trenutno nalazi na specijalizaciji: Radiologija - 2 ljekara, Ginekologija i akušerstvo - 1 ljekar, ORL – 1 ljekar, Anestezijska sa reanimatologijom – 3 ljekara, Opšta hirurgija – 2 ljekara, Interna medicina – 2 ljekara.

Organizaciona struktura JZU Opšte bolnice “Danilo I”

U Bolnici postoje 6 odjeljenja i 6 službi:

1. **Odjeljenje hirurgije sa operacionom salom:** Odsjek za organizaciju Odjeljenja, Odsjek opšte hirurgije sa operacionim blokom, Odsjek za oftamologiju, Ordinacija hirurgije, Ordinacija oftamologije;
2. **Odjeljenje interne medicine:** Odsjek za organizaciju Odjeljenja, Odsjek za opštu internu medicinu, Odsjek za infektivne bolesti, Odsjek za kardiologiju, Odsjek za neurologiju, Ordinacija interne medicine, Ordinacija dermatovenerologije, Ordinacija neurologije, Ordinacija kardiologije, Ordinacija za infektivne bolesti, Ordinacija endokrinologije, Kabinet za endoskopiju;
3. **Odjeljenje Pedijatrije:** Odsjek za organizaciju Odjeljenja, Odsjek opšte pedijatrije, Odsjek za neonatologiju;
4. **Odjeljenje za ginekologiju i akušerstvo sa porođajnom salom:** Odsjek za organizaciju Odjeljanja, Odsjek za ginekologiju, Odsjek za akušerstvo sa porođajnom salom;
5. **Odjeljenje za Humanu reprodukciju:** Odsjek za organizaciju Odjeljenja, Odsjek za humanu reprodukciju, Odsjek embriologije;
6. **Odjeljenje za ORL:** Odsjek za organizaciju Odjeljenja, Odsjek za ORL, Ordinacija ORL, Kabinet za audiologiju, otologiju i timpanometriju;
7. **Služba anestezije i reanimacije (jedinica intezivnog liječenja):** Odsjek za organizaciju Službe, Odsjek anestezije sa jedinicom intezivnog liječenja, Ambulantna anesteziologa;
8. **Služba laboratorijske dijagnostike:** Odsjek za organizaciju Službe, Odsjek biohemijska laboratorija, Odsjek mikrobiološka laboratorija, Odsjek patološke-histološke laboratorije;
9. **Služba radiološke dijagnostike:** Odsjek za organizaciju Službe, Odsjek (kabinet) za ultrazvuk, Odsjek (kabinet) za RTG dijagnostiku sa kabinetom za CT i MR;

10. **Služba medicinskog snabdijevanja (apoteka):** Odsjek za organizaciju Službe - apoteka;
11. **Služba urgentne medicinske pomoći (prijemna ambulanta):** Odsjek za organizaciju Službe;
12. **Služba fizikalne medicine**
13. **Služba bolničke epidemiologije**
14. **Menadžment i administrativno-tehnički poslovi:** Menadžment, Odsjek za finansijsko-ekonomske poslove, Odsjek za pravno-kadrovske poslove, Odsjek za tehničku podršku, Odsjek za servis ishrane i higijene.

JZU “Dom Zdravlja”

Kadrovska struktura

Ukupan broj zaposlenih u na dan 31.10.2024. godine je 93, u radnom odnosu na neodređeno vrijeme je 86, zaposlenih dok je 7 na određeno vrijeme. Aktom o unutrašnjoj sistematizaciji i organizaciji radnih mjesta ove ustanove, predviđeno je 61 radnih mjesta sa ukupno 99 izvršilaca. Krajem 2018. godine usvojena je izmjena sistematizacije shodno izmjenama Zakona o zdravstvenoj zaštiti, kojom su opšta interna medicina i oftalmologija predviđene kao oblasti primarnog nivoa zdravstvene zaštite. Za ove izmjene čeka se saglasnost Ministarstva zdravlja.

Strukturu zaposlenih u ustanovi Doma zdravlja Cetinje čini 22 doktora 44 medicinske sestre tehicara 3 fizioterera 1 psihologa i 23 nemedicinska radnika.

Organizaciona struktura

Dom zdravlje je shodno aktu o Organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta podijeljen na 6 cijelina:

1. IZABRANE DOKTORE čine:

- Izabrani doktor za odrasle: 8 timova: 8 ljekara i 11 medicinskih tehničara
- Izabrani doktor za djecu: 4 tima: 4 doktora spec. pedijatra i 5 medicinskih tehničara
- Izabrani doktor za žene: 1 tim: 1 doktor spec. ginekologije i akušerstva i 1 medicinski tehničar

2. CENTRE ZA PODRŠKU čine:

- Centar za plućne bolesti i TBC: 1 ljekar spec. pneumoftiziolog i 2 medicinska tehničara
- Centar za dijagnostiku - Mikrobiološka dijagnostika: 1 ljekar spec.mikrobiolog i 3 medicinska tehničara
- Jedinica za mentalno zdravlje: 1 doktor psihijatar, 1 dokotopr psiholog i 1 medicinski tehničar
- Centar za prevenciju: Populaciono savjetovalište - 1 medicinski tehničar; Savjetovalište za mlade - 1 medicinski tehničar; Savjetovalište za reproduktivno zdravlje - 1 medicinski tehničar;

3. JEDINICE ZA PODRŠKU čine:

- Jedinica za patronažu: 11 patronažnih sestara i tehničara
- Jedinica za fizikalnu terapiju: 3 fizioterapeuta
- Jedinica za sanitetski prevoz: 3 vozača u timu ID

4. HEMODIJALIZA

- 1 doktor i 4 medicinska tehničara

5. MENADŽMENT I ADMINISTRATIVNO- TEHNIČKI POSLOVI

- Menadžement: 4 zaposlena
- Finansijsko-ekonomski poslovi: 5 zaposlena
- Pravno kadrovski sektor: 2 zaposlena
- Tehnički servis: 10 zaposlenih

Sve organizacione jedinice opremljene su potrebnom medicinskom opremom kako je i predviđeno novim modelom primarne zdravstvene zaštite.

JEDINICA ZA HITNU MEDICINSKU POMOĆ

Kadrovska struktura

U jedinici Zavoda za hitnu medicinsku pomoć Cetinje zaposleno je 19 izvršilaca, od kojih su 10 ženskog a 9 muškog pola. Kvalifikacionu strukturu čine 5 doktora, 10 medicinskih tehničara/sestara i 4 vozača.

12.3 ANEKS 3

Predškolsko vaspitanje

Na teritoriji Prijestonice Cetinje predškolsko vaspitanje djece organizovano je u okviru 2 objekta JPU „Zagorka Ivanović“-Jabučka ulica i Centralni vrtić. U dva objekta ima 19 vaspitnih grupa (13 vrtić i 6 jaslice). Vaspitno - obrazovni rad izvodi 41 vaspitača i 8 medicinskih sestara. U mlađim jasličnim grupama rade 2 vaspitač – 2 medicinska sestra, a u starijim jasličnim grupama rade 2 vaspitača. I jedna sestra. U okviru pedagoške službe radi pedagog, profesor engleskog i nutricionista.

Prostorni kapaciteti vrtića u odnosu na broj djece nijesu zadovoljavajući. Potrebne su jos dvije radne sobe da bi kapaciteti bili zadovoljeni. Uslovi za boravak djece su odlični, higijena na nivou, grijanje plaća Ministarstvo prosvjete, a prevencija i zaštita zdravlja je konstantna. Takođe, u okviru vrtića postoji interaktivna služba sa dva odjeljenja i to: Trešnjevo i Rijeka Crnojevića. Na Trešnjevju ima dvoje 8 upisane djece u školskoj 2024/2025 godini, a na Rijeci Crnojevića 12 djece.

Spoljašnji prostori objekata su uređeni, rekvizitima koji je omogućila je Prijestonica Cetinje.

Tabela 1. Djeca JPU „Zagorka Ivanović“ za školsku, 2023/2024. i 2024/2025. godinu

JPU „ZAGORKA IVANOVIĆ“		
PERIOD	2023/2024.	2024/2025.
UKUPNO	614	557

Osnovno obrazovanje

Na teritoriji Prijestonice Cetinje nalazi se 5 osnovnih škola. Prostorni raspored je takav da su dvije u gradskom području i to: OŠ „Lovčenski partizanski odred“ i OŠ „Njegoš“, a dvije u ruralnom području: OŠ „Šunjo Pešikan“ i OŠ „Boro Vukmirović“. Takođe, po fakultativnom izboru postoji i Osnovna muzička škola „Savo Popović“ u gradskom području. Rekonstrukcija JU Osnovne škole „Lovčenski partizanski odred“ je u toku.

Tabela 2. Broj upisanih učenika

	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018	2018/ 2019	2019/ 2020	2023/ 2024	2024/ 2025
OŠ „Lovčenski partizanski odred“	689	658	662	642	637	609	519	591	594	584
OŠ „Njegoš“	597	583	578	591	598	593	618	642	728	715
OŠ „Boro Vukmirović“	27	19	22	13	9	8	6	8	13	12
OŠ „Šunjo Pešikan“	12	12	10	8	9	9	11	11	9	8
Osnovna muzička škola „Savo Popović“	35	40	48	44	47	52	53	45	40	40

Izvor: Osnovne škole

Srednje obrazovanje

Prijestonica Cetinje ima tri srednje škole i to: JU Gimnazija, JU Srednja stručna škola i srednja likovna škola „Petar Lubarda”. Interesovanje za upis u JU Gimnazija Cetinje u posljednjih godina je slabije u odnosu na ranije školske godine. U proteklih šest godina, broj upisanih učenika u JU Srednja stručna škola Cetinje je manji od 2012/2013, 2013/14 godine. U posljednje dvije godine imamo rast učenika u Srednjoj likovnoj školi “Petar Lubarda”. Rekonstrukcija JU Gimnazije, kao i Srednje likovne škole je u toku.

Tabela 3. Broj upisanih učenika

	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018	2018/ 2019	2019/ 2020	2023/ 2024	2024/ 2025
JU Gimnazija Cetinje	359	350	329	310	292	296	264	231	219	228
JU Srednju stručnu školu Cetinje	335	329	279	256	247	260	271	260	225	244
Srednju likovnu školu „Petar Lubarda“	67	73	74	65	66	71	81	87	109	127

Izvor: Srednje škole

Visoko obrazovanje

Visoko obrazovanje na teritoriji Prijestonice se izvodi u okviru: Muzičke akademije, Fakulteta likovnih umjetnosti, Fakulteta dramskih umjetnosti i Fakultet za crnogorski jezik i književnost.

U školskoj 2024/2025 godini, u visoko školskim ustanovama upisano je ukupno 446 studenta. Najveći broj studenata upisan je na fakultetu za crnogorski jezik i književnost, a najmanji na fakultetu dramskih umjetnosti.

Tabela 4. Upisani broj učenika u školskoj 2018/2019 godini

	I godina	II godina	III godina	IV godina	V godina	Ukupno
Muzička akademija	20	14	35	6	45	120
Fakulteta likovnih umjetnosti	35	35	45	3	28	146
Fakultet dramskih umjetnosti	14	14	14	1	18	61
Fakulteta za crnogorski jezik i književnost	34	10	21	9	45	119

Izvor: Fakulteti

Realizovan je projekat Univerzitetski kompleks na prostoru Donjeg Oboda. Tako će prostor nekadašnjeg donjeg Oboda nakon više od deceniju ponovo oživjeti, a grad dobiti novu i moderno uređenu cjelinu. Izgradnjom ovog kompleksa postojeći fakulteti će se premjestiti, a Prijestonica Cetinje dobiti sadašnje objekte u kojima se nalaze na upravljanje. Predviđeno je da se akademija likovnih umjetnosti preseli u novi objekat u prvom kvartalu 2020. godine, dok će ostale akademije preseliti nakon izgradnje preostalih kapaciteta.

JU Dom učenika i studenata

JU Dom učenika i studenata je jedina ustanova u oblasti učeničkog i studentskog standarda na Cetinju. Tokom školske 2024/25 godine, u Domu boravi 154 korisnika. Dom koristi 25 učenika Srednje umjetničke škole „Petar Lubarda“ i 129 studenata Muzičke akademije, Fakulteta likovnih umjetnosti, Fakulteta dramskih umjetnosti, Fakulteta za crnogorski jezik i književnost. Dom raspolaze sa: 36 sobe za smještaj učenika i studenata, kuhinjom i restoranom, prostorijom za društvene aktivnosti, administrativne prostorije i pomoćne prostorije. Prostor za smještaj je urađen po optimalnim standardima za ovu kategoriju ustanova. Kao problem prepoznaje se potreba za rekonstrukciju krovne površine i adaptacija drugih prostora u cilju povećanja smještajnih kapaciteta. Takođe, u Domu postoji prostor od 100 m² koji je nefunkcionalan i koji bi se mogao adaptirati za salu za fizičke aktivnosti kako bi korisnici Doma kvalitetnije provodili slobodno vrijeme.

12.4 ANEKS 4

DOO „Sportski centar Cetinje” je preduzeće čiji je osnivač Prijestonica Cetinje, i koje raspolaže sljedećim sportskim objektima u zoni sporta:

Velika multifunkcionalna dvorana S.R.C ”CETINJE”

Dvorana je kapaciteta 650 mjesta i predviđena je za rukomet, mali fudbal, košarku i odbojku. Izgrađena je 1986. godine i posjeduje korisnu površinu igrališta 1200m² i pomoćne prostorije površine 300m². Dvorana posjeduje grijanje na plin i adekvatnu rasvjetu. Krovni pokrivač je komplet zamijenjen 2023. godine, zajedno sa spoljashnjom bravarijom. U 2024. godini zamijenjen je parket sa izolacijom, savremena rasvjeta u sportskoj dvorani kao i unaprijeđen sistem za grijanje. Takođe, postavljena je nova ograda na tribinama, nova sjedista na tribinama, pomoćni semafor, dva savremena koša i dva rukometna gola. Od septembra do novembra 2017. godine adaptirane su svlačionice.

Pomoćne sportske sale:

Postoje tri pomoćne sportske sale predviđene za džudo, džiu-džicu, fitness, body building i stoni tenis. Ukupna površina male sale u kojoj se odvijaju treninzi džudoa i džiu-džica iznosi 148m². Takođe, posjeduje dvije pomoćne prostorije ukupne površine 30m². Mala sala u kojoj se odvija stoni tenis površine 148m². Sala za rekreaciju je površine 150m².

Sve tri male sale su u jako lošem stanju (parket, svlačionice). Takođe, ne postoji grijanje, te ih je neophodno rekonstruisati.

Sale predviđene za fitness i body building su površine 125m² i 450m², koje su pod privatnim zakupom. Relativno su dobrog stanja.

Takođe Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade donirao je moderno dječije igralište, koje se nalazi u dvorištu Sportskog centra Cetinje.

Otvoreni poligon malih sportova

Ukupna površina igrališta na poligonu iznosu 1200 m², a predviđen je za rukomet, mali fudbal i košarku. Ograđen je betonskim zidom sa gledalištem na istočnoj i zapadnoj strani dimenzija 30x80 m² i 40/80 m². Kapaciteta je 1000 mjesta. Posjeduje reflektore koji nijesu spojeni na elektro mrežu, dok su tribine u veoma lošem stanju.

U toku 2018. godine, Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade Prijestonice Cetinje, obezbijedio je dva komplet koša, 2 mini gola za fudbal i 2 gola za rukomet sa mrežama. U sklopu poligona nalazi se streetworkout vježbalište. Zauzima površinu 64 m² i donacija je Sekretarijata za obrazovanje, sport i mlade.

Glavni fudbalski stadion

Na mjestu starog fudbalskog stadiona u toku je izgradnja novog, po standardima FIFE i UEFA sa pratećim sadržajima. Stadion će imati dimenzije 110 x 75 m². Posjedovaće zapadnu natkrivenu tribinu, istočnu natkrivenu tribinu i sjevernu tribinu za stajanje. Kapacitet za sjedenje je 5.180 mjesta. Završetak radova planiran je za maj mjesec 2025. godine.

Pomoćni fudbalski stadion

Stadion je komplet rekonstruisan 2022/3 godine donacijom Fudbalskog saveza Crne Gore i Prijestonice Cetinje. Posjeduje savremenu vještačku travu - podlogu za fudbal, ragbi i atletiku. Dimenzije terena su 100 x 68m. Napravljen je novi pomoćni objekat(180m²) u sklopu koga su svlačionice i kancelarije. Ograđen je novom metalnom ogradom(105x74m) koja nije po standardima. Stadion posjeduje novu adekvatnu rasvjetu-reflektore koji zadovoljavaju standare za odigravanje utakmica u vecernjim terminima.

Teniski teren u Njegoševom parku

Pod vlasništvom DOO "Sportski centar Cetinje" nalazi se i teniski teren sa zemljanom (šljaka) podlogom. Teren je ograđen žičanom ogradom dimenzija 39 x 18 m², a samo tenisko igralište je dimenzija 23,77 x 10,97 m². Teren nema adekvatno osvjjetljenje i oivičen je betonskom soklom.

Školski sportski objekti

Osnovna škola "Njegoš"

Osnovna škola Njegoš osnovana je 1834. godine, a osnovao je crnogorski vladar i vladika Petar II Petrović Njegoš, po kojem škola i nosi ime. Bila je smještena u Cetinjskom manastiru, imala je 21 đaka i prvi učitelj je bio Petar Ćirković iz Kotora. U prvim decenijama iz ove škole izlazio je kadar koji je bio oslonac državne vlasti i administracije, perjanici, glavari, senatori, učitelji, a kasnije su njeni đaci postajali poznati naučnici, kulturni i javni radnici, revolucionari. Prvu školu, koju nazvaše Malom, pohađao je 21 učenik-momci iz uglednih crnogorskih porodica a prvi učitelj je bio Petar Ćirković koji je prije toga tu dužnost obavljao u Lušnici kod Herceg Novog. Kako izvori kažu, škola je bila internatskog tipa a sam učitelj bio je veliki poštovalac i bliski prijatelj Vuka Karadžića. U njoj su izučavani gotovo isti predmeti kao i u manastirskim školama. Pretpostavlja se da je bila trirazredna i da se u njoj učilo čitanje i pisanje na staroslovenskom i narodnom jeziku, gramatika, račun, crkveno pjevanje, crkvena istorija i istorija Razvoj crnogorskog školstva prekinut je izbijanjem Prvog svjetskog rata i gubljenjem nezavisnosti 1918. godine. Kao sastavni dio Kraljevine SHS, a zatim i Kraljevine Jugoslavije, Crna Gora nije mogla nastaviti sa svojom prosvjetnom politikom. Odmah poslije 1918. godine, u crnogorskim školama je uveden nastavni plan škola Srbije iz 1899, kao i Zakon o školama Srbije iz 1904. godine. Decembra 1929. godine sprovedena je unifikacija školskog zakonodavstva i donijeti su jedinstveni planovi za čitavu zemlju, u cilju stvaranja jedinstvenog jugoslovenskog kulturnog prostora i dominacije jugoslovenske nacionalne ideologije u procesu obrazovanja i vaspitanja. Osnovno obrazovanje je podrazumijevalo četiri razreda i obuhvatalo je uzrast djece od 7 do 11 godina.

O razvitku Cetinjske škole u predratnom, ratnom i poslijeratnom periodu podaci su crpljeni iz raspoložive dokumentacije (tri knjige ljetopisa, zapisnici sa sjednica Nastavničkog vijeća, upisnice) i literature (radovi objavljeni u štampi i časopisima), kao i iz razgovora sa starijim prosvjetnim radnicima i upraviteljima škole koji su u njoj radili.

Cetinjska škola je od 1925. godine nosila naziv Narodna osnovna škola „Prestolonasljednik Petar“. Povodom proslave 100 – godišnjice, 1934. godine, Cetinjska škola se uselila u novu zgradu, izgrađenu na principima savremene tehnike. Upravo prvi veliki jubilej 100 godina postojanja, proslavljen je 6. septembra 1934. godine i tom prilikom je otvorena Nova škola. Slavlje je trajalo tri dana a novine su to prenijele ovakao:

„...Stizale su iz unutrašnjosti banovine i poveće grupe seljaka iz okolnih sela, a oko 6 sati umilni zvuci sa tablje obznanili su da svečanost počinje. Cetinje je ličilo na cvjeti vrt. Naročito je bio ukusno okićen i uređen prostor ispred nove Osnovne škole.....Od Ivan begove ulice do ulaza u školu napravljen je hodnik okićen zelenilom, zastavama, državnim grbovima i štitovima. ....Ispred ulaza podignuta je bila velika svečana kapija. Isto tako svečano i lijepo bila je iskićena velika sala u Osnovnoj školi, u kojoj je izvršena svečano osvećenja....“

Tom prilikom je u Beogradu štampana spomenica pod naslovom Cetinjska škola. Između članaka, publikovana je studija pod naslovom Početak i razvitak prve škole u Crnoj Gori, doktora Petra Popovića. Tokom Drugog svjetskog rata, odnosno od aprila 1941. godine, nastava u Cetinjskoj školi počinjala je sa zakašnjenjem, izvodila se sa manjim ili većim prekidima i formalno. U školskim prostorijama je bila smještena Vojna bolnica, pa se nastava izvodila u zgradi nekadašnjeg Đevojačkog instituta, kao i u zgradi bivšeg Ruskog poslanstva.

Poslije rata uslovi za rad su bili veoma teški. Škola je bila bez školskog prostora, dovoljno stručnog kadra i odgovarajućih učila i udžbenika. Ogromni naporu su uloženi u otklanjanju ratnih posljedica, primjeni novog

Nastavnog plana i programa, zasnovanog na socijalističkim principima, kao i izvođenju nastave na savremenim pedagoškim i naučnim osnovama u cilju stvaranja svestrano razvijene ličnosti socijalističkog čovjeka.

Četvororazredna škola je postepeno prerastala u osmorazrednu osnovnu školu. Školske 1950/1951. godine otvara se V razred, dok je naredne školske godine otvoren VI i VII razred. Sedmi razred sačinjavala su dva odjeljenja III razreda Gimnazije koja su ustupljena školi. Školske 1952/1953. otvara se VIII razred. Škola je imala đачku i nastavničku biblioteku, đачki hor, pionirske i omladinske organizacije.

U zgradi škole radilo je više ustanova: Dječje zabavište, Pionirsko pozorište i Škola učenika u privredi. Nastava se izvodila u tri smjene. U trećoj smjeni je radila Škola učenika u privredi. U školi je uspješno radio i Pedagoški aktiv, koji je bio sastavljen od najboljih i najiskusnijih učitelja i nastavnika škole, a bavio se unapređenjem obrazovno – vaspitnog rada učenika i nastavnika, kao i pedagoškim uzdizanjem roditelja. Septembra 1960/1961. godine pri školi je osnovano Pedagoško savjetovalište koje je prikupljalo podatke i razmatralo probleme porodičnog vaspitanja učenika gradskih osnovnih škola, odnos roditelja prema školi, učenju i drugim obavezama.

Prosvjetni radnici sa područja Cetinja 1951. god.

Školske 1954/1955. godine u III i IV razredu uvodi se, kao eksperimentalni oblik rada, predmetna nastava, a 1958. godine dopunska nastava i slobodne aktivnosti učenika, čime škola postaje ogledna.

8 marta 1957 godine NOO – Cetinje je donio odluku o preimenovanju škole. Saopštenje direktora škole, Dušana Lauševića izmijenio je dosadašnji naziv ove škole, tako da će ona ubuduće nositi naziv: Osmogodišnja škola „Njegoš“ – Cetinje.

Povodom 140-tog rođendana publikovan je Zbornik radova u kojem su autori (između ostalih dr Dušan Martinović, dr Vojislav Nikčević, Novak Jovanović, Tomaš Marković i drugi) ispoljili nastojanje da postanak i razvitak Škole prouče praveći dublje zahvate u problematiku, da njen život i rad sagledaju od samog nastanka do te 1974. godine.

Veliki jubilej 150 godina postojanja obilježen je 19. i 20. novembra 1984. godine. Proslava je počela Akademijom za đake i roditelje i izložbom likovnih radova učenika škole. Na Okruglom stolu „Osnovna škola danas“ na kojem su prisustvovala eminentne ličnosti iz kulturnog i javnog života tog vremena, promovisane su knjige dr Rada Delibašića „Njegošev prosvjetni rad i pedagoška misao“ i „Crnogorski udžbenici 1836-1981“ autora dr Dušana Martinovića i Marka Markovića.

Povodom 160 rođendana održane su svečanosti 31. oktobra i 1. novembra 1994. godine. Svečanost je počela Akademijom u Zetskom Domu, nastavljena izložbom likovnih radova i Okruglim stolom „Modernizacija nastavnog procesa i nove obrazovne tehnologije“. Tim povodom upriličena je Aukcija slika crnogorskih umjetnika koji su novac od prodatih slika dodijelili školi. To je ujedno bilo i zadnje svečano obilježavanje na Državnom nivou, u vijeku iza nas.

U susret jubileju 170 godina, dobila Zlatnu plaketu „Prosvjetnog rada“.

Sa naučnog skupa povodom obilježavanja 180 godina postojanja škole.

Škola je 2014. godine obilježila veliki jubilej, 180 godina postojanja. U okviru trodnevne svečanosti održan je Naučni skup na temu Prosvjetne prilike u Crnoj Gori. Objavljen je I Zbornik radova sa skupa. Tom prilikom škola je nagrađena nagradom 13. novembar za najbolje ostvarene rezultate u svim oblastima rada i stvaralaštva koji su od izuzetnog značaja za Prijestonicu Cetinje.

U ovom dugom periodu od 186 godina dala je ogroman doprinos i zaista bi bile velike brojke u pitanju kada bi računali koliko je škola opismenila generacija, koliko je pomogla nauci, umjetnosti, prosperitetu društva, te koliko je iz njenih klupa izašlo istaknutih nosilaca društvenog progressa.

Priznanja za doprinos razvoju obrazovanja, nauke i kulture.

Trebalo bi mnogo vremena i prostora ako bih detaljno pisala obrazloženje o ogromnom doprinosu Osnovne škole „Njegoš“ u razvoju crnogorskog društva u proteklom periodu od 186 godina. Dovoljno je pomenuti činjenicu da su mnogi rodoljubi, narodni heroji, političari, svjetski poznate ličnosti iz oblasti umjetnosti, književnosti, sporta, kulturnog i javnog života bili učenici ove prosvjetne ustanove.

Oreden zaslug za narod sa zlatnom zvijezdom kojim je Josip Broz Tito odlikovao školu Osnovna škola „Njegoš“ je bila i biće Luča crnogorskog prosvjetiteljstva i nosilac vaspitno - obrazovne misije u našoj državi.

Osnovna škola „Njegoš“ posjeduje školsku dvoranu dimenzija 24,50x13,70 m i tribine kapaciteta 60 gledalaca. Rekonstruisana je 2018/19. godine, posjeduje 2 koša i adekvatnu rasvjetu. U sklopu sportske dvorene nalaze se 2 svlačionice po 12m2 i dvije ostave po 8 m2. Škola posjeduje otvoreni košarkaški teren dimenzija 29x15 m, kao i streetworkout vježbalište.

JU OŠ "Njegoš" Cetinje
Adresa: Ivanbegova br 1.
E-mail: skola@os-njegos-ct.edu.me
Tel: 041/230 491

Osnovna škola "Lovčenski partizanski odred"

JU O.Š., „Lovčenski partizanski odred“, na Cetinju, nastala je 1975 godine spajanjem osnovnih škola „Marko Mašanović“ (osnovana 1955 god.) i „Vuk Karadžić“ (osnovana 1964 god.). 1947 god., počela je sa radom. O.Š. „Lovčenski partizanski odred“, radila je u prostorijama Cetinjske gimnazije sve do 1.septembra 2004 godine kada prelazi u novi objekat, u Bogdanovom kraju. Prilikom formiranja škole, broj učenika iznosio je preko 1400, raspodijeljenih u 36 odjeljenja. Škola je imala ukupno 11 područnih odjeljenja: PO Lastva, PO Ubli, PO Resna, PO Bjeloši, PO Čeklići, PO Markovina, PO Mikulići i PO Velestovo. PO Njeguši, PO Bajice i PO Čevo. Danas je u školi 26 odjeljenja.

U školskoj 2021/22. godini Ministarstvo održivog razvoja i turizma izdalo je urbaništičko tehničke uslove za postojeći objekat u kojem se izvodi nastava od 1. septembra 2004. godine, a školske 2023/24 završena je sva potrebna dokumentacija u proceduri

legalizacije škole. Uspostavljanjem saradnje Ministarstva energetike i rudarstva sa upravom škole ove školske godine biće realizovan projekat energetske efikasnosti - „KFW“ kojim je obuhvaćena rekonstrukcija objekta i nakon kojeg će škola krenuti sa kabinetskom nastavom, uz moderne i podsticajne uslove za rad i učenje. Zahvaljujući izvanrednoj saradnji sa Prijesticom Cetinje i Ministarstvom prosvjete, u narednoj godini očekujemo izgradnju fiskulturne sale, čime će škola steći sve uslove za postizanje još boljih rezultata koji su vidljivi u svim segmentima života grada.

Adresa: Peka Pavlovica 42
E-mail: skola@os-lpodred.edu.me
Tel.: 041/231 498

Osnovna škola "Šunjo Pešikan" Trešnjevo

Osnovna škola „Šunjo Pešikan“ u Trešnjevu jedna je od najstarijih škola u Crnoj Gori. Nosi naziv po poznatom borcu Šunju Pešikanu, koji je rođen 26. Februara 1922. godine, od oca Stevana i majke Krstinje, u brojnoj siromašnoj i seljačkoj porodici.

Osnovnu školu je završio u Trešnjevu, sa odličnim uspjehom. Srednju školu je nastavio u Peći 1939. godine gdje se uključuje u Revolucionarni omladinski pokret. Kada je izbio rat, uspio je da se pješice prebaci u

rodno mjesto, gdje se odmah uključio u rad na organizovanju ustanka pod rukovodstvom Komunističke partije.

Učestvovao je u borbama za oslobođenje Grahova, na Čekličima, Orahovcu, a kasnije u borbama za Vasojeviće kao zamjenik političkog komesara čete. Po povratku dobrovoljno pristupa u II nikšićki udarni bataljon, a onda 1942 godine biva ranjen.

Poslije IV neprijateljske ofanzive postaje puško mitraljezac u proleterskoj četi III proleterske divizije. Sa tom jedinicom je prošao V neprijateljsku ofanzivu učestvujući u borbama na Sutjesci. Poslije V ofanzive vraća se u lovcenski odred gdje postaje politički komesar II čete i katunskog bataljona.

U vrijeme II neprijateljske ofanzive, kao borac IV crnogorske proleterske brigade, učestvuje kao borac I politički komesar u borbama na terenu Vasojevića, gdje je na brdu Stražarici iznad sela Vasojevičke Tuzi između Lijeve Rijeka i Mateševa, poginuo 20. oktobra 1943. godine. Njegovi posmrtni ostaci zajedno sa posmrtnim ostacima njegovih drugova, prenešeni su u zajedničku partizansku grobnicu u Lijevoj Rijeci.

Prije otvaranja škole u Trešnjevju, postojalo je sedam škola u Crnoj Gori, a školske 1870/1871 godine klada je otvorena škola u Trešnjevju otvorene su još 24 osnovne škole.

Veliki doprinos utemeljenju škole dali su prvi učitelji: Đorđije Zvicer, Mihailo Lekić i Pavle Rajković. U toku Prvog svjetskog rata okupatorske vlasti pokušale su da organizuju nastavu po svojim uzorima, ali su učenici i roditelji bojkotovali nastavu.

U vrijeme Drugog svjetskog rata prostorije škole služile su za partizansku bolnicu, održavanje partijskih sastanaka, a škola je u više navrata bombardovana. Poslije Drugog svjetskog rata otvara se odjeljenje petog razreda i škola postepeno prerasta u osmorazrednu.

Za zasluge i uspjehe postignute u osnovnom obrazovanju i vaspitanju mladih generacija, kao i za doprinos širenju prosvjete i kulture: škola je odlikovana Ordenom zasluga za narod sa srebrnom zvijezdom.

Osnovna škola „Šunjo Pešikan“ posjeduje travnati mini fudbalski teren, improvizovani odbojkaški teren i improvizovani basket teren. Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade Prijestonice Cetinje u 2022. godini donirao je školi sto za stoni tenis.

JU OŠ „Šunjo Pešikan“, Trešnjevo - Cetinje

Adresa: Trešnjevo, Cetinje

E-mail: skola@os-spesikan.edu.me

Tel: +38269569056

Osnovna škola “Boro Vukmirović”

Prva osnovna škola u Rijeci Crnojevića otvorena je 1842.god., dok prema zapisima Pavla Rovinskog pisani dokument o radu škole potiče iz 1855. Škola se nalazila na Riječkom gradu u neposrednoj blizini crkve Svetoga Nikole, tačnije u dvorištu crkve gdje je bila čuvena Obodska štamparija, u vrijeme Ivana Crnojevića. U ovoj školi 1871.god. je bilo 56 djece. Školu su većinom pomagali iseljenici koji su življeli u Trstu, u Italiji. Škola je radila sa karaćim prekidima do 1886. Ti prekidi su trajali tokom balkanskih ratova, sve do početka II svjetskog rata.

Godine 1903/04. otvorena je ženska škola. Njeno sjedište je bilo u magacinu kod državnog mlina, na Bostanu. Učiteljica je bila Đurđina Popović.

Druga osnovna škola je formirana na Rijeci Crnojevića, u prostorijama opštinskog doma, gdje su se koristile četiri prostorije kao učionice.

Đaci su imali svoje uniforme, koje su u školi nosili, a ta škola zvala se Kolonija. Škola je kratko vrijeme radila, jer su se prostorije morale ustupiti opštinskom domu.

Osnovna škola „Boro Vukmirović“ otvorena je 1951. god. U dijelu Rijeka Crnojevića zvani Crni potok. Nešto kasnije dobila je ime po narodnom heroju Boru Vukmiroviću, a izgradnja zgrade počela je početkom II svjetskog rata. Poslije rata zgrada je završena, a u njenim prostorijama su, za kratko vrijeme, bila smještena Zemljoradnička zadruga.

Osnovna škola „Boro Vukmirović“ ne posjeduje sportske objekte, već se nastava fizičkog vaspitanja izvodi u improvizovanoj učionici. Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade Prijestonice Cetinje u 2022. godini donirao je školi sto za stoni tenis, kao i košarkašku tablu i obruč.

JU OŠ "Boro Vukmirović"

Adresa: Rijeka Crnojevića bb

E-mail: skola@os-bvukmirovic.edu.me

Tel: +38267808141.

JU "Gimnazija"

Škola posjeduje sportsku salu, koja je renovirana u oktobru 2017. godine, gdje je Prijestonica Cetinje dala finansijsku pomoć. Ukupna njena površina iznosi 355m² od kojeg je 285m² korisna površina vježbališta, a površina pomoćnih prostorija iznosi 70m². Škola raspolaže sportskim poligonom, koji je izgrađen 1996. godine i ima korisnu površinu vježbališta 1.056m². Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade u saradnji sa Ministarstvom za sport i mlade Crne Gore obezbijedio je komplet novu podlogu na sportskom terenu, sanirao zaštitnu ogradu, dva rukometna gola sa mrežama, 3 komplet koša, rasvjetu i video nadzor. Takođe Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade donirao je školi streetworkout vježbalište.

Srednja stručna škola

Škola posjeduje sportsku dvoranu predviđenu za izvođenje nastave fizičkog vaspitanja, koja je izgrađena 1978. godine. Dvorana posjeduje korisnu površinu 283,20m², dok površina pomoćnih prostorija iznosi 110m². U toku je rekonstrukcija školske dvorane. Škola ne posjeduje otvoreni sportski teren.

Sportski objekti koji su pod vlasništvom Prijestonice Cetinje

Otvoreni teren u naselju "Đura Petrovića" (Kongo)

Teren je dimenzija 16 x 28 m², oivičen je betonskom soklom, betoniran je i presvučen antitraumatskom tartan podlogom. Od sportskih rekvizita postoje dvije konstrukcije za koš sa tablama i 2 mini gola, koje je Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade Prijestonice Cetinje obezbijedio u toku 2017. godine. Teren posjeduje adekvatnu zaštitnu ogradu, osvjetljen je i pokriven video nadzorom. Takođe Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade donirao je streetworkout vježbalište, dječije igralište kao i sto za stoni tenis.

Otvoreni sportski teren kod Komunalnog preduzeća

Teren je rekonstruisan 2023. godine, asfaltiran, i presvučen tartan antitraumatskom podlogom, sa oivičenjem, dimenzija 20 x 15 m. Od sportskih rekvizita postoje dva koša i 2 mala gola, koje je obezbijedio Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade Prijestonice Cetinje. Teren posjeduje adekvatnu zaštitnu ogradu i rasvjetu.

Takođe Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade Prijestonice Cetinje donirao je 2024. godine savremeno dječije igralište u sklopu kojeg se nalaze i sprave za streetworkout.

Igralište u naselju Gruda

Sekretarijat za obrazovanje sport i mlade Prijestonice Cetinje 2019. godine donirao je sportski teren za basket, dimenzija 16 x 15 m, koji je oivičen betonskom soklom, betoniran je i presvučen antitraumatskom tartan podlogom. Od sportskih rekvizita postoji jedan koš i 2 mini gola. Teren posjeduje adekvatnu zaštitnu ogradu, osvjetljen je i pokriven video nadzorom. Takođe Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade donirao je streetworkout vježbalište, dječije igralište kao i sto za stoni tenis.

Igraliste u naselju Crvenkapa

Sportski teren je napravljen 2024. godine, dimenzija 16 x 15 m, oivičen je betonskom soklom, betoniran je i presvučen antitraumatskom tartan podlogom. Od sportskih rekvizita postoji jedan koš. Teren ne posjeduje adekvatnu zaštitnu ogradu. Osvijetljen je i pokriven video nadzorom. Takođe Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade donirao je streetworkout vježbalište, dječije igralište.

Igraliste u naselju IV Jul

U toku je izgradnja komplet novog sportskog igralista sa dopunskim sadržajima (dječije igralište i vježbalište streetworkout) koje je donacija Sekretarijata za obrazovanje sport i mlade Prijestonice Cetinje.

Igraliste u naselju Gipos

Sekretarijata za obrazovanje sport i mlade Prijestonice Cetinje je u 2023. godini izgradio 2 dječija igrališta i donirao sto za stoni tenis. U toku je izgradnja komplet novog basket terena, koje je donacija Sekretarijata za obrazovanje sport i mlade Prijestonice Cetinje.

Igralište u naselju Crna Greda

Sekretarijata za obrazovanje sport i mlade Prijestonice Cetinje je u 2023. godini izgradio je dječije igralište koje posjeduje adekvatnu ogradu, rasvjetu i video nadzor.

Sportski objekti u sastavu državnih institucija

Otvoreni sportski teren u dvorištu Zavoda za zaštitu spomenika

Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade Prijestonice Cetinje rekonstruisao je sportski teren 2019. godine, dimenzija 28 x 14 m. Izlivena je betonska podloga, koja je presvučena antitraumatskom tartan podlogom, postavljena su 2 komplet koša, dva gola za mali fudbal, sto za igranje šaha i sto za stoni tenis. Takođe izgrađen je novi streetworkout teren.

Otvoreni sportski teniski teren u dvorištu Nacionalne biblioteke "Đurđe Crnojević"

Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade Prijestonice Cetinje rekonstruisao je i prozirio teniski teren 2024. godine. Urađena je nova asfaltna podloga, koja je presvučena adekvatnom podlogom za igranje tenisa u spoljašnjim uslovima, dimenzija 23,77 x 10,97m. Teren je ograđen novom zaštitnom ogradom i posjeduje adekvatno osvjetljenje.

JU "Lovćen Bečići" (Nacionalni park Lovćen) posjeduje:

- Fudbalski stadion
- Poligon malih sportova (rukomet, košarka, mali fudbal)
- Dva otvorena teniska terena (tartan podloga)
- Sportska dvorana u izgradnji

Igralište u JU Zagorka Ivanović -Jabučka ulica

Sekretarijata za obrazovanje sport i mlade Prijestonice Cetinje je u 2024. godini donirao je dječije igralište koje ne posjeduje rasvjetu i video nadzor.

Igralište u JU Zagorka Ivanović -Centralni vrtić

Sekretarijata za obrazovanje sport i mlade Prijestonice Cetinje je u 2024. godini rekonstruisao je dječije igralište koje ne posjeduje rasvjetu i video nadzor.

Igraliste u Njegoševom parku

U 2022. godini Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade Prijestonice Cetinje izgradio je savremeno streetworkout vježbalište koje posjeduje video nadzor i rasvjetu. U navedenom parku se nalaze 2 dječija igrališta, kao i 3 stola: za stoni tenis, teq ball i šah.

Igraliste u Parku 13 jul.

U 2022. godini Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade Prijestonice Cetinje izgradio je basket teren sa savremenom antitraumatskom tartan podlogom koji posjeduje video nadzor i rasvjetu. U navedenom parku se nalaze 2 dječija igrališta, kao i sto za stoni tenis.

Sportski objekti pod privatnim vlasništvom

Na teritoriji Prijestonice Cetinje postoje sportski objekti koji su funkcionalni i kvalitetno se održavaju, a pod privatnim su vlasništvom. Među njima treba pomenuti sljedeće:

U okviru DOO "Orlov krš"

Dvije balon sale:

- Balon I - mali fudbal (vještačka trava)
- Balon II- teren za tenis, rukomet, mali fudbal (tvrda podloga)
- Otvoreni teren za tenis
- Otvoreni teren u izgradnji predviđen za rukomet, mali fudbal i tenis

Sportski otvoreni teren Mjesnih zajednica

Mjesna zajednica Bajice

Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade Prijestonice Cetinje donirao je 2019. godine, izgradnju novog savremenog sportskog košarkaškog terena, dimenzija 32x17m, koji posjeduje tartan antitraumatsku podlogu i adekvatnu zaštitnu ogradu. Pored pomenutog sportskog igralista Prijestonica Cetinje izgradila je dječije igralište, kao i streetworkout vježbalište. Teren je neophodno osvijetliti i postaviti video nadzor.

Mjesna zajednica Bokovo

Otvoreni teren dimenzija 22x14 m, koji je oivičen i ograđen i služi za igranje malog fudbala, košarke i odbojke. Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade obezbijedio u toku 2022. godine 2 table i 2 mrežice za koš, kao i sto za stoni tenis. Teren je u dosta dobrom stanju.

Mjesna zajednica Njeguši

Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade donirao je 2022. godine novo dječije igraliste.

Otvoreni teren dimenzija 40 x 20m, koji je oivičen i ograđen i služi za igranje malog fudbala, košarke i odbojke. Ograda i podloga su u jako lošem stanju.

Mjesna zajednica Rijeka Crnojevića

Otvoreni teren dimenzija 40 x 20m, koji je oivičen i ograđen i služi za izvođenje malog fudbala, košarke i odbojke. Podloga i komplet teren je u jako lošem stanju. U zimskom periodu teren je izložen plavljenju. Posjeduje južnu tribinu, gdje je kapacitet 200 mjesta.

Mjesna zajednica Gornji Ceklin

Otvoreni travnati teren za mini fudbal dimenzija 60 x 30 m. U junu 2018. godine. Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade Prijestonice Cetinje obezbijedio je komplet koš, dva mini gola za fudbal, takodje u 2024. godini doniran je sto za stoni tenis.

Mjesna zajednica Dobrsko selo

Otvoreni travnati teren dimenzija 40 x 20 m², koji je ograđen žičanom ogradom.

Teren je u dosta dobrom stanju. Sekretarijat za obrazovanje, sport i mlade Prijestonice Cetinje u toku 2024. godine donirao je sto za stoni tenis.

12.5 ANEKS 5

Vodoizvorište „Podgorska vrela”

Kraško izvorište „Podgorska vrela” je glavno izvorište u sistemu, aktivno tokom cijele godine. Nalazi se na oko dvadesetak kilometara južno od Cetinja na koti 175 m.n.m.

Voda u “Podgoru” se zahvata sa tri kaptaže (“Gušter”, „Gušter 1“ i „Gušter 2“) i tri bunara. Voda iz ovih kaptaža i bunara dotiče u taložnik, gdje se vrši taloženje (izdvajanje) pijeska i suspendovanih čestica iz vode, nakon čega se voda cijevnim vodom dovodi do sabirnog bazena sa usisnim cjevovodom DN500, iz kojeg pumpni agregati crpe vodu i potiskuju je prema crpnoj stanici na Višnjici.

Vodoizvorište „Uganjska vrela”

Izvorište „Uganjska vrela“ nalaze se 6 km južno od Cetinja, sa desne strane puta Cetinje - Budva. Ovo izvorište je kaptirano i uključeno u sistem 1917. godine. „Uganjska vrela” su karstni izvor sa izrazitim uticajem trajanja kišnog perioda na zahvatanje i pumpanje ka Cetinju. Izvorište se koristi samo u zimskom periodu, jer u toku ljeta dolazi do presušivanja. Voda se sa 686 m.n.m., preko crpne stanice „Uganjska vrela”, potiskuje u glavni gravitacioni cjevovod DN350 između prekidne komore „Velja Gora” i prekidne komore „Lašor”. Minimalna izdašnost je oko 0,5 l/s., dok se maksimalna izdašnost u zimskom, kišnom, periodu kreće i preko 120 l/s. Za izvorište nijesu utvrđene zone sanitarne zaštite, osim zone neposredne zaštite oko pumpne stanice.

Izvorište se sastoji od dva kaptirana izvora.

Vodoizvorište „Obzovica”

Vrelo „Obzovica” nalazi se u području sela Obzovica sa desne strane puta Cetinje - Budva. Slivno područje Obzovice je oko 2 km². Kapacitet izvorišta se kreće od minimalne izdašnosti vrela „Obzovice” od oko 0,5 l/s u ljetnjim mjesecima i maksimalnih 50 l/s u zimskim mjesecima. Za izvorište nijesu utvrđene zone sanitarne zaštite, osim neposredne zone zaštite oko kaptaže. Izvorište „Obzovica” je jedino na ovom području sa koga se voda do gradskih rezervoara dovodi gravitaciono liveno – gvozdenim i azbest-cementnim cjevovodom Ø200 mm i spaja sa potisnim cjevovodom sa „Uganjskih vrela”, a zatim uključuje u glavni transportni cjevovod na dionici prekidna komora „Lašor”.

Od 2014. godine DOO “Vodovod i kanalizacija” Cetinje ne koristi vodu sa ovog vodoizvorišta, što usljed njegove smanjene izdašnosti, što zbog lošeg stanja transportnog cjevovoda ACC (azbestno cementni cjevovod) DN200, na kojemu su prisutna značajna iscurivanja na više pozicija, na jako nepristupačnim lokacijama. Zbog navedenog, sanacijapomenutih kvarova je jako komplikovana i ekonomski neisplativa s obzirom na raspoloživu količinu vode na ovom vodoizvorištu.

Infrastruktura vodovodnog sistema

Pod infrastrukturom vodovodnog sistema spadaju objekti i uređaji koji su namijenjeni ispunjavanju osnovne djelatnosti u koje spadaju Pumpne stanice, Prekidna komora, Buster stanica, Rezervoari.

Pumpna stanica „Podgor”

Nalazi se na koti 175 m.n.m. Voda se sa izvorišta prepumpava u dva stepena. U prvom stepenu voda se pumpa od izvorišta do Pumpne stanice „Višnjica“, koja se nalazi na visini od 503 m.n.m. Iz P.S. „Višnjica“ voda se pumpa do Prekidne komore „Velja Gora“ (821 m.n.m). U ovom postrojenju instalirana su tri niskonaponska pumpna agregata, pojedinačne snage 315 KW (elektromotor SIEMENS + pumpa KSB) i 1 niskonaponski pumpni agregat snage 355 (elektromotor SIEMENS + pumpa KSB) Instalirani kapacitet pumpne stanice iznosi 1300 kW.

Pumpna stanica "Višnjica"

Nalazi se na koti 503 m.n.m. i služi za prepumpavanje vode koja dolazi sa Pumpne stanice "Podgor" do Prekidne komore "Velja Gora" (821 m.n.m. - kota dna komore).

Pumpna stanica "Višnjica" je opremljena sa 4 pumpna agregata: tri pumpe ruske proizvodnje (Tip- CNS 300-360, snaga P =500 KW; napon 6000 V, godina proizvodnje 1975.) i jedne pumpe proizvodnje Jugoturbina Karlovac (Tip- VS 46-20/6 snaga P = 560 KW; napon 6000 V, godina proizvodnje 1990. godine).

Na ovom postrojenju planirana je instalacija automatske hlorne stanice, kako bi se vršila dezinfekcija (hlorisanje) vode gasnim hlorom, od ove stanice do PK"Lašor". Za navedenu aktivnost izrađen je glavni projekat, sprovedena tenderska procedura I izabran najpovoljniji ponuđač, sa kojim je potpisan ugovor, koji će biti realizovan do kraja 2024. godine.

Pumpna stanica "Uganjska Vrela":

Nalazi se neposredno uz izvorište "Uganjska vrela". Služi da pumpa vodu cjevovodom PEHD DN 355 mm do glavnog transportnog cjevovoda Ø350 mm, na dijelu između prekidnih komora "Velja Gora" i "Lašor".

U ovom postrojenju instalirano je 5 potopnih niskonaponskih pumpnih agregata sa frekventnom regulacijom, ukupne snage 248 KW, u dva sabirna bazena. Za održavanje pogonske spremnosti ovog postrojenja, sproveden je tenderski postupak za nabavku tri nova potopna pumpna agregata, izabran najpovoljniji izvođač sa kojim je potpisan ugovor, koji će biti realizovan do kraja 2024. godine.

Prekidna komora "Velja Gora"

Nalazi se na 821 m.n.m. što predstavlja kotu dna komore. Predstavlja najvisočiju kotu odakle se voda transportuje gravitaciono prema Prekidnoj komori "Lašor" (754 m.n.m), te nakon toga prema distributivnim rezervoarima: veliki rezervoar "Zagrablje", mali rezervoar "Zagrablje", rezervoar "Sandin vrh". U okviru prekidne komore nalazi se rezervoar zapremine 400 m³. Objekat nema napajanje električnom energijom sa elektrodistributivne mreže. Najbliža priključna tačka na ovu mrežu nalazi se na oko 2 km od komore. Pristupni makadamski put do ovog objekta je u jako lošem stanju i vodo preko privatnih posjeda.

Prekidna komora „Lašor“

Voda iz Prekidne komore „Velja Gora“ se gravitacijom transportuje do prekidne komore „Lašor“ (754 m.n.m. – kota dna komore, V= 500 m³), odakle se gravitaciono doprema do tri distributivna rezervoara. Rezervoarski prostor se sastoji od dvije komore (fizički potpuno razdvojene) sa posebnim dovodnim i odvodnim cjevovodima.

Pored svoje primarne funkcije, ovaj objekat služi za smještaj hidroforskog postrojenja (buster stanice) za snabdijevanje vodom obližnjeg romskog naselja, kao i smještaj hlorne stanice za dezinfekciju vode, koja se ovako tretirana dalje distribuira potrošačima.

Hidroforsko postrojenje se sastoji od dvije pumpe (radna i rezervna), sledećih karakteristika: Q = 8m³ /h, H= 54 m, n=2900 o/min P2 = 2.2 kW. Očitani pritisak na potisnom cjevovodu je 2.5 bara.

Od prekidne komore „Lašor“ (754 m.n.m) nakon procesa hlorisanja voda se dalje transportuje gravitacijom do tri distributivna rezervoara:

VELIKI REZERVOAR „ZAGRABLJE“ (691 m.n.m.), zapremine 8.000 m³, sa kojeg se vrši snabdijevanje vodom potrošača u prvoj visinskoj zoni snabdijevanja.

MALI REZERVOAR „ZAGRABLJE“ (695 m.n.m.), zapremine 1.000 m³, sa kojeg se vrši snabdijevanje vodom potrošača u podzoni prve visinske zone.

SANDIN VRH (730 m.n.m.), zapremine 2 x 2.000 m³, sa kojeg se vrši snabdijevanje vodom potrošača u drugoj i trećoj visinskoj zoni.

BUSTER STANICA “BAJICE” - Služi za snabdijevanje vodom potrošača u trećoj visinskoj zoni u naselju Bajice. Dobija vodu iz rezervoara “Sandin vrh” preko cjevovoda LG DN150mm i PEHD cjevovoda DN200. Buster postrojenje se sastoji od tri pumpna agregata, pojedinačne snage P=5,5 KW, sa frekventnom regulacijom.

Javno vodosnabdijevanje

Ključni indikatori koji su pokazatelj kvaliteta usluge javnog vodosnabdijevanja su: 1) kontinuitet isporuke vode, 2) stepen usaglašenosti kvaliteta vode sa posebnim propisima, 3) stepen pokrivenosti stanovništva uslugom vodosnabdijevanja putem priključaka na javni vodovodni sistem, 4) stepen neprihodovane vode, 5) stepen pokrivenosti korisnika posebnim mjernim uređajima (vodomjerima) i 6) broj kvarova po kilometru vodovodne mreže. U tabelama koje slijede dat je pregled kretanja svakog od navedenih indikatora za uslugu javnog vodosnabdijevanja za DOO „Vodovod i kanalizacija-Cetinje“, a isti su dati na osnovu "Godišnjeg izvještaja o poređenju indikatora poslovanja vršilaca regulisanih komunalnih djelatnosti, za 2022. godinu" koji je sačinila Regulatorna agencija za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti.

• *Kontinuitet isporuke vode*

Indikator kontinuiteta isporuke vode je jedan od najznačajnijih pokazatelja na osnovu kojeg se može pratiti stepen kvaliteta usluge koju DOO „Vodovod i kanalizacija-Cetinje“ pruža korisnicima. Ovaj indikator se računa kao odnos ukupnog broja korisničkih sati u toku kojih je javni vodovodni sistem bio u funkciji i ukupnog broja korisničkih sati u optimalnom radu sistema.

Tabela 1. – Kontinuitet isporuke vode u periodu 2019.-2022. godina (%)

	2022	+/- (%)	2021	+/- (%)	2020	+/- (%)	2019
Prosjek na nivou Crne Gore	99,98	0,01	99,96	-0,02	99,98	-0,02	100,00
DOO „Vodovod i kanalizacija-Cetinje“	100,00	--	100,00	--	100,00	--	--

Izvor: Godišni izvještaj o poređenju indikatora poslovanja vršilaca regulisanih komunalnih djelatnosti, za 2022. godinu

• *Stepen usaglašenosti kvaliteta vode sa posebnim propisima*

Ovaj indikator pokazuje ispunjenje obaveze DOO „Vodovod i kanalizacija-Cetinje“ da korisnicima isporučuje zdravstveno ispravnu i čistu vodu za piće, koja ispunjava uslove utvrđene propisom kojim se uređuje obezbjeđivanje zdravstveno ispravne vode za ljudsku upotrebu. Indikator predstavlja odnos broja izvršenih analiza kvaliteta vode čiji su rezultati u skladu sa zakonom i ukupnog broja sprovedenih analiza.

Tabela 2. - Stepen usaglašenosti kvaliteta vode sa posebnim propisima u periodu 2019.-2022. godina (%)

	2022	+/- (%)	2021	+/- (%)	2020	+/- (%)	2019
Prosjek na nivou Crne Gore	94,44	-1,14	95,59	-0,89	96,47	4,22	92,25

DOO „Vodovod i kanalizacija-Cetinje“	100,00	--	100,00	--	100,00	--	100,00
--------------------------------------	--------	----	--------	----	--------	----	--------

Izvor: Godišni izvještaj o poređenju indikatora poslovanja vršilaca regulisanih komunalnih djelatnosti, za 2022. godinu

• **Stepen pokrivenosti stanovništva uslugom javnog vodosnabdijevanja putem priključaka**

Zakonom o vodama („Službeni list CG“, br. 27/07, 32/11, 47/11, 48/15, 52/16 i 84/18) propisana je obaveza jedinici lokalne samouprave da organizuje i obezbijedi javno vodosnabdijevanje za sva naselja veća od 200 stanovnika, ili čija je prosječna godišnja potreba za vodom veća od 100m³/dan (1,16 l/s). Indikator stepena pokrivenosti stanovništva uslugom javnog vodosnabdijevanja putem priključaka predstavlja odnos broja stanovnika koji su priključeni na javni vodovodni sistem i ukupnog broja stanovnika na teritoriji jedinice lokalne samouprave.

Tabela 3. - Stepen pokrivenosti stanovništva uslugom javnog vodosnabdijevanja putem priključaka u periodu 2019.-2022. godina (%)

	2022	+/- (%)	2021	+/- (%)	2020	+/- (%)	2019
Prosjek na nivou Crne Gore	87,55	0,21	87,34	2,60	84,74	2,86	81,88
DOO „Vodovod i kanalizacija-Cetinje“	97,55	-0,62	98,17	--	--	--	83,49

Izvor: Godišni izvještaj o poređenju indikatora poslovanja vršilaca regulisanih komunalnih djelatnosti, za 2022. godinu

Vrijednost ovog indikatora u 2022. godini je pogoršana u odnosu na njegovu vrijednost u 2021. godini, iz razloga manjeg procijenjenog broja stanovnika koji su povezani na vodovodnu mrežu. Paušalna procjena broja stanovnika koji su priključeni na javnu vodovodnu mrežu, ili broja stanovnika na teritoriji jedinice lokalne samouprave, može dati krivu sliku indikatora kojim se izražava pokrivenost stanovništva uslugom javnog vodosnabdijevanja putem priključaka.

• **Stepen neprihodovane vode**

Neprihodovana voda predstavlja gubitke vode u sistemu vodosnabdijevanja, koji nastaju prilikom isporuke vode korisnicima. Stepen neprihodovane vode računa se kao odnos razlike količine proizvedene vode i količine fakturisane vode i ukupne količine proizvedene vode, i ujedno odražava prisustvo tehničkih i komercijalnih gubitaka vode.

Tabela 4. - Stepen neprihodovane vode u periodu 2019.-2022. godina (%)

	2022	+/- (%)	2021	+/- (%)	2020	+/- (%)	2019
Prosjek na nivou Crne Gore	65,05	-1,33	66,38	-0,76	67,14	0,98	66,16

DOO „Vodovod i kanalizacija-Cetinje“	82,25	0,23	82,02	0,74	81,28	0,01	81,27
---	--------------	-------------	--------------	-------------	--------------	-------------	--------------

Izvor: Godišni izvještaj o poređenju indikatora poslovanja vršilaca regulisanih komunalnih djelatnosti, za 2022. godinu

Obzirom da poslovanje DOO „Vodovod i kanalizacija-Cetinje“ karakteriše visoka vrijednost stepena neprihodovane vode, aktivnosti koje se sprovode na smanjivanju neprihodovane vode (rekonstrukcija djelova vodovodne mreže) bi trebalo da se odraze na vrijednost stepena neprihodovane vode.

- **Stepen pokrivenosti korisnika posebnim mjernim uređajima (vodomjerima)**

Ovaj indikator predstavlja odnos broja korisnika koji imaju poseban mjerni uređaj i ukupnog broja korisnika.

Tabela 5 - Stepen pokrivenosti korisnika posebnim mjernim uređajima (vodomjerima) u periodu 2019.-2022. godina (%)

	2022	+/- (%)	2021	+/- (%)	2020	+/- (%)	2019
Prosjeak na nivou Crne Gore	83,58	1,92	81,66	0,37	81,28	0,20	81,08
DOO „Vodovod i kanalizacija-Cetinje“	73,99	0,60	73,39	0,50	72,89	0,73	72,16

Izvor: Godišni izvještaj o poređenju indikatora poslovanja vršilaca regulisanih komunalnih djelatnosti, za 2022. godinu

Cilj postojanja ovog indikatora je poboljšanje praćenja i obračuna potrošnje vode, što je od suštinskog značaja za očuvanje vodnih resursa i bolje upravljanje komunalnim uslugama. Obezbjedjivanje vodomjera treba da podstakne racionalniju potrošnju vode kod korisnika, čime se doprinosi ekološki odgovornijem pristupu vodi kao resursu.

- **Broj kvarova po kilometru vodovodne mreže**

U cilju procjene kvaliteta i stanja infrastrukture za javno vodosnabdijevanje, definisan je indikator broja kvarova po kilometru vodovodne mreže, koji predstavlja broj kvarova koji se javljaju na javnom vodovodnom sistemu podijeljen sa dužinom vodovodne mreže.

Tabela 6. - Broj kvarova po kilometru vodovodne mreže u periodu 2019.-2022. godina (#/km)

	2022	+/- (%)	2021	+/- (%)	2020	+/- (%)	2019
Prosjeak na nivou Crne Gore	3,02	-16%	3,58	-29%	5,07	+26%	4,03

DOO „Vodovod i kanalizacija- Cetinje“	2,80	-21%	3,55	-15%	4,20	+31%	3,21
--	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Izvor: Godišni izvještaj o poređenju indikatora poslovanja vršilaca regulisanih komunalnih djelatnosti, za 2022. godinu

Poželjne vrijednosti ovog indikatora su manje od 2 kvara po km vodovodne mreže. Opseg informacija o vodovodnoj mreži koji posjeduje DOO „Vodovod i kanalizacija-Cetinje“ prikazuje se kroz indikator stepena poznavanja mreže. Ovaj indikator predstavlja odnos dužine mreže koja je unesena u GIS (geografski informacioni sistem) i ukupne dužine vodovodne mreže, kojom upravlja DOO „Vodovod i kanalizacija-Cetinje“. Isto je, u GIS-u, unijelo cjelokupnu vodovodnu mrežu. Visoka vrijednost ovog indikatora, kroz niz godina, pokazatelj je lošeg stanja mreže. S druge strane, visoka vrijednost ovog indikatora može ukazivati i na potrebu planiranja aktivnosti u vezi sa popravkama i uklanjanja kvarova na mreži.

12.6 ANEKS 6

Kulturna dobra

Nepokretna kulturna dobra

Na teritoriji Prijestonice Cetinje, status kulturno dobro, ima 121 nepokretnih kulturnih dobra i to:

Vrsta	Dosije	Naziv	Lokacija, mjesto	Opština	Godina
Nepokretni	0001	Cetinjski manastir		Cetinje	
Nepokretni	0002	Mauzolej Petra II Petrovića Njegoša	Jezerki vrh, Lovćen	Cetinje	
Nepokretni	0003	Reljef Crne Gore	Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Nepokretni	0008	Žabljak Crnojevića	Skadarsko jezero	Cetinje	
Nepokretni	0015	Spomenik potopljenim dobrovoljcima kod Medove		Cetinje	
Nepokretni	0018	Vlaška crkva		Cetinje	
Nepokretni	0029	Zetski dom	Ul. Bajova bb	Cetinje	
Nepokretni	0034	Tvrđava Lesendro kod Vranjine	Skadarsko jezero	Cetinje	
Nepokretni	0035	Rodna kuća Kralja Nikole	Njeguši	Cetinje	
Nepokretni	0036	Manastir Kom	Skadarsko jezero	Cetinje	
Nepokretni	0037	Kuća u kojoj se rodio Vladika Rade	Njeguši	Cetinje	
Nepokretni	0040	Crkva Blagovještenja Jeksa	Čukovići	Cetinje	
Nepokretni	0045	Francusko poslanstvo u bivšoj Kraljevini Crnoj Gori		Cetinje	
Nepokretni	0046	Bivši dvor prijestolonasljednika Danila – "Plavi dvorac"	Dvorski park bb	Cetinje	
Nepokretni	0052	Dvorac Kralja Nikole		Cetinje	
Nepokretni	0067	Most knjaza Danila	Rijeka Crnojevića	Cetinje	
Nepokretni	0078	Bolnica "Danilo I"	Ul. Vuka Mićunovića	Cetinje	
Nepokretni	0086	Mlin Ivana Crnojevića		Cetinje	
Nepokretni	0087	Vladičina kula na Karuču	Karuč, Skadarsko jezero	Cetinje	
Nepokretni	0093	Crkva Sv. Nikole	Riječki grad, Rijeka Crnojevića	Cetinje	

Nepokretni	0094	Crkva Sv. Nikole	Rvaši	Cetinje	
Nepokretni	0096	Crkva na Ćipuru		Cetinje	
Nepokretni	0099	Zgrada bivšeg vojnog stana	Obilića poljana bb	Cetinje	
Nepokretni	0102	Biljarda		Cetinje	
Nepokretni	0116	Guvno (cjelina sa Preobraženskom crkvom)	Ivanova Korita	Cetinje	
Nepokretni	0117	Ruševine starog hrama Ivana Crnojevića	Ivanova Korita	Cetinje	
Nepokretni	0118	Preobraženska crkva	Ivanova Korita	Cetinje	
Nepokretni	0127	Crkva Uspenja Bogorodice	Dub, Resna, Bjelice	Cetinje	
Nepokretni	0131	Crkva Sv. Ćekle	Strugari	Cetinje	
Nepokretni	0132	Manastir Ćelija Dobrska	Dobrsko selo	Cetinje	
Nepokretni	0134	Crkva Uspenja Bogorodice	Raičevići , Njeguši	Cetinje	
Nepokretni	0138	Vladin Dom - Zgrada Vlade bivše Kraljevine Crne Gore	Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Nepokretni	0147	Kuća Kenja Jankovića	Rvaši	Cetinje	
Nepokretni	0158	Grob Vladike Danila na Orlovom kršu		Cetinje	
Nepokretni	0159	Tablja	Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Nepokretni	0160	Crkva Sv. Dimitrija	Ljubotinj	Cetinje	
Nepokretni	0161	Crkva Sv. Stefana	Čisto Polje, Ljubotinj	Cetinje	
Nepokretni	0294	Crkva Sv. Đorđa u Erakovićima	Erakovići, Njeguši	Cetinje	
Nepokretni	0297	Zgrada OŠ „Šunjo Pešikan“ u Trešnjevju	Trešnjevo	Cetinje	
Nepokretni	0300	Zgrada bivše Crnogorske banke Kraljevine Crne Gore	Njegoševa b.b.	Cetinje	
Nepokretni	0301	Zgrada bivšeg Djevojačkog instituta “Carice Marije”		Cetinje	
Nepokretni	0302	Grand hotel, bivša “Lokanda”		Cetinje	
Nepokretni	0303	Tursko poslanstvo u bivšoj Kraljevini Crnoj Gori	Ul. Baja Pivljanina bb	Cetinje	
Nepokretni	0304	Englesko poslanstvo u bivšoj Kraljevini Crnoj Gori	Njegoševa ulica	Cetinje	

Nepokretni	0305	Italijansko poslanstvo u bivšoj Kraljevini Crnoj Gori		Cetinje	
Nepokretni	0306	Austrougarsko poslanstvo u bivšoj Kraljevini Crnoj Gori	Ul. Baja Pivljanina 150	Cetinje	
Nepokretni	0307	Rusko poslanstvo u bivšoj Kraljevini Crnoj Gori	Ul. Vojvode Batrića br. 1	Cetinje	
Nepokretni	0341	Istorijsko jezgro Cetinje		Cetinje	
Nepokretni	0342	Crkva Sv. Jovana Krstitelja	Košće, Rijeka Crnojevića	Cetinje	
Nepokretni	0357	Crkva Sv. Jovana	Blace, Bjelice	Cetinje	
Nepokretni	0367	Stara električna centrala		Cetinje	
Nepokretni	0368	Zgrada Arhiva Crne Gore	Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Nepokretni	0369	Crkva Sv. Nikole	Boguti, Ljubotinj	Cetinje	
Nepokretni	0371	Apoteka	Njegoševa ulica br. 17	Cetinje	
Nepokretni	0379	Kuća Toma Petrovića – Njegoševa gostinjska kuća	Erakovići, Njeguši	Cetinje	
Nepokretni	0383	Crkva Sv. Antuna Padovanskog		Cetinje	
Nepokretni	0585	Crkva Sv. Jovana Krstitelja	Ržani Do, Bata Cucka	Cetinje	
Nepokretni	0744	Kuća Sv. Petra na Rijeci Crnojevića	Rijeka Crnojevića	Cetinje	
Nepokretni	0745	Obod Crnojevića, Riječki grad	Rijeka Crnojevića	Cetinje	
Spomen obilježje	0787	Spomen-ploča na mjestu pogibije Dušana Vlahovića i Jovana Vujanovića	Bukovica	Cetinje	
Spomen obilježje	0789	Spomen-ploča na zgradi bivšeg NOO	Čevo	Cetinje	
Spomen obilježje	0790	Spomen-ploča povodom Belvederskih događaja	Belveder	Cetinje	
Spomen obilježje	0791	Spomen-ploča na kući u kojoj je poginuo Marko Mašanović	ulica Njegoševa 52, Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Spomen obilježje	0792	Memorijalni muzej sa spomen-pločom u rodnoj kući Jovana Tomaševića	Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Spomen obilježje	0793	Spomen-ploča posvećena bitci na Košćelima	Košćeli	Cetinje	
Spomen obilježje	0794	Spomen-ploča na mjestu pogibije Branka Đurica	Cuce	Cetinje	

Spomen obilježje	0795	Spomen-ploča strijeljanim rodoljubima u doba okupacije	Humci	Cetinje	
Spomen obilježje	0796	Spomen-ploča na stijeni posvećena partizanskim borbama 13 i 15 jula 1941godine	Pavlova strana u blizini Rijeke Crnojevića	Cetinje	
Spomen obilježje	0797	Spomen-ploča u znak borbi od 1712. i od jula 1941. godine	Carev laz	Cetinje	
Spomen obilježje	0866	Kuća Mihaila Bastaća	Rijeka Crnojevića	Cetinje	
Spomen obilježje	0893	Spomen-ploča na ruševinama kuće Đ. Miloševića	Čekanje	Cetinje	
Spomen obilježje	0894	Spomen-ploča trojici strijeljanih Bjeloša	Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Spomen obilježje	0899	Spomen-grobnica sa bustom Jovana Tomaševića		Cetinje	
Spomen obilježje	0901	Bunker iz doba okupacije u II Svjetskom ratu	Okolina Cetinja	Cetinje	
Spomen obilježje	0902	Bista Ljube Nenadovića	Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Spomen obilježje	0903	Bista Sime Milutinovića	Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Spomen obilježje	0904	Bista Nikca od Rovina	Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Spomen obilježje	0905	Bista Vuka Mandušića	Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Spomen obilježje	0909	Grobnica Nikca od Rovina	Rovine	Cetinje	
Spomen obilježje	0912	Spomen-kosturnica rodoljubima i žrtvama fašizma sa područja opštine Cetinje	Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Spomen obilježje	0913	Spomenik Ljubotinjanima palim u NOR-u	Ljubotinj	Cetinje	
Spomen obilježje	0914	Spomen-ploča	Gornji Ceklin	Cetinje	
Spomen obilježje	0915	Spomen-dom u Bajicama	Bajice	Cetinje	

Spomen obilježje	0916	Spomen-grobnica Musi Butahodžiću	Novo groblje	Cetinje	
Spomen obilježje	0917	Spomen-česma sa pločom na Ivanovim koritima	Ivanova korita, Lovćen	Cetinje	
Spomen obilježje	0918	Spomen-ploča na kući Radovana Špadijera	Donji kraj	Cetinje	
Spomen obilježje	0919	Spomen-dom sa spomen-pločom 74. Dobrljana palim u NOR-u	Dobrsko selo	Cetinje	
Spomen obilježje	0920	Piramida sa spomen-pločom Nikoli Đuriću	Grab, Cuce	Cetinje	
Spomen obilježje	0921	Spomen-ploča na zgradi bivšeg NOO	Bata Cucka	Cetinje	
Spomen obilježje	0922	Spomen-ploča na stijeni	Obzovica	Cetinje	
Spomen obilježje	0923	Spomen-ploča 23-ci strijeljanih partizana	Dubovik	Cetinje	
Spomen obilježje	0924	Zgrada bivše Sokolske opštine sa spomen-pločom	Đinovići	Cetinje	
Spomen obilježje	0953	Spomen-ploča prvim obješenim taocima u Rijeci Crnojevića	Rijeka Crnojevića	Cetinje	
Spomen obilježje	0954	Spomen-ploča strijeljanim rodoljubima u Rijeci Crnojevića	Rijeka Crnojevića	Cetinje	
Spomen obilježje	0979	Spomen-grobnica u čast dvadesetjednog poginulog borca iz bratstva Kustudije	Majstori	Cetinje	
Spomen obilježje	0980	Ruševine i mjesto poznato iz NOB-a	Meterizi	Cetinje	
Spomen obilježje	0984	Zgrada Osnovne škole „Milovan Čelebić“ sa spomen - pločom	Kukovo prisoje, Štitari	Cetinje	
Spomen obilježje	0985	Spomen-bista posvećena Jovanu Tomaševiću	Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Spomen obilježje	0986	Spomen-grobnica na Velestovu	Velestovo	Cetinje	
Spomen obilježje	0987	Spomen-bista posvećena Marku Mašanoviću	Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Spomen obilježje	1006	Spomenik palim borcima i strijeljanim rodoljubima iz bratstva Vojvodića	Crmnica	Cetinje	

Spomen obilježje	1007	Spomen-ploča na kući Janka Lopičića	Gornji Ceklin	Cetinje	
Spomen obilježje	1280	Spomenik na Balšića Pazaru	Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Spomen obilježje	1281	Spomen-ploča (na restoranu „Crmnica“)	objekat Gradske biblioteke Njegoš, Istorijsko jezgro	Cetinje	
Spomen obilježje	1282	Spomen-ploča	ulica Jovana Tomaševića na zgradi br. 2, Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Spomen obilježje	1283	Spomen-ploča na zgradi Komiteta Cetinje	Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Spomen obilježje	1284	Spomen-ploča na zgradi P T T	Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Spomen obilježje	1285	Spomen-ploča na Umjetničkoj galeriji	Istorijsko jezgro Cetinja	Cetinje	
Spomen obilježje	1286	Spomen-obelisk posvećen Lovčenskom partizanskom odredu	Štitari	Cetinje	
Spomen obilježje	1287	Spomen-ploča na rodnoj kući Marka, Steva i Nikole Mašanovića	Gornji Ceklin	Cetinje	
Spomen obilježje	1316	Spomen-ploča na kući Ilije Jankovića	Jankovića Krš, Rijeka Crnojevića	Cetinje	
Spomen obilježje	1317	Spomenik borcima palim u oslobodilačkim ratovima 1919-1945	Rijeka Crnojevića	Cetinje	
Spomen obilježje	1360	Spomen-ploča na kući Stevana Milanovića	Dobrska Župa, Peleši	Cetinje	
Spomen obilježje	1361	Zgrada Stražarica i Spomen-ploča (objekat škole)	Gornji Ceklin	Cetinje	
Nepokretni	2013	Crkva Sv. Nikole	Prevlaka	Cetinje	2014
Nepokretni	2016	Stražarska ribarska kućica na Karuču		Cetinje	2015
Nepokretni	2030	Kuća Pejovića sa bistijernom i guvnom na Oštroj glavici		Cetinje	2015
Nepokretni	2037	Zgrada zetske banovine		Cetinje	2016
Nepokretni	2038	Kuća Đukanovića		Cetinje	2016
Nepokretni	2046	Kuća Vukotića		Cetinje	2017

Nepokretni		Kuća Vujovića		Cetinje	2024
------------	--	---------------	--	---------	------

Pokretna kulturna dobra

Na teritoriji Prijestonice Cetinje, status kulturno dobro, ima 258 pokretnih kulturnih dobra i to:

MUZEJ KRALJA NIKOLE – NARODNI MUZEJ CRNE GORE

1. Zbirka turskih zaplijenjenih barjaka - 39
2. Zbirka plaketa i spomenica – 65
3. Oktoih petoglasnik
4. Služebnik
5. Jedan ilustrirani list iz Oktoiha Petoglasnika
6. Oktoih Prvoglasnik iz Crnojevića štamparije
7. Zbirka oružja - 668
8. Zbirka grbova - 57
9. Oktoih
10. Zbirka slika – 1187
11. Zbirka knjiga biblioteke Državnog muzeja – 19.649
12. Molitvenik
13. Psaltir
14. Zbirka zastava stranih država - 19
15. Zbirka numizmatike - 300
16. Zbirka čemera i pojaseva - 29
17. Zbirka crnogorskog metalnog novca - 24
18. Fotokopija Miroslavljevog jevanđelja
19. Ljetopis cetinjske osnovne škole
20. Stematografija
21. Istorija o Varlaamu
22. Zbirka veša - 126
23. Slika „Njegoš sa pratnjom“
24. Zbirka odijela - 310
25. Iz knjige Pravoslavnoje Ispovijedanije
26. Rukopisna knjiga iz 1649.
27. Rukopisno Jevanđelje iz XVII v
28. Rukopisno Jevanđelje - poklon cetinjskom manastiru od igumana Rafaila iz Farmaka
29. Rukopisno Jevanđelje ("Vlaško") sa zapisom iz 1503.
30. Zbirka rublja - 899
31. Zbirka albuma 246
32. Fotokopija Njegoševog Gorskog vijenca
33. Zbirka starih dokumenata - 79
34. Pečat Crnogorskog zbora
35. Zbirka skulptura/kolekcija - 45
36. Zbirka crnogorskih pečata - 52 (45)
37. Zbirka crnogorskog papirnog novca – 17 (6)
38. Zbirka sitnog nakita i raznih medaljona - 89 (88)
39. Zbirka vaza/ kolekcija - 67 (65)
40. Zbirka namještaja - 420 (410)
41. Zbirka razne konjske opreme
42. Zbirka ordenja - 209 muzejskih predmeta
43. Zbirka crnogorskih barjaka - 17 muzejskih predmeta
44. Zbirka sedla - 8 muzejskih predmeta
45. Zbirka crkvenih utvari
46. Zbirka posuđa

NJEGOŠEV MUZEJ – NARODNI MUZEJ CRNE GORE

1. Zbirka oružja - 22
2. Zbirka instrumenata - 4
3. Zbirka spomenica i ordenja - 10
4. Zbirka knjiga Njegoševe biblioteke - 359 (352)
5. Zbirka knjiga opšte biblioteke - 250 (210)
6. Zbirka karata Crne Gore - 5 (3)
7. Zbirka umjetničkih slika i grafičkih reprodukcija - 45 (38)
8. Zbirka skulptura - 8 (6)
9. Zbirka Njegoševog namještaja – 28 (7)
10. Zbirka nakita - 9 (3)
11. Srebrni krst, dar Vladike Rada popu Lazu Popoviću
12. Zbirka Njegoševih fotokopiranih dokumenata
13. Zbirka filmova
14. Zbirka fotografija
15. Zbirka muzejskog namještaja
16. Zbirka Njegoševih maraca
17. Zbirka Njegoševe nošnje – 3
18. Zbirka knjiga biblioteke Petra I - 194 bibliotečke jedinice

ETNOGRAFSKI MUZEJ – NARODNI MUZEJ CRNE GORE

1. Zbirka pokućstva - 265
2. Zbirka grbova - 7
3. Zbirka muzičkih instrumenata - 35
4. Zbirka dječijih igračaka - 10
5. Njegoševe gusle
6. Zbirka ordenja - 27
7. Zbirka numizmatike - 42 (40)
8. Zlatna dolama Mihaila Obrenovića
9. Zbirka domaće radinosti – 292
10. Zbirka narodne nošnje – 1.169
11. Vojvoda Niko Stankov Martinović
12. Zbirka nakita - 149 (148)
13. Zbirka alatki - 231 (120)
14. Zbirka umjetničkih slika i fotografije - 360 (185)
15. Zbirka oružja 127 (125)
16. Zlatan nakit (lanac) sa završecima u obliku ćilibarskih životinjskih glava

MUZEJ NOB – NARODNI MUZEJ CRNE GORE

1. Zbirka skulptura 13
2. Zbirka reljefa 4
3. Zbirka spomenica 2
4. Zbirka ordena 2
5. Zbirka grbova 2
6. Zbirka maketa 10
7. Zbirka oružja 262
8. Zbirka fotografija narodnih heroja 333
9. Zbirka raznih fotografija 3241
10. Zbirka predratnog materijala 129
11. Zbirka okupatorskog materijala iz 1941. godine 29
12. Zbirka okupatorskog materijala iz 1942. godine 28
13. Zbirka okupatorskog materijala iz 1943. godine 58
14. Zbirka okupatorskog materijala iz 1944. godine 29

15. Zbirka partizanskog materijala iz 1942. godine 108
16. Zbirka partizanskog materijala iz 1943. godine 106
17. Zbirka partizanskog materijala iz 1944. godine 132
18. Zbirka partizanskog materijala iz 1945. godine 57
19. Zbirka raznih predmeta 152
20. Zbirka odijela pripadnika NOB-a 8
21. Zbirka originalnih dokumenata 222
22. Zbirka umjetničkih slika 75
23. Zbirka partijskog materijala iz 1941. godine 79

UMJETNIČKI MUZEJ – NARODNI MUZEJ CRNE GORE

1. Mozaik
2. Zbirka pastela - 20
3. Zbirka akvarela - 19
4. Zbirka tempera - 14
5. Zbirka ikona - 18
6. Zbirka skulptura i reljefa - 60
7. Zbirka kopija fresaka - 43
8. Zbirka umjetničkih slika – 327 (322)
9. Zbirka grafike - 89 (86)
10. Ikona Bogorodice Filermose/ valorizovana 2017

CETINJSKI MANASTIR

1. Zbirka rukopisnih knjiga – 84
2. Zbirka štampanih knjiga – 31 (?)
3. Zbirka metala 70
4. Zbirka tekstila 42
5. Zbirka emajla 2 (1)
6. Zbirka ikona 41
7. Zbirka ordenja 42
8. Zbirka pečata 13
9. Krst Petra Petrovića Njegoša
10. Mitra Petra I

NACIONALNA BIBLIOTEKA “ĐURĐE CRNOJEVIĆ”

1. Glas Crnogorca: nedeljni list za politiku i književnost – 2276
2. Crnogorac: list za politiku i književnost – 96 (95)
3. Umjetnička djela vajara Stevana Luketića- Cetinje,Budva-2017.god. valorizovano

PRIVATNO VLASNIŠTVO

1. Zbirka umjetničkih slika Petra Počeka – 42 (19)

DRŽAVNI ARHIV CRNE GORE

1. Austro-ugarsko vojno guvernerstvo – Cetinje
2. Bjelopavlička brigada – Danilovgrad
3. Bjelopoljska brigada - Bijelo Polje
4. Bolnica "Danilo I" – Cetinje
5. Boljanički odred
6. Centralni odbor za obrađivanje zemljišta – Cetinje
7. Civilni komesarijat za Crnu Goru – Cetinje

8. Crmničko-primorska brigada – Bar
9. Crnogorska emigrantska vlada – Neji
10. Crnogorska narodna skupština
11. Dečanska brigada
12. Dječji sad (zabavište) – Cetinje
13. Donjo-vasojevička brigada – Berane
14. Državni savjet
15. Durmitorska brigada – Šavnik
16. Dvorska straža – Cetinje
17. Đakovička brigada – Đakovica
18. Generalni konzulat – Rim
19. Glavna državna kontrola
20. Glavna intendatura crnogorske vojske – Cetinje
21. Glavni odbor za naseljavanje novooslobođenih krajeva – Cetinje
22. Glavno školsko nadzorništvo – Cetinje
23. Gradsko poglavarstvo – Cetinje
24. Istočni, zetski i hercegovački odred
25. Istočno školsko nadzorništvo – Podgorica
26. Kapetanija barska
27. Kapetanija ceklinska – Rijeka
28. Kapetanija ceklinsko-dobrska – Ceklin
29. Kapetanija cetinjska – Bajice
30. Kapetanija Čajniče
31. Kapetanija dobrska - Dobrsko selo
32. Kapetanija donjoceklinska - Rijeka Crnojevića
33. Kapetanija Lješanska – Kornet
34. Kapetanija ljubotinjsko-građanska – Ljubotinj
35. Kapetanija šestansko-selačka
36. Katunska brigada – Cetinje
37. Kolašinska brigada – Kolašin
38. Komanda četvrte divizije – Kolaši
39. Komanda dečanskog odreda - Dečani
40. Komanda drinske divizije – Goransko
41. Komanda druge divizije – Podgorica
42. Komanda prve divizije – Cetinje
43. Komanda ratnih zarobljenika - Andrijevića Cetinje, Danilovgrad, Kolašin, Lijeva Rijeka, Nikšić, Podgorica i Ulcinj
44. Komanda treće divizije – Nikšić
45. Komisija crnogorske vlade za izviđaj zloupotreba državnih činovnika u novooslobođenim krajevima – Cetinje
46. Komisija za pregled i uređenje računa rekvizicije – Cetinje
47. Kontrolna komisija Berane istorijski, naučni, starost kul. dobra i vaspitno obrazovni
48. Kontrolna komisija Bijelo Polje
49. Kontrolne komisije Andrijevića, Bar i Berane
50. Konzulat Pariz, Đenova, Nica i Trst
51. Konzulat Skadar

52. Konzulat Ženeva
53. Kraljevska banska uprava Zetske banovine
54. Lovčenski odred
55. Ministarski savjet
56. Ministarstvo finansija
57. Ministarstvo inostranih djela
58. Ministarstvo pravde
59. Ministarstvo prosvjete i crkvenih poslova
60. Ministarstvo unutrašnjih djela
61. Ministarstvo vojno
62. Nikšička brigada – Nikšić
63. Oblasna uprava Bijelo Polje
64. Oblasna uprava Budva i Berane
65. Oblasna uprava Cetinje
66. Oblasna uprava Čajniče
67. Oblasna uprava Goražda
68. Oblasna uprava Kolašin
69. Oblasna uprava Peć
70. Oblasna uprava Podgorica
71. Oblasni sud – Cetinje
72. Okružni sud Bar
73. Okružni sud Cetinje
74. Okružni sud Čevo
75. Okružni sud Rijeka
76. Okružno zapovjedništvo - Cetinje
77. Opština Andrijevisa, Bar
78. Opština Bajice
79. Opština Cetinje
80. Opština Donji kraj
81. Opština Đakovica
82. Opština Nikšić
83. Opština paštrovska – Petrovac
84. Osnovna škola – Cetinje
85. Pećka brigada - Peć
86. Plavogusinjska brigada – Gusinje
87. Pljevaljska brigada – Pljevlja
88. Političko-pogranični komesarijat Grahovo
89. Političko-pogranični komesarijati Nikšić
90. Političko-pogranični komesarijat Žabljak
91. Političko-pogranični komesarijati Andrijevisa, Bobotovo groblje, Njeguši i Ulcinj
92. Poslanstvo Beograd i Niš
93. Poslanstvo Carigrad
94. Praviteljstvujušći Senat crnogorski i brdski
95. Primorski odred
96. Privredni savjet
97. Ratna šteta - Cetinje

98. Rekvizicija (po opštinama): Andrijevića i Nikšić
99. Riječko-lješańska brigada – Rijeka
100. Rožajska brigada – Rožaje
101. Sjeverno školsko nadzorništvo – Nikšić
102. Spuška brigada – Spuž
103. Srbijanska vojska
104. Sresko načelstvo - Cetinje
105. Starosrbijanski odred
106. Stojeca artiljerija
107. Stojeca vojska
108. Sud opština okoline Cetinja – Cetinje
109. Školsko nadzorništvo novooslobođenih krajeva – Berane
110. Topništvo
111. Uprava crnogorskog dvora
112. Uprava vojnih telegrafa – Cetinje
113. Vasojevićka afera – Kolašin
114. Vasojevićka brigada – Andrijevića
115. Veliki sud – Cetinje
116. Vojna bolnica – Cetinje
117. Vojna bolnica - Podgorica
118. Vojna muzika – Cetinje
119. Vojna žandarmerija - Andrijevića, Bar i Berane
120. Vojne bolnice Nikšić, Kolašin i Stari Bar
121. Vojni sudovi
122. Vojnička škola – Cetinje
123. Vrhovna komanda crnogorske vojske
124. Vučedolska brigada – Velimlje
125. Zetska brigada – Podgorica
126. Zapadno školsko nadzorništvo

Nematerijalna kulturna dobra

1. Vještina izrade čunova – valorizovano 2014. godine